МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ ФЕСТИВАЛЬ ІННОВАЦІЙ

КРУГЛИЙ СТІЛ «РОЗВИТОК АКАДЕМІЧНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ ТА НАУКОВИХ УСТАНОВАХ УКРАЇНИ»

16 травня 2019 рік
м. Київ

УДК 338.24:37.014.54(477):378.112

Розвиток академічного підприємництва
в закладах вищої освіти та наукових
установах України:
Круглий стіл (м. Київ, 16 травня 2019),
відп. ред. Д.Ю. Чайка. – К., 2019. – 128 с.

Розглянуто актуальні питання перспективи розвитку академічного підприємництва у вітчизняних закладах вищої освіти та наукових установах; проаналізовано світовий досвід управління в системі вищої освіти та ключові аспекти академічного підприємництва. Визначено проблеми нормативно-правового забезпечення комерціалізації науково-технічних розробок в контексті регіонального інноваційного потенціалу.

Розміщена у збірнику інформація, сприятиме розв’язанню нагальних проблем в процесі становлення академічного підприємництва в Україні та може бути використана вченими, викладачами, науковцями, державними службовцями центральних і місцевих органів виконавчої влади, до сфери інтересів яких належать питання академічного підприємництва та впровадження інновацій.

Редакційна колегія: Д.Ю. Чайка (відпов. ред.), О.В. Прудка, О.В. Двигун.

ЗМІСТ

МОЖЛИВОСТІ І ВИКЛИКИ ЩОДО РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНИХ СЕРЕДОВИЩ В УНІВЕРСИТЕТАХ ТА НДІ У КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ РЕФОРМ В УКРАЇНІ
І.І. Кульчицький, О.І. Кульчицький
ГО Агенція Європейських Інновацій 5
ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ АКАДЕМІЧНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ
К.В. Бондаревська
Дніпровський національний університет ім. О.Гончара 10
РОЗВИТОК АКАДЕМІЧНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ
К.В. Мазур
Вінницький національний аграрний університет 14
АКАДЕМІЧНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО ЯК ТРЕНДОВА ВИМОГА ДО СИНЕРГІЇ НАУКИ ТА ЕКОНОМІКИ
М.О. Нежива
Київський національний торговельно-економічний університет 19
НЕОБХІДНІСТЬ ТА ПЕРЕДУМОВИ СТАНОВЛЕННЯ АКАДЕМІЧНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ
Л.О. Дроздовська
Львівський національний університет імені Івана Франка 22
АСПЕКТИ РОЗВИТКУ АКАДЕМІЧНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА
О.Ю. Лушнікова
Криворізький державний комерційно-економічний технікум 27
АКАДЕМІЧНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО ЯК ФАКТОР ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ
О.Г. Кубай
Вінницький національний аграрний університет 31
АКАДЕМІЧНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО В УКРАЇНІ: ЯК ЗАБЕЗПЕЧИТИ СИСТЕМНІ ІННОВАЦІЇ ТА КОМЕРЦІАЛІЗАЦІЮ НАУКОВИХ РОЗРОБОК
С.М. Щегель
ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України» 36
ПРО ПІДВИЩЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ АКТИВНОСТІ СИСТЕМИ «ДЕРЖАВА-ОСВІТА-БІЗНЕС»
С.І. Бай
Київський національний торговельно-економічний університет 39
АКАДЕМІЧНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО ЯК МЕХАНІЗМ ПІДГОТОВКИ ВИСОКОКВАЛІФІКОВАНИХ ФАХІВЦІВ
М.Л. Васильєв, В.П. Якобчук, М.Ф. Плотнікова
Житомирський національний агроекологічний університет, ВГО «Народний рух захисту Землі» ... 42
ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ АКАДЕМІЧНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В АГРАРНИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ
Я.В. Гонтарук
Вінницький національний аграрний університет 46
МЕДИЦИНА ГРАНИЧНИХ СТАНІВ – ІННОВАЦІЙНИЙ НАПРЯМОК РОЗВИТКУ АКАДЕМІЧНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА У ГАЛУЗІ МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ
В.О. Коробчанський
Харківський національний медичний університет 51
ІННОВАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ОНАХТ ДЛЯ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ АПК
Н.М. Поварова, О.І. Данилова
Одеська національна академія харчових технологій 55
УЧАСТЬ ЗВО У МІСЦЕВОМУ І РЕГІОНАЛЬНОМУ ІННОВАЦІЙНОМУ РОЗВИТКУ
Ж.В. Гарбар
Вінницький національний аграрний університет 58
ОСОБЛИВОСТІ ТА ПЕРЕВАГИ АКАДЕМІЧНИХ БІЗНЕС-ІНКУБАТОРІВ В СИСТЕМІ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ
У.Б. Бережницька

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу 63
ПЕРЕДАЧА ЗНАНЬ НАУКОВИМИ УСТАНОВАМИ У КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ АКАДЕМІЧНОГО ПІДПРЄМНИЦТВА
В.П. Кохан
Науково-дослідний інститут правового забезпечення інноваційного розвитку Національної академії правових наук України 67
АКАДЕМІЧНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО СТУДЕНТІВ У ПРОЦЕСІ ПРАКТИКО-ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ
Г.О. Ковальчук, Ю.С. Баніт
ДЗВО «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» 70
ПОШУК ТОЧОК ГЕНЕРУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ІДЕЙ В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ АКАДЕМІЧНОГО ПІДПРИЄМНИЦВА
Н.М. Михайличенко, Л.В. Нечволода
Донбаська державна машинобудівна академія 78
КРЕАТИВНЕ МИСЛЕННЯ СТУДЕНТІВ ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ АКАДЕМІЧНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА
Ю.В. Герасименко
Вінницький національний аграрний університет 82
АКАДЕМІЧНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО ЯК ФАКТОР ПІДВИЩНЕННЯ ПОТЕНЦІАЛУ ЕКОНОМІКИ
Н.В. Пономаренко
Криворізький державний комерційно-економічний технікум 86
РОЛЬ ПІДПРИЄМНИЦЬКИХ УНІВЕРСИТЕТІВ В ІННОВАЦІЙНОМУ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ
В.І. Довбенко
Національний університет «Львівська політехніка» 89
АКАДЕМІЧНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО: ДОСВІД США
Н. Ю. Фіщук
Вінницький національний аграрний університет 96
УПРАВЛІННЯ В СИСТЕМІ ВИЩОЇ ОСВІТИ ТА РОЗВИТОК АКАДЕМІЧНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УНІВЕРСИТЕТАХ: ДОСВІД США
Л.Т. Гораль, О.С. Яцюк, Н.І. Ящеріцина
Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу 100
РОЗВИТОК АКАДЕМІЧНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В ІННОВАЦІЙНІЙ СИСТЕМІ КНР: ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ
Л.Л. Антонюк, О.В. Дроботюк, О.С. Хлистова
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана 104
ПЕРСПЕКТИВИ СОЦІОЛОГІЇ У СФЕРІ АКАДЕМІЧНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА
М.М. Чаплик
Донецький державний університет управління 111
БРЕНДИНГ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ ЯК ОДИН ІЗ НАПРЯМІВ АКАДЕМІЧНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ
І.О. Термоса
Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка 115
СИНЕРГЕТИЧНИЙ ЕФЕКТ АКАДЕМІЧНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА ДЛЯ УКРАЇНИ
Л.А. Слатвінська
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини 119
ACADEMIC ENTREPRENEURSHIP BY RESEARCH COMMERCIALIZATION IN UKRAINE
M. Belitsky
Henley Business School, University of Reading
N.I. Cherkas
Kyiv National Economic University named by Vadym Hetman 123
ГЕНЕРАЛЬНІ ПАРТНЕРИ 127
АЛФАВІТНИЙ ПОКАЖЧИК 128

МОЖЛИВОСТІ І ВИКЛИКИ ЩОДО РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНИХ СЕРЕДОВИЩ В УНІВЕРСИТЕТАХ ТА НДІ У КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ РЕФОРМ В УКРАЇНІ

І.І. Кульчицький, О.І. Кульчицький
ГО Агенція Європейських Інновацій

Євроінтеграційні реформи у сфері освіти, науки та в інших сферах економіки і суспільного життя відкривають нові можливості перед університетами та науково-дослідними інститутами (НДІ) України. Використання цих можливостей здійснюється на конкурентних засадах, що вимагає від наукових груп та керівництва освітніх і наукових закладів зміни традиційних моделей науково-технічної та інноваційної діяльності.

У даній роботі ми хочемо представити найбільш дієві механізми створення інноваційних продуктів за участю наукових груп з урахуванням можливостей доступу до фондів ЄС та очікуваних змін у науково-технічній та інноваційній політиці України.

Кінцева мета інноваційної політики ЄС полягає у виведенні на ринок нових конкурентних товарів і послуг, які забезпечуватимуть світове технологічне лідерство та кращий і безпечний рівень життя громадян країн ЄС. Основні інструменти підтримки інновацій направлені на подолання розриву (GAP) між дослідженнями та наступними інвестиціями приватного капіталу у результати досліджень. Цей розрив досить часто називають «Долиною смерті» (див. рис.1).

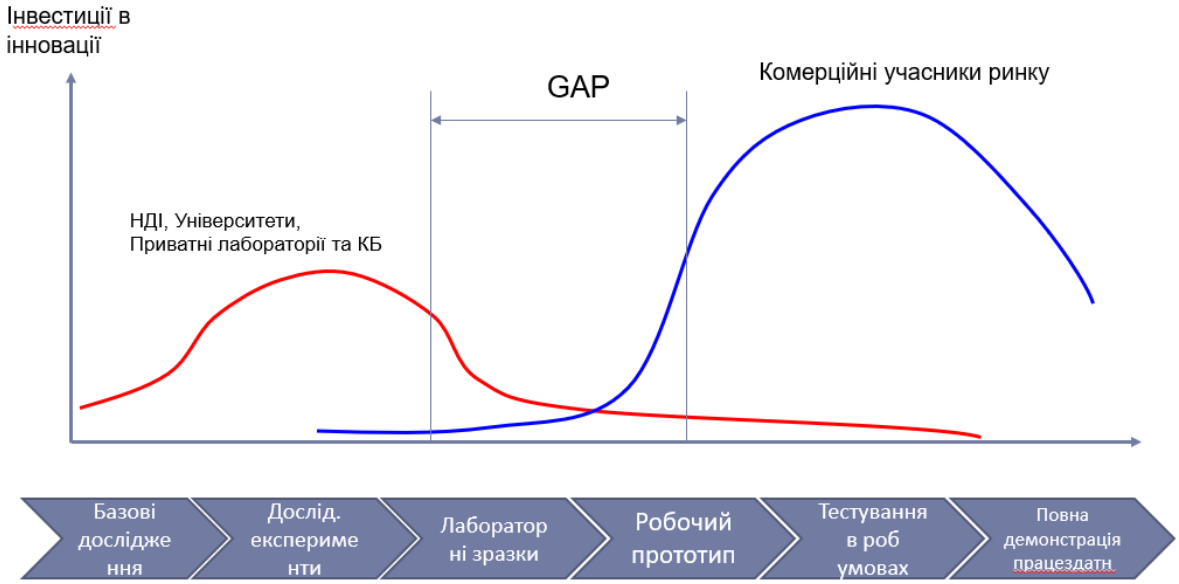

Рис. 1. Етапи інноваційного циклу від ідеї до ринку

На подолання цього розриву направлено значні ресурси в європейській Рамковій програмі Горизонт 2020 і цей акцент буде посилено у новій програмі ЄС HORIZON EUROPE, яка буде діяти у 2021-2027 році. У цих програмах велике значення надається регіональним стратегіям розумної спеціалізації

(Smart Specialization), розвитку інфраструктури використання цифрових інновацій (формується мережа цифрових інноваційних хабів – DIHs) та поєднання європейських інвестиційних коштів з структурних фондів ЄС з національними дослідницькими та інвестиційними програмами.

Україна має статус асоційованої країни у програмі Горизонт 2020, на рівні керівництва МОН задекларовано намір отримати статус асоційованої країни у новій програмі HORIZON EUROPE. Ці євроінтеграційні напрямки підтримують дві найчисельніші проєвропейські мережі громадських організацій, а саме Українська сторона Платформи громадянського суспільства Україна-ЄС (https://eu-ua-csp.org.ua/) та Українська національна платформа Форуму громадянського суспільства Східного партнерства (http://eap-csf.org.ua/).

Євроінтеграційні процеси у сфері освіти і науки з одного боку створюють нові можливості через участь у європейських освітніх та науково-технологічних програмах, а з іншого боку посилюють фактори впливу глобальної конкуренції, яка проявляється також у збільшенні кількості українських студентів, які вибрали для навчання зарубіжні університети та у еміграції науковців, особливо молодих.

Кращі українські університети та НДІ намагаються запровадити окремі елементи кращих практик зарубіжних університетів та дослідницьких центрів, однак цим процесам бракує системного підходу, є труднощі у налагодженні співпраці між всіма сторонами на місцевому рівні, а також відсутня узгоджена державна політика на центральному рівні.

В Україні відбувається багато дискусій про нову роль університетів, яка зберігає кращі характеристики університетів як центрів освіти високого рівня та передових досліджень і додає до цього нові ролі осередку формування навичок ведення підприємницької діяльності, консалтингу для бізнесу, генерації проектів за участю місцевого бізнесу і влади, центру суспільних комунікацій для формування інноваційних мереж і спільнот.

На основі нашого досвіду спільної реалізації ряду проектів із представниками українських університетів та НДІ ми хочемо запропонувати певну модель взаємодії по лінії кафедра-факультет(інститут)-додаткові підрозділи інноваційної та проектної діяльності-адміністрація-зовнішнє оточення-влада різних рівнів.

Апробація моделі проводиться у процесі налагодження співпраці ГО Агенція Європейських Інновацій з окремими підрозділами та інститутами НУ «Львівська Політехніка». На даний момент у цьому університеті запроваджено ряд успішних пілотних практик, які є новими і передовими для України і цілком відповідають європейському рівню. Доцільно відзначити наступне:

- Зміна парадигми навчання студентів, яких уже на перших курсах вчать практичним навичкам на прикладах реалізації реальних проектів під наглядом менторів від компаній [1]. Це створює хороші передумови для того, щоб студенти могли ще в університеті створювати власні стартапи;
- Створення стартап школи НУ «Львівська Політехніка» (http://tsus.me/), яка дуже швидко стала одним із провідних стартап центрів України та

вийшла на міжнародний рівень взаємодії із фондами з країн ЄС, і, що важливо, запустила власну краудфандингову платформу STARTERA;

- Активне залучення до процесів інноваційного розвитку міста та регіону через участь у різних проектах та ініціативах. Як приклад, можна назвати участь університету у формуванні освітньо-промислового хабу та підтримка розвитку кластерів, а також участь у стартовій ініціативі із розробки регіональної стратегії розумної спеціалізації;
- Розвиток міжнародної співпраці у сфері освіти та науки, університет є виконавцем ряду проектів за програмою Еразмус+ та Горизонт 2020, налагоджено співпрацю з рядом відомих зарубіжних університетів.

Новим етапом розвитку академічного підприємництва в НУ «Львівська Політехніка» стало формування першого в Україні цифрового інноваційного хабу за підтримки європейської ініціатива I4MS (ІКТ інновації для виробничих МСП).

Український інноваційних хаб є першим цифровим інноваційним хабом в країнах Східного Партнерства який включений Європейською Комісією у каталог європейських цифрових хабів і став в Україні платформою для співпраці між виробничими підприємствами, розробниками інноваційних рішень та наукою. Діяльність Хабу базується на співпраці чотирьох партнерів консорціуму:

- ГО Агенція європейських інновацій (керуючий партнер, елемент міжнародних мереж);
- Національний університет «Львівська політехніка» (центр компетенції);
- Civitta Україна (бізнес-експертиза);
- Асоціація підприємств промислової автоматизації в Україні (мультиплікатор розвитку вітчизняного партнерства).

Основна ідея європейських цифрових інноваційних хабів полягає в тому, щоб підтримати співпрацю виробничих малих та середніх підприємств за допомогою центрів компетенції (інноваційних центрів), щоб у виграші були всі учасники. Комісія підтримує цілеспрямовані експерименти в яких інноваційні центри надають малим і середнім підприємствам доступ до передових технологій. Таким чином, ініціатива I4MS сприяє подоланню компетенційного розриву у МСП, одночасно надаючи їм фінансові засоби для засвоєння передових технологій, здатних приносити на ринок нові, конкурентоспроможні продукти та послуги. Інноваційні постачальники використовують I4MS, оскільки експерименти дозволяють їм розвивати існуючі технології та розширювати сферу їх застосування, зрештою відкривши їм нові ринки та послуги. Центри компетенції виходять за межі ініціативи, оскільки вони поширюють свої науково-орієнтовані заходи з промислових проектів, отримуючи таким чином нову стабільну бізнес-модель

У рамках початкового етапу діяльності українського цифрового інноваційного Хабу було проведено регіональний аналіз екосистеми. Виробнича інноваційна екосистема в Україні характеризується низькою обізнаністю щодо цифрових інновацій для виробництва, слабким рівнем співпраці з наукою та недостатніми ресурсами для інноваційних проектів. Успішна діяльність цифрового інноваційного Хабу за цих умов може бути

успішною за наявності підтримки на регіональному чи національному рівні, а також при залученні ресурсів з міжнародних фондів.

Виробничі галузі в Україні не запроваджують інновацій у такому темпі, який необхідний для отримання конкурентоспроможних позицій на світовому ринку, хоча мають ще значний потенціал у багатьох галузях промисловості. Такий дефіцит запиту на інновації пояснюється в основному недостатністю власних ресурсів для започаткування проектів змін, а також низьким рівнем розуміння нових технологічних трендів.

Тому запуск цифрового інноваційного Хабу у Львові розпочався із діяльності на підвищення обізнаності щодо інновацій у сфері ІКТ для малих та середніх підприємств та великих підприємств, підготовки пілотних проектів у партнерстві з лідерами промислового розвитку, які мають достатні ресурси та можуть служити переконливими аргументами для МСП щодо участі в цьому процесі.

Україна досить відома в Європі через кваліфікований та доступний ІТ персонал, у той же час мало відомими є промислові високотехнологічні рішення, які зроблені в Україні. Українські підприємства, особливо МСП, потребують інформаційної та фінансової підтримки для розвитку у напрямку цифровізації їхніх виробництв.

У цьому контексті важливо підтримати Стратегію розвитку руху Індустрії 4.0 в Україні, базова версія якої була обговорена у Києві 14 березня 2019 на круглому столі «Синхронізація дій уряду та бізнесу щодо розвитку Індустрії 4.0 в Україні» за участю партнерів цифрового інноваційного Хабу та ключових стейкхолдерів цього сектору (https://aei.org.ua/2382/).

Вплив цифрових технологій на розвиток суспільства і виробничого сектору економіки буде збільшуватись. Європейська стратегія спільного цифрового ринку визначила шлях для ЄС, щоб побудувати правильне цифрове середовище, таке, в якому забезпечується високий рівень конфіденційності, захист персональних даних та прав споживачів, підприємства можуть інноваційно діяти та конкурувати, а кібербезпека зміцнює ці процеси. Входження України у спільний цифровий ринок ЄС став одним із чотирьох основних пріоритетів розвитку співпраці з ЄС за підсумками останнього саміту Україна-ЄС. Розроблено проект Дорожньої карти інтеграції України у європейський спільний цифровий ринок.

Щоб принести переваги цифрових інновацій у кожну галузь, Європейська Комісія починає інвестувати в цифрові інноваційні хаби. Ці хаби ґрунтуються на центрах компетенції, розташованих у технічних університетах чи дослідницьких організаціях.

В Україні існують всі передумови для «цифрового стрибку» та входження у світові тренди пов’язані з цифровізацією. Однак реалізація стратегії цифровізації потребує значних зусиль як з боку влади, так і з боку бізнес-середовища та громадянського суспільства. Важливим елементом у цьому процесі можуть відіграти цифрові інноваційні хаби. В рамках програми Горизонт 2020 на 2019-2020 передбачено конкурси для підтримки становлення таких хабів, тому українському науково-дослідному середовищу та бізнесу варто об’єднати зусилля та використати ці можливості. Український бізнес та

наука мають змогу використати можливості програми Горизонт 2020 на 2019-2020 роки, в якій, зокрема, відкрито спеціалізовані конкурси для підтримки інноваційних хабів.

Вважаємо за необхідне використовувати можливості надані програмою Горизонт 2020 для підвищення компетенцій та конкурентоспроможності вітчизняних виробничих підприємств.

Зміни, які очікуються у новій програмі HORIZON EUROPE і які ми уже можемо спостерігати в останніх конкурсах програми Горизонт 2020, створюють нові можливості для розвитку співпраці університетів з бізнесом через розробку стартапів, доведення результатів НДР до прототипу і виведення дослідних партій на ринок, формування інноваційних кластерів, координацію інноваційних мереж, обмін персоналом з бізнес-структурами, підготовку міжнародних між секторальних проектів. Все це виводить на новий рівень потребу у координації такої діяльності на рівні університету, регіону та країни в цілому. Один з варіантів – це участь університетів та НДІ у формуванні регіональних інноваційних стратегій розумної спеціалізації, які мають стати частиною загальної стратегії регіонального розвитку та повинні бути підтримані ресурсами з інвестиційних джерел, Державного фонду регіонального розвитку, секторальних програм ЄС та інших джерел.

Дані тези підготовлено в рамках проекту «Адвокація проєвропейських змін в національній інноваційній політиці», який виконується за фінансової підтримки Європейського Союзу та Міжнародного фонду «Відродження» в рамках грантового компоненту проекту «Громадська синергія» під егідою Української сторони Платформи громадянського суспільства Україна-ЄС та Української національної платформи Форуму громадянського суспільства Східного партнерства. Окремі думки, висловлені в тезах є особистою позицією авторів/спікерів і необов’язково відображають точку зору Європейського Союзу та Міжнародного фонду «Відродження».

Список використаної літератури:

1. Зиновій Верес. Як IT-компанії створюють інноваційні навчальні програми в українських вишах та навіщо це. – Доступ за посиланням: https://life.pravda.com.ua/columns/2019/04/6/236445/

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ АКАДЕМІЧНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ

К.В. Бондаревська
Дніпровський національний університет ім. О.Гончара

В умовах поступового переходу до економіки знань та посилення глобалізаційних тенденцій особливої актуальності набуває формування ефективного механізму взаємодії сфер освіти, науки та бізнесу. Одним із інструментів цього процесу є академічне підприємництво. Академічне підприємництво доцільно охарактеризувати як сферу підприємницької діяльності, що включає взаємодію ЗВО та бізнес-структур на основі застосування інструментів генерації нових знань й інноваційних ідей та передачі їх до сфери бізнесу, що базується на інтеграції навчальних закладів та підприємств різних форм власності, що в кінцевому підсумку сприяє зростанню конкурентоспроможності національної економіки та економічному розвитку країни.

Досвід економічно розвинутих країн світу свідчить про формування нової моделі ЗВО, що поєднує не лише освітню та наукову діяльність, а й виконує підприємницькі функції, зокрема у напрямі підготовки студентів до підприємницької активності та самозайнятості. Характерною ознакою академічного підприємництва є формування так званого «академічного кластеру», що включає ЗВО, науково-дослідні установи, представників малого та середнього бізнесу. При цьому ЗВО набувають рис інноваційності та підприємницької активності. За думкою дослідника Б. Р. Кларка, «підприємницький університет утворює цілу соціальну систему, тобто охоплює університет в цілому, всі його підрозділи, дослідницькі центри, викладачів (співробітників) та відділення (філії), що базується на необхідних передумовах, серед яких:

- посилення управлінського ядра, що керує навчальним закладом;
- диверсифікація джерел доходу;
- розвиток гнучкої периферії із використання комерціоналізації інтелектуального капіталу;
- стимулювання академічних основ університету;
- посилення колегіальності процесу прийняття рішень;
- формування корпоративної культури університету [1, 2].

У економічно розвинутих країнах уже сьогодні до 80% ВВП виробляється із використанням результатів наукових досліджень і нововведень, а інноваційні розробки забезпечують економічне відтворення на якісно новій економічній основі (висока якість виробленої продукції та надаваних послуг, заощадження природних ресурсів, енергії, часу тощо), стимулюють підвищення кваліфікації кадрів та сприяють практичній реалізації неперервного навчання у підприємницькому середовищі, зростання доходів, і тим самим закладають фундамент суспільного добробуту [3].

Країною-лідером з розвитку академічного підприємництва у світі є США, де національні університети, такі як Стенфордський університет і Массачусетський технологічний інститут, щорічно генерують понад 135 млн.

доларів валового прибутку за рахунок одержання роялті від продажу частки у власних стартап-компаніях [4]. Модель розвитку академічного підприємництва у Великобританії має спільні риси із моделлю США, зокрема передбачається створення фірм та стартапів із залученням викладачів ЗВО. Перевагою такого підходу для університету є напрацювання бази партнерів, залучення нових суб'єктів до співпраці, зростання престижу навчального закладу серед абітурієнтів. У країнах Європейського Союзу простежується тенденція щодо виконання науково-дослідних робіт на замовлення провідних компаній країни чи регіону. При цьому фірми-замовники надають перевагу лише кращим ЗВО, що сприяє посиленню здорової конкуренції між ними, прагненню до покращення показників своєї діяльності та іміджевої складової.

У процесі формування середовища академічного підприємництва спостерігаються два протилежні підходи:

1. Створення фірми spin-off: провідна роль надається бізнес-структурі. Фірма виконує функції управління та координації діяльністю спільного проекту, навчальний заклад здійснює виконавські функції та розраховує на подальші замовлення у разі успішного виконання роботи. Даний підхід має місце серед університетів США та Великобританії.

2. Створення фірми spin-out: провідна роль надається ЗВО, який приймає управлінські рішення щодо створення spin-out фірми, координує та контролює її діяльність. Підхід характерний для навчальних закладів Центральної Європи.

Серед основних цілей академічного підприємництва – розробка інноваційних ідей і капіталізація нових знань, що сприятиме економічному зростанню країни та регіонів, а також розвитку нового типу підприємницької діяльності з метою забезпечення фінансової незалежності ЗВО. Враховуючи специфіку університетських закладів освіти та доцільність формування підприємницького середовища за їх участю, необхідним є збереження академічності навчальних закладів з урахуванням традицій, морально-етичних норм, цінностей та набутого досвіду функціонування, високої якості надання освітніх послуг та проведення науково-дослідної роботи. Виходячи з цього, варто виділити пріоритетні сфери діяльності ЗВО в контексті академічного підприємництва. Зокрема, це:

- надання якісних освітніх послуг на контрактній основі;
- проведення науково-дослідної роботи та виконання наукових розробок на замовлення бізнес-структур;
- організація професійної підготовки абітурієнтів для вступу до навчального закладу;
- проведення навчання та підвищення кваліфікації фахівців організацій, установ та підприємств різних форм власності;
- міжнародна діяльність ЗВО (організація стажування та підвищення кваліфікації за кордоном, проведення спільних заходів та проектів співробітництва);
- проведення професійних експертиз на контрактній основі;
- надання профорієнтаційних послуг для школярів, абітурієнтів та студентів;

- підтримка молодіжного підприємництва та допомога у працевлаштуванні;
- участь у грантових програмах, виконання науково-дослідних проектів на замовлення міжнародних організацій;
- організація підприємницьких структур при ЗВО (наприклад, юридичних клінік, туристичних бюро, автошкіл, рекрутингових та консалтингових агентств тощо);
- інші види просвітницьких, культурних, освітніх послуг.

Розглядаючи необхідність формування підприємницького середовища у сфері освітньої діяльності слід відзначити потребу у трансформації організаційної структури та організаційної культури навчальних закладів. Зокрема, до університетських підрозділів, що виконують підприємницькі завдання, доцільно віднести: службу набору студентів, службу зовнішніх зв'язків та комунікацій, службу планування навчальних програм та службу планування науково-дослідної роботи; службу організації поза аудиторної діяльності для викладачів та студентів тощо [5]. Щодо розвитку організаційної культури ЗВО в умовах академічного підприємництва, слід зазначити необхідність поєднання двох типів культур: корпоративної культури підприємства та університетської культури. Головним завданням при цьому є створення необхідних умов для позитивного сприйняття підприємницьких ідей і подальшого переконання всіх членів колективу закладу прийняти запропоновані ідеї університетського (академічного) підприємництва [5].

Соціально-економічний розвиток України в сучасних умовах характеризується проблемами слабкого зв'язку між теоретичним і практичним навчанням, що в кінцевому підсумку здійснює негативний вплив на стан молодіжної зайнятості. Випускники ЗВО, які не мають досвіду практичної роботи, стикаються з проблемами працевлаштування за обраною спеціальністю. Цікавим досвідом інноваційно-орієнтованої економіки та інструментом поєднання теоретичного і практичного навчання є створення бізнес-інкубаторів. Академічні бізнес-інкубатори – це структури, створені при науково-освітніх закладах за сприяння місцевої влади та іноземних організацій з метою підтримки розвитку малого та середнього бізнесу, представники яких проводять юридичні, бухгалтерські, маркетингові консультації та тренінги для студентів та співробітників [6].

Крім того, бізнес-інкубатори виконують функцію підтримки молодих підприємців на всіх етапах їх розвитку: від розробки до впровадження ідеї. Одним з позитивних моментів цього явища є те, що до організації та функціонування бізнес-інкубаторів можуть бути залучені науково-педагогічні працівники ЗВО. Не менш важливою є роль академічних бізнес-інкубаторів у підтримці випускників ЗВО, які намагаються розпочати власну справу, що справляє позитивний вплив на молодіжну зайнятість та рівень життя населення. На жаль, наразі відсутнє законодавче закріплення основ діяльності бізнес-інкубаторів, зокрема, через складність процесу регулювання даної форми академічного підприємництва, оскільки вона знаходиться на перетині принципів інноваційної діяльності, академічних принципів діяльності університетів та принципів максимізації прибутку бізнес-структур.

Розвитку академічного підприємництва в Україні перешкоджають проблемні аспекти як внутрішнього, так і зовнішнього характеру, зокрема:

- недостатній обсяг професійних компетенцій у сфері підприємництва та брак досвіду практичної роботи науково-педагогічних працівників;
- відсутність фінансової підтримки (з боку держави, фондів, громадських організацій або за рахунок власного фонду коштів);
- відсутність інформаційної та консультаційної підтримки;
- відсутність мотивації до співпраці як з боку ЗВО, так і з боку бізнес-структур;
- нерегульованість законодавчого механізму забезпечення академічного підприємництва;
- тінізація ринкового середовища.

У свою чергу ключова роль академічного підприємництва в Україні полягає у підвищенні інноваційності та конкурентоспроможності економіки, а також загальному економічному зростанні, що матиме своє вираження, в першу чергу, у покращенні стану зайнятості, рівня життя і добробуту населення.

Список використаної літератури:

1. Clark, Burton R. Creating Entrepreneurial Universities: Organizational Pathways of Transformation. IAU PRESS. ISSUES IN HIGHER EDUCATION / Wagon Lane, Binglye BDIG1WA. – U.K.: Emerald Group Publishing Limited. Howard House, 2008. – 164 p.
2. Clark, Burton R. Sustaining Change in Universities. Continuities in Case Studies and Concepts. The Society for Research into Higher Education and Open University Press / England McGraw-Hill, 2004 – 212 p.
3. Бець М.Т. Розвиток академічного підприємництва як складової інноваційного потенціалу регіону (на прикладі Львівської області) / М.Т . Бець, Ю.Р. Сокіл [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://ena.lp.edu.ua/bitstream/ntb/14097/1/4_16-24_Vis_725_Ekonomika.pdf
4. Миролюбова Т.В. Зарубежный опыт развития инновационной инфраструктуры университетов в региональных инновационных системах / Т.В. Миролюбова, П.А. Суханова // Фундаментальные исследования. – 2013. - №1. – С. 215-220
5. Романовський О.О. Розвиток академічного підприємництва і підприємницьких ЗВО в умовах глобалізації / О.О. Романовський [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4491
6. Жуков С.А. Академічне підприємництво як фактор підвищення ефективності підприємств і формування інноваційного потенціалу економіки України / С. А. Жуков // Вісник Приазовського державного технічного університету. Серія : Економічні науки. - 2017. - Вип. 33. - С. 65-74. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VPDTU_ek_2017_33_10

РОЗВИТОК АКАДЕМІЧНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

К.В. Мазур
Вінницький національний аграрний університет

Заклади вищої освіти є суб'єктами формування шляхів реагування на соціальні та економічні потреби, які виникають у суспільстві. Таке формування охоплює багато напрямків: діяльність у сфері розвитку можливостей працевлаштування випускників; розробка способів підвищення соціальної й академічної мобільності та забезпечення ширшого доступу до вищої освіти, зокрема для груп соціально незахищених верств населення; забезпечення тактичного та стратегічного внеску в економічне зростання країни та регіональний розвиток; розробка шляхів стимулювання створення нових підприємств та інновацій в сучасних підприємствах (Барнетт Р. (Barnett R.), 2000). Складність сучасного соціально-економічного середовища в умовах глобалізаційних викликів постійно ставить нові комплексні завдання перед закладами вищої освіти. Не всі з них вимагають прямих відповідей або повинні бути вирішені закладами вищої освіти. Проте, у своїй сукупності вони ставлять питання про поточну форму і структуру сфери освіти. Деякі вчені закликають до «глибокої, радикальної та термінової трансформації» (Барбер М. (Barber M.) та ін., 2013), ставлячи під сумнів, зокрема, актуальність традиційних концептуальних та організаційних моделей закладів вищої освіти.

Підприємництво та інноваційність закладу вищої освіти постають передумовами вирішення згаданих завдань і можуть мати багато різних форм. Існує ціла низка способів прояву закладами вищої освіти підприємницьких та інноваційних здібностей при формуванні своїх стратегій та практичній їхній реалізації:

- заклади вищої освіти можуть проявляти підприємницькі та інноваційні здібності в управлінні ресурсами та побудові організаційної спроможності (Шатток М. (Shattock M.), 2003);
- у способі залучення зовнішніх суб'єктів до керівництва та управління установою (Перкман М. (Perkman M.), та ін., 2013);
- як впроваджуються в їхню діяльність цифрові технології (Олдхем Г, Да Сільва Н. (Oldham G., Da Silva N.), 2015);
- як створюється та розвивається синергія між викладанням, дослідженнями та їхньою соціальною ефективністю (Маунтер Г. (Maunter G.), 2005);
- як здійснюється сприяння підприємництву через освіту та підтримку бізнесу, а також обмін знаннями для підвищення інноваційного потенціалу наявних підприємств (Гібб А. (Gibb A.), 2002).

Ключовим тут є те, що ці здібності проявляються на інституційному рівні.

Нові завдання, що ставляться перед сучасним суспільством, та можливості, що надаються усім секторам економіки шляхом постійного розвитку цифрових технологій, також впливають на вищу освіту (Фітжеральд М. (Fitzgerald M.) та ін., 2013, Олдхем Г, Да Сільва Н. (Oldham G.,

Da Silva N.), 2015). Фактично, Організація Економічного Співробітництва та Розвитку визначає, що цифрове перетворення та, пов’язані із цим можливості, є основою, каталізатором та передумовою розвитку підприємницького та інноваційного закладу вищої освіти (ОЕСР (OECD), 2017). Оновлена програма ЄС щодо вищої освіти (Європейська комісія (European Commission), 2017) наголошує на необхідності вирішення закладами вищої освіти питання цифрової трансформації, впровадження стратегії цифрового навчання та використання потенціалу цифрових технологій для забезпечення ефективної роботи своїх співробітників та навчання студентів (Склатер Н., Муллан Дж. (Sclater N., Mullan J.), 2017). Подальший План дій з цифрової освіти об'єднує різноманітні поточні ініціативи та містить низку нових заходів, що стосуються трьох основних пріоритетів, що мають важливе значення для інклюзивних, комплексних, ефективних та результативних систем вищої освіти:

- розширення меж використання цифрових технологій викладання і навчання;
- розвиток релевантності цифрових навичок та компетенцій;
- удосконалення систем освіти шляхом оптимізації аналізу даних та прогнозування.

З метою вирішення поставлених проблемних питань на базі Вінницького національного аграрного університету був створений ННВК «Всеукраїнський науково-навчальний консорціум».

Метою даної роботи є залучення широкого кола науковців та викладачів до дискусії про концепцію підприємницького та інноваційного закладу вищої освіти та її реалізації у формі ННВК. Ми звертаємо увагу на необхідність розвитку підприємницьких та інноваційних закладів вищої освіти, їхні ключові складові та наслідки для інституційних змін (Калетнік, Г. М., Підвальна, О. Г., Колесник, Т. В., 2018). Дослідження в основному зосереджене на європейському освітньому просторі, але багато з визначених проблем мають глобальне значення.

Двома основними аспектами сутнісної характеристики підприємництва (Тодорович В., МакНафтон Р., Гуілд П. (Todorovic W., Mc Naughton R., Guild P.), 2005) є те, що воно стосується як окремих осіб, так і організацій, а також інноваційних ресурсів, прогнозів та створення цінності.

Підприємництво має історичну присутність в ініціативах реформи вищої освіти, сприяючи систематичній міждисциплінарності знань, зменшенню перепон у поєднанні навчання та досліджень, залученні зовнішніх суб’єктів до організації відповідних процесів у закладах вищої освіти (Барбер М. (Barber M.) та ін., 2013).

Поточну форму і структуру сектора вищої освіти визначають основні проблемні аспекти та рішення, що приймаються для їхнього вирішення. Ми здійснюємо роботу в наступних напрямах (Калетнік, Г. М., Підвальна, О. Г., Колесник, Т. В., 2018):

- досягнення фундаментальних змін у створенні знань – створення знань на основі фундаментальних наукових досліджень;
- реорганізація викладання та навчання – проблемне викладання;

- забезпечення релевантності та доступності прикладних і фундаментальних досліджень – підтримка наукових ініціатив, співпраця з Міністерством освіти і науки України, розробка наукових проектів, залучення науково-педагогічного персоналу та студентів до розробки та реалізації науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт;
- підвищення рівня зайнятості випускників та виховання «підприємців» – розробка бізнес-планів та стартап проектів із широким залученням студентів;
- оптимальне використання цифрової трансформації – розробка інформаційно-комунікаційної системи;
- розбудова партнерства – системний пошук нових партнерів для реалізації спільних наукових проектів;
- упровадження стратегічної інтернаціоналізації – системна участь у міжнародних спільних наукових проектах;
- сприяння реалізації старптапів через систему вищої освіти;
- подолання фінансових обмежень шляхом участі у грантових конкурсах та підготовки інноваційних наукових та бізнес-проектів.
- У всьому різноманітті форм і проявів підприємництва та інноваційності у сфері вищої освіти, на наш погляд існують деякі ключові характеристики, що втілені на практиці у ННВК «Всеукраїнський науково-навчальний консорціум» (Калетнік, Г.М., Адамчук, В.В., Булгаков, В.М., 2017).
- Ключові характеристики також представлені декількома категоріями в HEInnovative (HEInnovative, 2018) і можуть бути підсумовані наступним чином:
- лідерство та менеджмент є двома критичними та необхідними факторами у розвитку підприємницьких та інноваційних закладів вищої освіти;
- організаційний потенціал: фінансування, люди, стимули. Підприємницькі та інноваційні заклади вищої освіти постійно розвивають свій організаційний потенціал;
- викладання і навчання підприємницькій діяльності вимагають набагато більшого, аніж стандартні підручники і звичайні навчальні заняття;
- підготовка та підтримка підприємців повинна бути забезпечена стратегією навчання та навчальним середовищем, що були б здатними забезпечити цільову підтримку для студентів та персоналу, спрямованих на створення бізнесу;
- необхідною є цифрова трансформація та спроможність вирішувати всі проблемні завдання сучасних закладів вищої освіти за допомогою цифрового середовища;
- інтернаціоналізація є важливим показником якості вищої освіти;
- забезпечення вимірювання впливу певних практик на підприємницький та інноваційний вищий навчальний заклад.

Досягнення та підтримка наведених у цій роботі функцій може мати значні наслідки для інституційного середовища. Загальна інституційна структура може бути сформована таким чином, щоб оптимізувати міждисциплінарне навчання та реалізацію наукових досліджень, що будуть

орієнтовані не лише на поточні проблеми, але і на вирішення довгострокових проблемних питань стратегічного планування.

Вітчизняні заклади вищої освіти та їхні підрозділи, на базі нашого досвіду, можуть бути організовані таким чином, щоб зруйнувати традиційні дисциплінарні шаблони та стимулювати підприємництво й інновації з метою їхньої інтеграції у практику вищої освіти.

Список використаної літератури:

1. European Commission (2017). Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions on a renewed EU agenda for higher education, Brussels, 30.5.2017 . COM(2017) 247 final. URL: https://ec.europa.eu/education/sites/education/files/he-com-2017-247_en.pdf
2. Barber M., K. Donnelly and S. Rizvi (2013),"An avalanche is coming. Higher education and the revolution ahead", Institute of Public Policy Research, London.
3. Barnett, R. (2000), "University knowledge in an age of supercomplexity", Higher Education, 40, pp. 409-422.
4. Fitzgerald, M. et al., (2013), Embracing digital technology. MIT Sloan Management Review, pp.1–12
5. Oldham, G.R. & Da Silva, N., (2015), The impact of digital technology on the generation and implementation of creative ideas in the workplace. Computers in Human Behavior, 42, pp.5–11. URL: http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0747563213003919.
6. OECD (2017), Key Issues for Digital Transformation in the G20., (January), p.163. URL: https://www.oecd.org/internet/key-issues-for-digital-transformation-in-the-g20.pdf.
7. Sclater, N.,& Mullan, J. (2017), Learning analytics and student success – assessing the evidence. URL: https://www.jisc.ac.uk/reports/learning-analytics-in-higher-education
8. Shattock, M. (2003), Managing Successful Universities. Buckingham: SRHE and Open University Press.
9. Perkman, M., et al., (2013), "Academic engagement and commercialisation: A review of the literature", Research Policy 43, pp. 423-442
10. Maunter, G. (2005), "The Entrepreneurial University. A discursive profile of a higher education profile", Critical Discourse Studies. 2 (2), pp. 95-120
11. Gibb, A.A. (2002), "In pursuit of a new ‘enterprise’ and ‘entrepreneurship’ paradigm for learning: creative destruction, new values, new ways of doing things and new combinations of knowledge", International Journal of Management Reviews 4(3), pp. 233-269
12. Todorovic, W.Z., R.B. Mc Naughton, P. D. Guild, (2005), "Making university departments more entrepreneurial. The perspective from within", Entrepreneurship and Innovation, pp. 115-122

13. HEINNOVATIVE, (2018). The entrepreneurial and innovative higher education institution a review of the concept and its relevance today. URL: https://heinnovate.eu/en

14. Калетнік, Г.М., Адамчук, В.В., Булгаков, В.М. (2017). Стан та основні перспективи підготовки висококваліфікованих інженерних та наукових кадрів в галузі агроінженерії. Техніка, енергетика, транспорт АПК. № 1 (96). С. 5-15.

15. Калетнік, Г.М., Гунько, І.В. (2017). Інноваційні платформи організації науково-дискусійних молодіжних майданчиків у контексті євроінтеграційного розвитку аграрної економіки. Всеукраїнський науково-виробничий журнал «Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики». № 4. С. 7-18.

16. Калетнік, Г. М., Підвальна, О. Г., Колесник, Т. В. (2018). Діяльність університетів та інноваційних структур за їх участю як чинник сталого місцевого та регіонального розвитку в умовах проведення реформи децентралізації (на прикладі ННВК «Всеукраїнський науково-навчальний консорціум»). Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики. № 6. С. 7-27.

АКАДЕМІЧНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО ЯК ТРЕНДОВА ВИМОГА ДО СИНЕРГІЇ НАУКИ ТА ЕКОНОМІКИ

М.О. Нежива
Київський національний торговельно-економічний університет

Академічне підприємництво є двигуном економічного розвитку та імпульсом для розвитку науки та економіки. Академічне підприємництво є особливою сферою інтеграції науки та економіки. Академічне підприємництво як напрям розвитку інноваційного вектору національного господарства виступає зв'язним елементом між наукою, бізнесом та державою, і при цьому ще є і відчутний соціально-економічний ефект. Показником результативності такого зв'язку можуть стати ефективність та масштабність використання у виробництві знань та швидкість передачі знань від наукового середовища у виробництво. Україна має хороше наукове та освітнє підґрунтя для активізації розвитку академічного підприємництва. Роль держави у цьому розвитку є ключовою, а першоосновою для успішного розвитку академічного підприємництва є законодавче забезпечення [1, с. 15].

Академічне підприємництво є однією з найбільш актуальних тематик останнього часу в галузі розвитку інноваційно-орієнтованої економіки і додаткових інструментів системи вищої освіти. Академічне підприємництво дає змогу подолати академічний розрив між закладами вищої освіти і практикою впровадження інновацій, виділити найбільш активних представників і дати їм плацдарм для здійснення найсміливіших ідей. Досвід розвинених країн свідчить, що академічне підприємництво в перспективі обіцяє стати особливою сферою інтеграції науки та економіки для розвитку вітчизняного підприємництва, одним із ключових методів реалізації інноваційної моделі розвитку економіки України. Академічне підприємництво є способом передачі знань і технологій від наукової та освітньої сфер до приватного бізнесу, що, у свою чергу, сприяє підвищенню інноваційності та конкурентоспроможності економіки. Головними завданнями академічного підприємництва є:

- продукування і капіталізація нових знань;
- широке розповсюдження нових знань і прогресивних технологій;
- розвиток інноваційної діяльності закладів вищої освіти;
- розробка та реалізація концепцій і впровадження технологій інноваційного економічного та соціального розвитку країни;
- внесок у національне економічне зростання;
- розвиток і розповсюдження академічного підприємництва в інтелектуальній галузі;
- сприяння ефективному навчанню підприємців і розвитку підприємницької освіти;
- сприяння фінансовій самодостатності і незалежності закладів вищої освіти, підвищенню рівня матеріального забезпечення професорсько-викладацького складу та інших співробітників закладів вищої освіти.

Існують наступні форми академічного підприємництва: бізнес-інкубатори, технопарки та технополіси, договірна науково-дослідна робота, освітні послуги, інжинірингові та венчурні підприємства. Технопарки передбачають перетворення дослідницьких груп закладів вищої освіти на малі науково-технологічні фірми та створення навчальними закладами разом із підприємствами технологічних і науково-технологічних парків. Технополіси включають в себе створення наукових містечок, розвиток яких обумовлено діяльністю науково-виробничих комплексів. Ядром технополісу є заклад вищої освіти, навколо якого групуються промислові підприємства, виробнича і соціальна інфраструктура. Прикладом технополісів у світі є: Силіконова долина у США, Кембридж в Англії, Силікон Глен в Шотландії, Софія – Антиполіс і Мей – лан – Гренобль у Франції. Академічне бізнес-інкубаторство є однією з найбільш актуальних тематик останнього часу в галузі розвитку інноваційно-орієнтованої економіки і додаткових інструментів системи вищої освіти [2, с. 67-70].

Лідером з розвитку академічного підприємництва у світі є США, де національні університети, такі як Університет імені Ліленда Стенфорда молодшого та Массачусетський технологічний інститут, щорічно генерують понад 135 млн. дол. валового прибутку за рахунок одержання роялті від продажу частки у власних стартап компаніях. За історію існування Стенфордського університету його випускниками та працівниками було створено близько 5000 компаній, на яких працюють близько 700 тис. осіб. [3]. Прикладами академічного підприємництва в Україні є [4, с. 9]:

- ТОВ «Мелта». Мелта є спіноф-компанією Національної академії наук України. Її робота пов’язана з практичним використанням винаходу Інституту металофізики ім. Г.В. Курдюмова НАН України: технологією, яка може змінювати характеристики сплавів металів. Ці сплави мають специфічні аморфні та нанокристалічні структури. Вони можуть використовуватися для збільшення енергоефективності опалювальних систем, а також електричних трансформаторів;
- SOVA – переносна система очищення води. Це спінофпроект Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». Проект отримав фінансування на передпочатковій стадії для розробки бізнес-моделі;
- iHUB надає простір для спільної роботи (коворкінг) IT стартапам у Києві та інших містах України. iHub підтримується міжнародними донорами.

З метою розвитку академічного підприємництва в Україні необхідно здійснити наступні кроки:

- об’єднати всі наявні людські, організаційні та фінансові ресурси існуючих наукових парків та департаментів із питань розвитку та підтримки підприємництва, що дозволить зробити систему підтримки академічного підприємництва більш ефективною;
- сформувати чітке бачення, визначити амбітну місію та створити бренд, які здатні актуалізувати існуючі зобов’язання та очікування, а

також допомогти в ідентифікації феномену академічного підприємництва;

- залучити міжнародних партнерів, які відомі своїми успіхами у створенні дієвої екосистеми академічного підприємництва;
- створити «взірцеві» успішні спін-оф проекти (дочірні організації, створені працівниками або випускниками університету, в основі яких є технології, права на них належать університету);
- навчання підприємницьким навичкам повинно стати одним із пріоритетів для українських закладів вищої освіти;
- «розблокування» наукових знань установами, які не здатні забезпечити практичне використання наявних у них патентів.

Усі ці кроки можуть стимулювати розвиток академічного підприємництва [2, с. 71-73].

Таким чином, академічне підприємництво сприяє розвитку підприємств, підвищенню інноваційності країни та формуванню її конкурентних переваг. Активізація зусиль у галузі академічного підприємництва позитивно впливатиме на зростання кількості робочих місць та зайнятості населення; розвиток регіональної інфраструктури; підвищенні рівня життя населення; зменшення витрат державного бюджету, пов’язаних із безробіттям; збільшення надходжень до державного бюджету. Через академічне підприємництво, заклад вищої освіти стає агентом промислових інновацій, технологічного, економічного і соціального розвитку, особливо в контексті зростаючої, заснованої на знаннях економіки та глобалізації.

Список використаної літератури:

1. Гаранджа І. Я. Академічне підприємництво як напрям формування інноваційного вектору розвитку національного господарства / І.Я. Гаранджа // Управління економічними процесами на макро- і мікрорівні: проблеми та перспективи вирішення: матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції молодих вчених, 11-12 квітня 2014, Національний університет «Львівська політехніка». – Львів, 2014. – С. 15-16.
2. Жуков С. А. Академічне підприємництво як фактор підвищення ефективності підприємств і формування інноваційного потенціалу економіки України / С. А. Жуков // Вісник Приазовського державного технічного університету. Серія: Економічні науки. – 2017. –№ 33. – С. 65-74.
3. Литвин І.В. Академічне підприємництво: досвід Стенфордського університету / І.В. Литвин // Проблеми економіки та управління. – 2012. – № 725. – С. 305-312.
4. Кнут А. Академічне підприємництво в Україні / А. Кнут, О. Красовська. – Berlin Economics GmbH, 2015. – 32 с.

НЕОБХІДНІСТЬ ТА ПЕРЕДУМОВИ СТАНОВЛЕННЯ АКАДЕМІЧНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ

Л.О. Дроздовська
Львівський національний університет імені Івана Франка

Світовий тренд духу підприємництва, як соціально-економічне явище сучасного суспільства, не оминув Україну та зумовив посилення геополітичної та міжнародної економічної конкуренції. Це, в свою чергу, потребує обов'язкового залучення інноваційного моменту, а точніше, інноваційної модернізації, визначальним ресурсом якої є людина, її освіченість, інтелект, професійний досвід, здібності, навички, кваліфікація, здатність до креативної діяльності та підвищення продуктивності праці за рахунок використання інтелектуального потенціалу [1, с. 3]. Саме тому, освіта, як один із важливих векторів глобалізації, активно залучається в цей процес та стає однією із вагомих переваг цієї конкуренції.

Продукування нових знань або формування системи знань, підготовка висококваліфікованих фахівців і результати наукових досліджень, в перспективі стають визначальними ресурсами в конкурентному середовищі підприємницької діяльності. Крім того, вищезгадані категорії є кінцевим результатом діяльності в сфері вищої освіти та являють собою нематеріальні потоки і запаси, які в процесі використання збільшуються та нагромаджуються, при цьому, не мають товарного дефіциту та обмеження в кількості тих, хто може їх використовувати, є умовно невичерпними, а власник такого виду ресурсів, віддаючи в користування не втрачає їх для себе. Варто підкреслити, що вони є необмежені в просторі, проте, визначальною характеристикою є їх чутливість до часу, що провокує розвиток освітньої інфляції. Це все обумовлює трансформацію ролі і місця університетів і вищої школи в цілому. Зокрема, передбачає їх еволюцію від осередків освіти і свободи через дослідницькі університети до підприємницьких університетів та розвиток академічного підприємництва.

Особливу увагу в нашій країні сьогодні слід приділити тому, що результати дослідницької діяльності вітчизняних науковців не є в достатній мірі затребувані на практиці. Це супроводжується тим, що вони з часом знецінюється, а діяльність останніх, здебільшого, звужується виключно до забезпечення освітнього процесу. Безумовно, викладацька діяльність є також важливим аспектом розвитку інтелектуальної складової суспільства та економіки, проте, в даний час, слід створити дієвий механізм комерціалізації ідей та знань творчих людей країни, який би забезпечив самореалізацію молоді та монетизацію освіти в хороше, якісне життя. Тому, на часі є розвиток академічного підприємництва, яке б дозволило кожній творчій людині, студенту або науковцю відчути всі переваги, побачити цінність здобуваючої, або вже здобутої освіти та усвідомити можливості її конвертації в успіх, кар'єру та фінансові показники через розгляд в турбулентному ринковому середовищі по відношенню до майбутніх, а не теперішніх ринків.

Сьогодні між науковцями та практиками ведеться активна дискусія, яка стосується розробки механізму формування академічного підприємництва, дослідження шляхів його подальшої підтримки, розвитку та вдосконалення в умовах українських реалій. Проте, одні вважають це важливим фактором формування інноваційної конкурентоспроможності економіки країн, інші ж наголошують на важливості фундаментального значення вищої школи і вважають, що це просто перетворить освітні заклади на бізнес-структури. Як аргумент, хочеться їм нагадати, що більшість університетів є на самозабезпеченні і така діяльність лише покращить їх результати роботи не лише у фінансовому, але й в науковому плані. Адже всі ми і бачимо, і розуміємо, що сучасні інновації формуються на стику наук. Наприклад, біоніка, яка базується на використанні в технічних пристроях та системах принципів організації, властивостей, функцій і структур живої природи, застосовувана ще Леонардо да Вінчі. Сьогодні ж її застосовують і в архітектурі, і в техніці, і в нейротехнологіях, і в інженерних науках, навіть в розробці нових побутових інновацій. І це не єдиний приклад, який можемо навести.

Історія розвитку інновацій неодноразово нам показує скільки наукових розробок наших українських винахідників не були вчасно запатентовані та впроваджені в практичне застосування, в результаті чого, славу, за ті ж таки винаходи, з часом, отримували науковці інших країн, які вчасно змогли їх представити світовій спільноті та впровадити в реалізацію. Такий досвід ще раз підкреслює необхідність кооперації фахівців різних галузей, сфер діяльності, представників влади, бізнесу, наукових та освітніх організацій задля створення цих же інновацій задля формування інноваційного потенціалу економіки України. Визначну роль в цій взаємодії має як фундаментальна так і прикладна наука. Остання спрямована на отримання якісно нового знання, а результати фундаментальних досліджень потребують підтримки для їх впровадження, що забезпечить розвиток академічного підприємництва.

Особливу увагу приділяють вивченню закордонного досвіду та можливості запозичення елементів такої практики з метою адаптації у вітчизняну систему освіти.

Лідером з розвитку академічного підприємництва у світі є США, де національні університети, такі як Стенфорд і MIT (Массачусетський технологічний інститут), щорічно генерують понад 135 млн. дол. валового прибутку за рахунок одержання роялті від продажу частки у власних старт-ап компаніях [2]. До прикладу можемо також взяти розвиток академічного підприємництва в Берліні, який стартував у середині 90-х років XX ст. та перетворили його на Європейський центр цифрових технологій. Проте, не слід забувати і про наш досвід взаємодії науки та виробництва, прикладом якого є функціонування за радянських часів при заводах і фабриках науково-дослідних інститутів, у взаємодії з якими працювала українська і всесоюзна академії наук. Виродження планового господарства, кризові явища та зміна форм власності практично знищили цю систему, проте, елементи цієї співпраці буде легше адаптувати їх в сучасних реаліях українського ринку. Слід лише налагодити суб’єкт-об’єктну взаємодію учасників цього процесу та визначити підґрунтя розвитку академічного підприємництва для того щоб його зміцнювати та вдосконалювати.

На нашу думку В Україні, деякі передумови до розвитку академічного підприємництва вже сформовані, проте, не потрібно забувати про нові вектори розвитку та можливі ризики їх застосування.

Значним стимулом для розвитку академічного підприємництва є поява новітніх економік, зокрема, таких як економіка знань, цифрова економіка, sharing economic, цифрова освіта і науки та ін. Україну, яка за своїм територіальним розташуванням знаходиться в серці Європи, це не просто стимулює, а зобов'язує зайняти провідне місце в центрі європейської підприємницької культури. А це можливо завдяки академічному підприємництву як засобу реалізації університетського потенціалу у регіональному та глобальному вимірах. Зміна звичної для нас моделі університетської професійної діяльності та усвідомлення того, що університети є повноцінними та значущими елементами ринкової структури дозволить Україні включитися в глобальну конкуренцію в науці.

Інтеграція освіти в процеси глобалізації неминуча, вона вже сюди залучена і навіть є одним із важливих векторів. З одного боку це проявляється в тому, що освіта вже сьогодні розвивається як експортна галузь через розширення ринку міжнародних освітніх послуг. Адже прогресуючий характер глобалізаційних процесів стимулює розвиток транснаціональної освіти. В наших людей зростає мотивація отримати освіту за кордоном або пройти стажування в інших країнах. Проте, не надто розповсюджене таке явище як мобільність іноземного студентства і професорсько-викладацького складу до України. По-друге, глобалізація руйнує традиційні робочі місця, а переміщення робітників до нових секторів є доволі болісним явищем. Сьогодні всі прекрасно усвідомлюють, що треба вчитися постійно, здобуваючи нові навички, і перемогти тебе можуть не нові люди, а фахівці, які легше адаптуються. Інтернаціоналізація навчальних планів, робота над кваліфікаціями короткого циклу, стимулювання освіти впродовж життя (саме стимулювання, а не впровадження, адже про освіту впродовж життя в вже активно говорять) з одного боку вирішить проблему обмеженості географічної та професійної мобільності, а з іншого – дозволить розвиватись академічному підприємництву. Не можна сказати, що така практика не притаманна нашій країні, проте, проводиться вона досить мляво та без ентузіазму.

Проблемою, в даному випадку, є те, що нам слід працювати над формуванням, а в подальшому над вдосконаленням, корпоративної підприємницької культури академічних установ, яка визначатиме та актуалізуватиме існуючі зобов'язання та очікування від впровадження такого виду діяльності та знижуватиме командні ризики. Наявність і розмаїття університетських освітніх програм посилює конкуренцію серед освітніх установ, проте не всі ще сформували чітке бачення, визначили амбітну місію та працюють над створенням власного бренду академічного підприємництва.

Розширення автономії навчальних закладів в Україні, скорочення державного фінансування стимулює їх до пошуку доступних зовнішніх джерел фінансування. Отримавши відносну самостійність, тому числі фінансову, освітні установи знаходять диверсифіковані джерела фінансування своєї статутної академічної діяльності через співпрацю із промисловістю через

патенти, дослідження, комерціалізацію наукових розробок і створення компаній, побудованих на інтелектуальній власності чи ноу-хау. Що вже є проявом академічного підприємництва. Крім того, МОН та Платформа інноваційного партнерства YEP запустили ініціативу зі створення в університетах підприємницьких клубів. Проте, досвід показує, що часто сучасна наука стає заручником корисливих інтересів правлячої еліти (власників капіталу), адже сам ринок не може гарантувати справедливого суспільства. Тому є потреба в дослідженні можливих регуляторних і законодавчих ініціатив.

Безумовно, беззастережне панування ринку в освіті неприпустиме. Тим більше тоді, коли ще не сформована корпоративна культура академічного підприємництва, що призводить до певних командних ризиків. Наявність меркантильних потреб суспільства та приватного бізнесу, який сконцентрований тільки на так званих швидких грошах – також вагомий ризик. Проте, в даному випадку, можна застосувати практику Сполучених штатів Америки, яка базувалась на прийнятті Закону Байя-Доула «Про патентні процедури в університеті та малому бізнесі» у 1980 році. Закон Байя-Доула містить положення спрямовані на реалізацію політики Конгресу США у сфері використання патентної системи для збільшення комерціалізації наукових досліджень і покликаний сприяти співпраці між університетами і малим бізнесом і комерційними організаціями через використання винаходів, зроблених за рахунок федерального бюджету. Положення Закону Байя-Доула містяться в Кодексі Сполучених Штатів (United States Code), розділ 35 “Патенти”, глава 18 “Патентні права на винаходи зроблені з федеральною допомогою”, параграфи 200-212 [3]. Таким чином, це забезпечить певний державний контроль над негативними проявами академічного капіталізму та дозволить знизити ризики, а за допомогою відповідних регуляторних інструментів, забезпечить оптимальний баланс між розвитком фундаментальних та прикладних досліджень.

Як підсумок, можна стверджувати, що феномен академічного підприємництва в нас ще не ідентифікований, проте знаходиться на стадії активного розвитку. В університетах є професори, які володіють знаннями, здатними розвивати ринки, тому слід провадити активну діяльність задля формування державно-правового забезпечення академічного підприємництва та координації діяльності та взаємозв’язку науки, вищої школи, державного сектору виробництва, приватних компаній і державних органів управління. Крім того слід чітко визначити діапазон комерціалізації наукових досліджень навчальних закладів та стимулювати започаткування академічного підприємництва. Розвивати у випускників розуміння того, що формуючи своє майбутнє і чітко розуміючи цінність інвестицій у себе і в розвиток протягом усього життя їх конкурентний рівень на ринку праці буде вищим, аніж у багатьох інших фахівців. Але для цього вони повинні активно працювати над собою й удосконалюватись, не обмежуватись здобуттям однієї кваліфікації. Становлення академічного підприємництва є індикатором розвитку не тільки окремої наукової та освітньої установи, але й країни в цілому.

Список використаної літератури:

1. Гинда, Стефанія Миколаївна. Управління процесами інтелектуальної капіталізації економіки України [Текст] : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.03 / Гинда Стефанія Миколаївна ; Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. - Львів, 2018. – 20 с.
2. Mirolyubova TV Foreign experience of development of innovative infrastructure of universities in regional innovation systems / T.B. Mirolyubova, P.A. Sukhanov / Fundamental research. - 2013. - No. 1. - C. 215-220.
3. Кодекс Сполучених Штатів: Закон Сполучених штатів Америки від 30 червня 1926 р. // Офіційний сайт видавничого офісу уряду Сполучених штатів Америки. – [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://www.gpo.gov/fdsys/pkg/USCODE-2011-title35/pdf/USCODE-2011-title35-partII-chap18.pdf

АСПЕКТИ РОЗВИТКУ АКАДЕМІЧНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

О.Ю. Лушнікова
Криворізький державний комерційно-економічний технікум

Розвиток підприємництва як соціально-економічного явища в сучасному суспільстві обумовило трансформацію ролі і місця закладів вищої освіти в цілому. Значне перетворення форм і методів передачі знань призвела до еволюції вишів від осередків освіти до підприємницьких закладів.

Поява новітніх економічних наук зумовила потребу, з одного боку, у необхідності запровадження підприємництва як базової компетентності у вищій освіті, а з іншого боку, в академічному підприємництві як засобу реалізації освітянського потенціалу у регіональному та глобальному вимірах.

Комерціалізація знань сприяла перетворенню їх на товар, підвищила цінність інтелектуального капіталу і викликала необхідність валоризації наукових знань, зокрема, через комерціалізацію наукових досліджень у формі академічного підприємництва.

Академічне підприємництво набуває розвитку наприкінці індустріальної епохи (у 1980-ті рр.) як стратегія комерціалізації наукових знань. Метою його утворення є комерціалізація результатів наукової діяльності, тобто отримання прибутку.

У сучасній науковій фаховій літературі термін «академічне підприємництво» як спосіб комерціалізації наукових розробок вживається вченими у різних значеннях. Але при цьому всі вони погоджуються, що академічне підприємництво є способом передачі знань і технологій від наукової та освітньої сфер до приватного бізнесу, що сприяє підвищенню інноваційності та конкурентоспроможності економіки, особливо в секторі малих і середніх підприємств.

Саме тому багато країн вважають підтримку академічного підприємництва стратегічною складовою своєї політичної діяльності.

У той же час, в Україні на найвищому політичному рівні академічне підприємництво обговорюється не надто активно.

Увага державного регулювання і державної політики стосовно академічного підприємництва є важливою, у цій сфері достатньо місця для самостійних дій, тому представники наукового та освітнього секторів України повинні негайно почати імплементацію передових міжнародних практик у сфері академічного підприємництва.

Поглиблення розуміння сутності академічного підприємництва, з’ясування стану правового забезпечення комерціалізації наукових досліджень, зумовлює необхідність розробки практичних рекомендацій спрямованих на підвищення ефективності правового регулювання академічного підприємництва в Україні.

Заручившись згодою керівників деяких провідних університетів та наукових установ України, провідних дослідників Національної академії наук, українських венчурних компаній і ряду неурядових організацій, всі з яких зобов’язались просувати академічне підприємництво, науковці наполягають на застосуванні певних кроків, що забезпечать розвиток академічного підприємництва в Україні.

Вони вважають, що завдяки об'єднання всіх наявних ресурсів (людських, організаційних, фінансових), існуючих наукових парків та департаментів із питань розвитку та підтримки підприємництва, дозволить зробити систему підтримки академічного підприємництва більш ефективною.

При цьому, навчання підприємницьким навичкам повинно стати одним із пріоритетів для українських вишів, обов'язковим є формування чіткого бачення місії академічного підприємництва тому необхідним є залучення міжнародних партнерів, які відомі своїми успіхами у в науковій та освітній сферах. Треба створити «ефект успіху». Кілька успішних історій запалять розвиток підприємницької культури в області науки і вищої освіти; - викладання підприємницьких навичок повинно бути «бажаним» для українських вишів.

На приклад, досвід США вказує на дві моделі становлення підприємницького університету [1]. Перша – коли заклад освіти пропонує ринку нові науково-навчальні продукти. Друга – за результатом, який надає можливість викладачам, студентам і випускникам виходити на глобальні ринки із заснованими ними інноваційними компаніями. Скажімо, університети Стенфорда і Берклі (штат Каліфорнія), виконуючи замовлення з боку великих корпорацій і Пентагона, фактично створили світовий центр високих технологій.

Академічне підприємництво визначається в залежності від різних критеріїв, обраних дослідниками. Разом з тим, на їх погляд, об'єднуюча складова різноманітних поглядів вчених на академічне підприємництво полягає у визнанні комерціалізації наукових знань як його основи. Форма і способи передачі наукових знань можуть бути різними, але комерційна (підприємницька) складова є визначальною в розумінні академічного підприємництва.

В Україні дуже широкі можливості для інновацій, і законодавство їх зовсім не обмежує. Закон «Про наукову і науково-технічну діяльність» надав закладам освіти – одним з головних джерел патентів в Україні – право організовувати господарські співтовариства (спін-офи) й отримувати доходи від інтелектуальної власності, яку вони створюють. Бізнес-структури також можуть вкладати гроші в співтовариства.

Слід пам'ятати, що далеко не всі результати науково - дослідницьких робіт, виконаних молодими науковцями, особливо гуманітарного профілю, можуть бути комерціалізовані. Адже інтелектуальна продукція різноманітна, важливими є не так уміння науковців заробляти гроші, як вигоди, що одержує суспільство від наукової діяльності закладів освіти, формування моральних засад соціально-орієнтованої інтелектуальної підприємницької діяльності.

Враховуючи те, що наукові знання це товар, що передається за гроші або їх еквівалент, забезпечуючи, таким чином, здійснення підприємницької діяльності та відповідно до ст. 27 Закону України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 р. [3] де обумовлено, що заклад вищої освіти як суб'єкт господарювання може діяти як бюджетна установа, мати статус неприбуткового, або прибуткового закладу вищої освіти, діяльність вищого навчального закладу як суб'єкта господарювання може бути спрямована на отримання прибутку та визнана, як підприємницька діяльність, а статус

вказаного вищого навчального закладу треба визначити як підприємницький заклад вищої освіти.

Діяльність такого реформування вищої освіти в Україні має враховувати особливості постіндустріальної динаміки розвитку закладів вищої освіти, досвід їх діяльності у розвинених країнах. Вони ще мають пройти етап усвідомлення соціальних вигод і ефектів від формування у своїх студентів компетенцій академічного підприємництва, створити умови для інтеграції у межах закладів освіти, науки і підприємництва. Лише за таких умов можна сподіватися на появу університетів нового покоління, конкурентоспроможних на глобальному ринку освітніх послуг.

У конкурентному світі виграє той, хто швидше і краще продає свої розробки. А для ефективної комерціалізації винаходів потрібна відповідна система. В Україні ж уряд, університети, корпорації, венчурні інвестори і сервіс-провайдери не лише мають низький розвиток, але й проблему взаємодії між собою. В українському уряді немає структури, що відповідала б за розвиток інновацій.

Ми маємо людський потенціал, але цього замало, шлях від винаходу до інновації потребує процесу впровадження або комерціалізації. І саме це є слабким місцем української інноваційної екосистеми. У розвинених країнах у кожному навчальному чи науково-дослідному інституті є підрозділи, що займаються патентуванням і продажем ліцензій.

З іншого боку, бізнес не чекає державних дозволів і намагається самостійно побудувати хоч би окремі елементи. Попри те, що в інноваціях ми поки початківці, згодом Україна зможе перейти на вищий рівень.

Прослідивши динаміку інноваційності української економіки, ми спостерігаємо зростання. До того ж, винахідники з України були авторами й співавторами понад 4600 патентів і заявок на патенти .

За даними проведеного дослідження ми спостерігаємо значну активацію з даного питання. Вже не один вищий навчальний заклад співпрацює з YEP (Youth Entrepreneurial Partnership) – Молодіжним підприємницьким партнерством, спрямованим на реалізацію інноваційних бізнес-ідей у вигляді стартап-середовища у виші, академічного бізнес-інкубатора, а в перспективі – і створення окремого Центру академічного підприємництва. Унаслідок такої співпраці чимало переваг здобуде не лише УжНУ, а й Закарпаття загалом, адже проект зосереджує увагу на формуванні цілої екосистеми для розвитку молодіжного підприємництва.

До того ж, на базі деяких національних вишів вже створена мережа академічних бізнес-інкубаторів YEP. Мета діяльності таких інституцій – навчати підприємницького мислення, тренувати навички роботи в проектах, обмінюватися знаннями для розвитку комерційних, громадських і наукових ініціатив, а ще – готувати стартаперів до інноваційного демо-дня – масштабної події в Києві, під час якої студенти демонструють свої напрацювання, а журі з провідних вітчизняних і міжнародних інвесторів визначає кращі стартапи, нагороджує грошовими преміями, залучає до акселерації. Проект підтримують провідні експерти Ізраїлю, Естонії, на національному рівні сприяють міністерства економічного розвитку і торгівлі, освіти і науки, молоді і спорту.

Отже, враховуючи всі існуючі «за та проти» та наявність необхідних нормативних актів, сьогодення потребує визначити академічне підприємництво як наукову, науково-технічну, інноваційну діяльність з метою одержання прибутку. Суб'єктами якого стануть юридичні і фізичні особи, що мають спеціальний статус – вищі навчальні заклади і вчені.

Список використаної літератури:

1. Кобзева Л. В. Предпринимательский университет: как университету встроиться в экономику в новом десятилетии [Электронный ресурс] / Л. В. Кобзева.Режим доступа :http://www.innclub.info/wpcontent/uploads/.../кобзева _56_обр_00_ИТР.doc.

2.Чухрай Н.І. Академічне підприємництво за кордоном та в Україні / Вісник Національного університету "Львівська політехніка" : [збірник наукових праць] / Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України, Національний університет "Львівська політехніка". Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2011.

3. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 №1556-VII // Відом. Верховної Ради України. 2014. №37-38. Ст. 2004. 10. Господарський кодекс України // Відом. Верховної Ради України. 2003. №18. Ст. 144.

АКАДЕМІЧНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО ЯК ФАКТОР ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

О.Г. Кубай
Вінницький національний аграрний університет

Виконання Угоди про асоціацію України з ЄС у сфері науки та технологій передбачає вирішення питання підтримки інноваційного розвитку економіки України за рахунок концентрації наукового потенціалу країни та впровадження інструментів підтримки формування національної та регіональних інноваційних екосистем, що дасть змогу переорієнтувати економіку України з сировинної на інноваційну. Позитивна динаміка України у рейтингу найбільш інноваційних країн світу Global Innovation Index 2018, яка посіла 43 місце із 126-ти та покращила минулорічний результат на 7 позицій, свідчить про правильність обраного вектора розвитку [1].

У зв'язку з цим економічні потреби суспільства вимагають від університетів практичного використання наукових результатів, здатних суттєво вплинути на інноваційний розвиток регіонів і країни в цілому. Тому питання консолідації науки, освіти та бізнесу залишається актуальним, сучасним та багатоаспектним, що зумовлює необхідність подальших досліджень та активного впровадження їх у практику, що в перспективі дасть потужний поштовх до розвитку національної економіки в цілому та регіональної зокрема. Адже основою будь-якої інновації є інтелектуальне знання, комерціалізація якого створює підґрунтя інноваційному розвитку країни, регіону та окремого господарюючого суб'єкта.

Отже, майбутнє розвитку регіонів України значною мірою пов’язане з технологічними змінами, пріоритети яких визначені Постановою Кабінету Міністрів України від 28 грудня 2016 р. № 1056 «Деякі питання визначення середньострокових пріоритетних напрямів інноваційної діяльності загальнодержавного рівня на 2017-2021 роки» [2].

При цьому варто зазначити, що регіональні напрями інноваційного розвитку знаходяться у стані невизначеності, оскільки не активізовано механізм реалізації законодавчих актів щодо їхнього формування та фінансування, що гальмує інноваційний розвиток у регіонах та унеможливлює здійснення єдиної інноваційної політики в державі. На сьогодні інноваційна діяльність у регіонах здійснюється в рамках стратегій щодо регіонального розвитку, наукових та інноваційних програм, підприємств за видами діяльності [3].

Пріоритети розвитку регіонів, як свідчить досвід країн ЄС, мають ґрунтуватися на інноваційній моделі розвитку, яка означає формування та розвиток тих галузей, які можуть забезпечити довгострокове економічне зростання на місцевому рівні, вирішують нагальні питання регіонального розвитку. Інноваційна спрямованість регіонального розвитку означатиме застосування суб’єктами господарювання інноваційних основ діяльності, розвиток інноваційних виробництв. Інноваційність має бути закладена і в

пріоритети регіонального розвитку в Україні (зокрема, йдеться про оновлену Державну стратегію регіонального розвитку на період до 2020 року) [4].

Що стосується міжнародного досвіду вирішення соціально-економічних проблем регіону за сприяння академічного підприємництва, то він полягає в наступному [5]:

- Стартапи, засновані на використанні результатів науково-технічних розробок, є важливим каналом трансферу технологій між наукою та сектором малого та середнього підприємництва в обох напрямках.
- Більшість випускників, які починають бізнес, як правило, залишаються в регіоні поряд зі своїм університетом, тобто не емігрують ні з країни, ні з регіону. Іншими словами, академічне підприємництво допомагає зупинити відтік кадрів.
- Регіони з високим рівнем академічного підприємництва залучають молодих фахівців із високим потенціалом не тільки до стартапів, але й до всіх галузей промисловості, тобто, академічне підприємництво сприяє притоку кадрів.
- Обмін знаннями та фахівцями між секторами малого та середнього бізнесу, сектором вищої освіти та державними науково-дослідними інститутами сприяє розвитку високотехнологічних кластерів та інноваційного середовища.

З огляду на це, одним із основних пріоритетних напрямків політики України в сфері освіти є формування інноваційної інфраструктури системи вищої освіти, яка передбачає створення інноваційних ресурсних центрів регіонального значення, відкриття при ЗВО малих підприємств, бізнес-інкубаторів та інших інноваційних структурних підрозділів [6].

У цих умовах головними завданнями інноваційного академічного підприємництва є:

- продукування і капіталізація нових знань;
- широке розповсюдження (трансфер) нових знань і прогресивних технологій;
- розвиток інноваційної діяльності ЗВО;
- розробка, реалізація концепцій і впровадження методів, технологій і прийомів інноваційного економічного та соціального розвитку місцевих громад, регіонів, країни;
- внесок у національне економічне зростання, національний ВВП і конкурентоспроможність економіки країни;
- розвинення і розповсюдження нового типу підприємницької діяльності в інтелектуальній галузі – академічного підприємництва у ЗВО;
- сприяння ефективному навчанню підприємців і розвитку підприємницької освіти;
- сприяння фінансовій самодостатності і незалежності ЗВО, підвищенню рівня матеріального забезпечення професорсько-викладацького складу та інших співробітників ЗВО [6].

У той же час варто зазначити, що серед основних причин, що гальмують реалізацію інноваційного потенціалу вчених і посилення їхньої взаємодії з представниками бізнесу та влади, дослідники називають такі:

- небажання вчених займатися інноваційною діяльністю;
- недостатність знань і навичок, необхідних вченим для здійснення інноваційної діяльності;
- відсутність науково-дослідницької та венчурної інфраструктури в регіоні;
- обмеженість фінансування публікаційній діяльності університету;
- нерозуміння представниками бізнесу переваг, пов'язаних з інноваційною організацією виробництва;
- недостатність підтримки з боку органів влади та інше [7].

У цій ситуації дослідники акцентують увагу на важливих факторах, що впливають на швидкість та масштаби розвитку академічного підприємництва в регіоні, серед яких виділено наступні (рис.1):

Рис.1. Фактори впливу на розвиток академічного підприємництва в регіоні

Джерело: сформовано автором на основі [8]

Отже, для успішної діяльності з розвитку регіону необхідна продуктивна взаємодія з:

- ЗВО як рівноправним власником авторського права на академічну інновацію;
- бізнесменами або організаціями, щоб визначити затребуваність нових технологій на ринку;
- інвесторами для вкладення грошей в створення нового продукту;
- юристами, щоб оформити права кожного на майбутній ринковий продукт;
- маркетологами, щоб забезпечити адекватне позиціонування і рекламу продукту і т.д.

При цьому вертикальна вісь «регіонального розвитку» означає, що всі учасники починають між собою взаємодіяти, складаючи всі свої компетенції і ресурси в унікальні «пазли» з метою розвитку регіону, створення нового продукту відповідно до потреб регіону [8].

У цих умовах підтримка і розвиток науково-дослідних організацій та ЗВО як генераторів знань, а також стимулювання зв'язку організацій інноваційної інфраструктури регіону із зовнішніми джерелами знань (формування регіонального партнерства) має стати пріоритетом державного управління, оскільки дасть можливість активізувати інноваційну діяльність у регіонах та створити сприятливі умови для здійснення єдиної інноваційної політики в Україні. Тому перспективним напрямком наступних досліджень є аналіз ефективності інноваційного розвитку сфери вищої освіти, а також дослідження можливостей, шляхів і принципів упровадження університетського (академічного) підприємництва в Україні як передумови регіонального розвитку.

Список використаної літератури:

1. Глобальний рейтинг інновацій: Україна за рік піднялась на 7 позицій. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://www.the-village.com.ua/village/business/news/274027-globalniy-reyting-innovatsiy-ukrayina-za-rik-pidnyalas-na-7-pozitsiy.

2. Постанова Кабінету Міністрів України від 28 грудня 2016 р. № 1056 «Деякі питання визначення середньострокових пріоритетних напрямів інноваційної діяльності загальнодержавного рівня на 2017-2021 роки»[Електронний ресурс]. Режим доступу: https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/249657691.

3. Кваша Т.К., Паладченко О.Ф. Регіональні інноваційні пріоритети: проблеми формування та реалізації. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/20045/1/MNTS2017_56_Kvasha-Paladchenko.pdf

4. Механізми формування регіональних пріоритетів розвитку. [Електронний ресурс].К.: НІСД, 2013. 88 с. Режим доступу: http: www.niss.gov.ua.

5. Академічне підприємництво в Україні. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://labprice.ua/wp-content/uploads/2016/04/AE_in_Ukraine_ukr_4web.pdf.

6. Жуков С.А. Академічне підприємництво як фактор підвищення ефективності підприємств і формування інноваційного потенціалу економіки України. [Електронний ресурс] // Вісник Приазовського державного технічного університету. Серія: Економічні науки: зб. наук. праць. Вип.33. С.65-74. Режим доступу: http://eir.pstu.edu/handle/123456789/4003

7. Пилипчук Н.В. К вопросу об управлении человеческими ресурсами ВУЗа в условиях формирования экономики знаний // Транспортное дело. 2013. № 5. С. 76-78.

8. Сидорова Т.Б., Спицына Н.А., Ильина С.С. Академическое предпринимательство в развитии регионов: гуманитарные аспекты. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://cyberleninka.ru/article/n/akademicheskoe-predprinimatelstvo-v-razvitii-regionov-gumanitarnye-aspekty.

АКАДЕМІЧНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО В УКРАЇНІ: ЯК ЗАБЕЗПЕЧИТИ СИСТЕМНІ ІННОВАЦІЇ ТА КОМЕРЦІАЛІЗАЦІЮ НАУКОВИХ РОЗРОБОК

С.М. Щегель
ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України»

В умовах глобальної технологічної трансформації світу, найважливішим джерелом конкурентоспроможності країн і регіонів є інновації. Передову роль у формуванні інноваційної економіки відіграють наука та освіта. Основу інновацій становлять наукові розробки, процес комерціалізації яких у науці прийнято називати академічним підприємництвом. Актуальність проблем впровадження інновацій у вітчизняну економіку в умовах її трансформаційних перетворень характеризує мала частка інноваційних активних промислових підприємств на рівні 16-18% від загальної кількості та низький рівень наукоємності ВВП (у межах 0,95%). У таких умовах потенційним джерелом створення та впровадження інновацій виступає академічне підприємництво, як генератор і накопичувач перспективних ідей і розробок, а також як фактор формування інноваційного потенціалу як окремих підприємств, так регіонів і національної економіки в цілому.

Міжнародний досвід комерціалізації інновацій та науково-технічних розробок.

Європейський підхід до проблеми комерціалізації інновацій і наукових розробок полягає в створенні сприятливих умов через систему стимулюючих інструментів для різних гравців процесу створення і комерціалізації результатів наукових досліджень. У країнах ЄС застосовуються різні інструменти стимулювання комерціалізації технологій, які можна класифікувати таким чином:

- податкові преференції.
- фінансування різних програм (як правило, на конкурсній основі).
- субсидування послуг з комерціалізації інновацій і технологій.
- державне замовлення (стимулювання контрактних наукових досліджень, наприклад, Рамкові Програми, Горизонт 2020, які є головним інструментом Європейського Союзу для фінансового стимулювання спільних досліджень і комерціалізації). Завдяки цьому відбувається стимулювання малих і середніх підприємств – стартап компаній (створення стартап компаній, орієнтованих на те, щоб комерціалізувати знання і навики дослідження, є одним з основних інструментів комерціалізації в Європі, тому даний економічний сектор є фокусом для вживання широкого спектру різних важелів стимулювання).

Законодавство країн OECD (Організації економічного співробітництва та розвитку) спрямоване на встановлення механізму податкового стимулювання комерціалізації наукових розробок. Більшість країн OECD застосовують правові норми, що дають змогу знижувати оподаткування платників, які комерціалізують наукові розробки. Таким чином відбувається стимулювання інвестицій у наукові дослідження та НДДКР. Деякі держави (наприклад, США або Франція) застосовують податкові пільги лише на приріст витрат на наукові

дослідження. Цей тип податкових заходів обходиться набагато дешевшим для бюджету, але вважається менш ефективним.

Окремі елементи, які довели свою ефективність в інших країнах, доцільно запровадити і в Україні, зокрема: пільгове оподаткування прибутку, який використовується на закупівлю науково-технічних розробок; застосування норм прискореної амортизації науково-технічних розробок у формі основного обладнання; пільгове кредитування на основі державної підтримки витрат на закупівлю науково-технічних розробок; замовлення виготовлення науково-технічних розробок державою спільно з вітчизняними замовниками на основі державно-приватного партнерства; розширення державного замовлення на науково-технічні розробки, в першу чергу у сфері ресурсозбереження, розробки інноваційних технологій переробної промисловості, розвитку людського потенціалу.

Особливої уваги потребують питання, які стосуються організаційно-правової форми для комерціалізації інновацій та науково-технічних розробок (центри передачі технологій, центри трансферу технологій, наукові фонди тощо); повноважень органів місцевої влади у регулюванні процесу комерціалізації інновацій, науково-технічних розробок; особливості взаємодії з інституціями регіональної інноваційної інфраструктури при комерціалізації інновацій та науково-технічних розробок.

Комерціалізація інновацій і наукових розробок має бути визначена як процес (механізм), що спрямований на комерційну реалізацію інновацій і наукових розробок у сферу реального виробництва з метою отримання соціально-економічних ефектів. Окремими складовими процесу комерціалізації можуть бути: сертифікація (стандартизація) інноваційного продукту або наукової розробки з метою подальшого продажу (передачі); маркетинговий супровід інноваційного продукту або наукової розробки (в тому числі з використанням послуг, наданих інституціями регіональної інноваційної інфраструктури); продаж інноваційного продукту або наукової розробки (в тому числі з використанням послуг, наданих інституціями регіональної інноваційної інфраструктури); передача інноваційного продукту або наукової розробки на підставі господарських договорів.

Академічне підприємництво сприяє розвитку підприємств, підвищенню інноваційності країни та формуванню її конкурентних переваг. Значну роль у національному розвитку академічного підприємництва відіграє держава, яка формує законодавчу базу, регламентує процес формування наукомістких технологій та їхню комерціалізацію. Для підвищення ефективності комерціалізації результатів науково-дослідної роботи в Україні необхідною є державна законодавча підтримка патентно-ліцензійної діяльності та трансферу технологій вітчизняних ЗВО і науково-дослідницьких інститутів (установ), створення спеціалізованих загальноукраїнських і галузевих організацій із трансферу технологій, посилення мотивації науково-педагогічного персоналу до розробки інноваційних технологій, здійснення винаходів, патентування і ліцензування важливих для національної економіки результатів науково-дослідної роботи.

Таким чином, активізація зусиль у галузі академічного підприємництва позитивно впливатиме на розвиток країни, що матиме наступні прояви: зростання кількості робочих місць та зайнятості населення; зупинення процесів трудової міграції висококваліфікованих спеціалістів; розвиток регіональної інфраструктури; підвищення рівня життя населення; зменшення витрат державного бюджету, пов'язаних із безробіттям; збільшення надходжень до державного та місцевих бюджетів; зростання високотехнологічного експорту, експорту продукції з високою доданою вартістю; зміцнення економічного потенціалу країни, підвищення її конкурентоспроможності; покращення інвестиційного та бізнес-клімату, тощо.

Список використаної літератури:

1. Жуков С.В. Академічне підприємництво як фактор підвищення ефективності підприємств і формування інноваційного потенціалу економіки України / Reporter of the priazovskyi state technical university – 2017. – Issue 33. – P. 65-74.

2. Кнут А., Красовська О. Академічне підприємництво в Україні / Дослідження Фонду Фрідріха Науманна за Свободу. – Берлін. – 2015.

3. Захарін С.В. Комерціалізація інновацій та науково-технічних розробок з використанням потенціалу регіональної інноваційної інфраструктури. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

http://investycii.org/investuvanya/konferentsiji/problemy-formuvanya-ta-rozvytku-inovatsijnoji-infrastruktury/komertsializatsiya-inovatsij-ta-naukovo-tehnichnyh-rozrobok-z-vykorystanyam-potentsialu-rehionalnoji-inovatsijno.html

ПРО ПІДВИЩЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ АКТИВНОСТІ СИСТЕМИ «ДЕРЖАВА-ОСВІТА-БІЗНЕС»

С.І. Бай
Київський національний торговельно-економічний університет

На сьогоднішній день відсутня єдина точка зору щодо вибору пріоритетів системами менеджменту підприємств задля забезпечення реального розвитку економіки країни. Зміни, що відбуваються, вимагають перегляду теоретичної бази пошуку нових механізмів поведінських алгоритмів, що є адекватними до нових схем та моделей управління . Набуття нових знань щодо усвідомлення необхідності вдосконалення системи реального розвитку організації через, в тому числі, реформування механізмів функціонування економічних систем, є невід'ємним атрибутом забезпечення стратегічної успішності менеджменту. Практика діяльності сучасних підприємств спростувала непорушність та вагомість фундаментального багажу теоретичних знань, які можуть давати точне розуміння сутності механізмів функціонування підприємств як економічних систем і яке може визначати переваги носіїв подібної інформації щодо реальної методологічної корисності. Стало абсолютно очевидним, що досвід проведення вдалих організаційних перетворень може бути тільки обмежено використаним і ні в якому разі не може носити універсальний характер [3].

Сучасний етап розвитку суспільству має чітко виражену інформаційну спрямованість і характерною прикметою країн, що беззаперечно мають статус економічно розвинутих – є вибір вектору розвитку, який ґрунтується на засадах діджиталізації. Максимальна ефективність діяльності вітчизняного бізнесу може бути досягнута в повній мірі тільки за умов використання сучасних інформаційних технологій, як одного з найважливіших чинників ринкової ідеології функціонування підприємства, а економічне зростання не може бути надісланим, як манна небесна. Тому вступ країни в стадію побудови інформаційного товариства, явища об'єктивного і глобального, формулює відповідні вимоги щодо актуалізації принципів поведінки для підприємств реального сектору національної економіки [4].

Безумовно, що інтеграція України в глобалізаційно-інтеграційні процеси буде об'єктивно залежати від темпів цього входження, а також сформованості інвестиційно-інноваційної моделі розвитку національної економіки, що стає безальтернативним шляхом скорочення значного відставання рівнів розвитку та життя населення України від розвинених країн світу, радикального підвищення продуктивності використання національного ресурсного потенціалу. Єдиною можливістю рівноправного існування України в глобальній економіці є формування такої національної інформаційної системи, що спиралася б на вже наявні випереджаючі конкурентні переваги в гуманітарній, геополітичній, економічній сферах та сприяла побудові та розвитку «економіки знань». Будь-яке відставання країни в період переходу світової спільноти до інформаційної

цивілізації стає небезпечним для економіки України і веде до хронічного відставання від високотехнологічних держав [6].

Перспективи входження України до європейського економічного простору потребують принципового підвищення конкурентноздатності українських підприємств, створення високоефективного механізму управління суб’єктами економіки, в основу якої закладено філософію всеохопної діджиталізації. Процеси глобалізації у світовій економіці безальтернативно приводять до зростання взаємозв'язків і взаємозалежностей між різними економічними об'єктами, значному ускладненню структур підприємств і організацій і, як наслідок, загострюють проблеми управління ними. Поліаспектність проблематики формування стратегії інноваційного розвитку обґрунтовує необхідність розробки комплексних підходів до пізнання сучасних тенденцій та забезпеченості їх функціонування. Я наслідок, на етапі переходу від індустріальної до інформаційної цивілізації спостерігається певне відставання засобів пізнання від розвитку інформаційних технологій, і в періоди цивілізаційних зрушень завжди виникає голод на нові знання та вміння, особливо в сфері інформації [7].

Безумовним можна вважати зростання інноваційної активності вищої освіти одним з визначальних факторів успішної реалізації стратегії інноваційного розвитку України і побудови конкурентоспроможної національної інформаційної економіки. Більше того, це дозволяє розглядати вищу освіту та її інноваційний розвиток як основу формування стратегії інноваційного розвитку суб`єктів ринку та системної підтримки їх конкурентних переваг в умовах інформаційної економіки [1]. Безальтернативною стає думка, що на сьогоднішній день питання технологічного розвитку, формування й використання наукового й науково-технологічного потенціалів, визначення соціально-економічної ефективності нововведень, удосконалення організації й управління інноваційною діяльністю повинні досліджуватись глибоко й багатоаспектно. Інваріантність такого соціального феномена, як інновація, має залучати до дослідження вчених різних галузей знання: економіки, соціології, філософії, психології та інших. Тому проблеми формування науково-інноваційної та технологічної політики в сучасний період повинні і далі входити у число пріоритетних інтересів багатьох українських учених. [1, 2]

Ми маємо, на перший погляд, низку позитивних маркерів щодо підвищення інноваційного потенціалу України упродовж останніх років, а саме: зростання питомої ваги державних витрат на вищу освіту, зростання обсягів фінансування наукових досліджень і розробок у вищій освіті. В той же час, реалізація інноваційної продукції на одну гривню витрат на вищу освіту, обсяги реалізованої інноваційної продукції у розрахунку на одного штатного працівника з вищою освітою поступово, але впевнено знижуються. Як і суттєве зменшення докторів і кандидатів наук, ключових дієвих осіб, які здійснюють наукові дослідження та розробки в сфері вищої освіти [8]. Як наслідок в Україні існує значний розрив між теорією й практикою інноваційної діяльності, обумовлений повільним процесом формування

інноваційної культури в суспільстві та відсутністю адекватного викликам часу інституційного середовища [1, 2].

Реакція інноваційної системи на виклики глобалізації і полягає, насамперед, у зростанні якості взаємодії в системі «держава-освіта-бізнес» відповідно до світових стандартів, широкому впровадженні сучасних технологій, стратегічної сфокусованості інновацій на потенційні запити споживачів, в першу чергу, на глобальних ринках. Тому при формуванні стратегії інноваційного розвитку країни в умовах інформаційної економіки важливим є врахування стратегічного потенціалу та реальної ринкової ситуації, де основними орієнтирами мають бути: сприяння мотивації інноваційної активності, що забезпечує зростання їх конкурентоспроможності; орієнтація на системну підтримку інновацій, які є притаманні шостому та сьомому технологічному укладу; налагодження взаємодії всіх учасників процесу інноваційного розвитку (держави-бізнес- освіта-наука-суспільство); сприяння розвитку інноваційної діяльності підприємств, забезпечення трансферу технологій та комерціалізації результатів наукових досліджень, в т.ч. в контексті забезпечення міжнародної інвестиційної підтримки [5].

Глобальні тенденції розвитку інноваційних систем будуть вимагати їх подальшого вивчення, узагальнення й активного поширення.

Список використаної літератури:

1. Бай С.І., Яцишина К.В., «Співробітництво в тріаді «держава – наука – бізнес»: проблеми та шляхи вирішення» - Науковий журнал «Бізнес-інформ» Харківського Національного економічного університету. - № 10, 2012. – С.6-11.
2. Сучасний інструментарій управління поведінкою суб’єктів господарювання: монографія/ за ред. С.К. Харічков, Г.А. Дорошук.– Одеса: «Освіта України». – 244 с.
3. Bay S. The enterprise development: the quantification of support conditions/Enterprise in the face of challenges of the 21-st century economy. – Torun. Poland. – 2010. – С. 439-451.
4. Fedulova, I. Small business in Ukraine: peculiarities and problems of development in the conditions of the fourth industrial revolution / I. Fedulova, G. Piatnytska, L. Lukashova // Маркетинг і менеджмент інновацій. - 2018. - № 3. - С. 216-228. - DOI 10.21272/mmi.2018.3-19.
5. [Електронний ресурс]– Режим доступу: http://old.niss.gov.ua/book/Analit2007/roz4.pdf
6. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://www.epravda.com.ua/rus/publications/2018/10/11/641524/
7. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://revolution.allbest.ru/international/00276649_0.html#text)
8. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/ni.htm

АКАДЕМІЧНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО ЯК МЕХАНІЗМ ПІДГОТОВКИ ВИСОКОКВАЛІФІКОВАНИХ ФАХІВЦІВ

М.Л. Васильєв, В.П. Якобчук, М.Ф. Плотнікова
Житомирський національний агроекологічний університет, ВГО «Народний рух захисту Землі»

Трансформаційні процеси, пов'язані з європейською інтеграцією, позитивні результати реформ, підвищення конкурентоспроможності економіки передбачають створення відповідної національної системи освіти і підготовки кадрів. Важливим є створення умов для поєднання роботи з навчанням як у форматі здобуття освіти за заочною формою навчання, так і у форматі практичної підготовки здобувачів вищої освіти денної форми навчання (далі добувачі освіти) на робочих місцях. У Законі України «Про освіту» передбачено, що особа має право отримати освіту в різних формах або поєднуючи їх, і визначені такі основні форми здобуття освіти: інституційна (очна денна та вечірня), заочна, дистанційна, мережева); індивідуальна (екстернатна, сімейна або домашня, педагогічний патронаж, на робочому місці (на виробництві); дуальна. Дуальна форма здобуття освіти – це спосіб здобуття освіти, яка передбачає поєднання навчання осіб в установах освіти з навчанням на робочих місцях на підприємствах, в установах і організаціях для придбання певної кваліфікації, як правило, на основі договору про здійснення навчання за дуальною формою отримання освіти. У Концепції дуальної освіти термін «фахівець» означає здобувача професійної і вищої освіти.

У період ринкової трансформації економіки і збільшення попиту на послуги з здобуття освіти відбулося знецінення традицій практичної підготовки здобувачів освіти. Чимало організацій відмовилися працювати зі студентами, посилаючись на збереження комерційної таємниці або складні конкурентні обставини. Пропонуємо нові підходи до організації роботи ЗВО, що базуються на принципах викладених в Концепції про дуальну освіту, запропонованої Міністерством освіти і науки України, а саме створення товариств з обмеженою відповідальністю, а також підготовка обласної Програми закріплення молоді на сільських територіях шляхом підготовки, організації і започаткування роботи підприємницьких структур зі складу студентської молоді. Вказані дії позитивно відобразяться на: відродженні і розвитку сільських територій; закріпленні молодих, кваліфікованих кадрів на селі; покращенні демографічної ситуації на сільських територіях і області в цілому; підвищенні показників зайнятості і само зайнятості. У Житомирській області розпочато роботу з включення професорсько-викладацького складу ЖНАЕУ в конкретні проекти організації МСП. Діяльність з підготовки фахівців передбачає супровід професорсько-викладацьким складом ЖНАЕУ бізнес-проектів студентських підприємницьких структур, зокрема кооперативів, сприяння оформленню відповідної документації щодо створення та започаткування роботи суб’єктів МСП, а також реалізації їх діяльності на практиці. Такий підхід значно розширює розуміння і використання поняття дуальної освіти, враховуючи той

факт, що студенти проходять всі етапи розробки бізнес-планів, їх прив'язки до конкретних умов сільської території і реальної реєстрації конкретного кооперативу з подальшою роботою в ньому. Студентські кооперативи – один з напрямів закріплення молодих спеціалістів на сільських територіях.

Запропоновані ЖОДА і обласній раді програма закріплення молоді на селі через формування і створення студентських кооперативів передбачає формалізацію питань розвитку МСП на сільських територіях та забезпечення нормативно-правового, організаційного й фінансового сприяння їх діяльності.

Відпрацювання системи працевлаштування студентів після закінчення аграрних ЗВО передбачає такі етапи, а саме:

- добровільне формування з числа студентів 2-го курсу освітнього ступеня «бакалавр» різних факультетів віртуальних сільськогосподарських кооперативів та підготовка членами таких кооперативів бізнес-планів їх діяльності разом з професорсько-викладацьким складом університету;
- на 3-му курсі члени таких кооперативів відповідно до обласної програми розвитку сільських територій, здійснюють пошук і визначаються з конкретним місцем його майбутнього розташування (територіальна громада, сільська рада, населений пункт), де вони хотіли б організувати свій кооператив (вказані дії проводяться за погодженням з місцевими органами влади від імені університету й передбачають відповідне попереднє узгодження організаційних питань – члени майбутнього кооперативу в установленому порядку звертаються до місцевих органів влади щодо виділення земельних ділянок для облаштування родових садиб і відповідно родового поселення);
- на 4-му курсі члени майбутнього кооперативу разом з професорсько-викладацьким складом університету здійснюють реєстрацію та організацію роботи кооперативу, а також оформлення земельних ділянок під родові садиби відповідно до чинного законодавства. У населеному пункті, де будуть виділені земельні ділянки для студентського кооперативу, його учасникам пропонується започаткувати родові садиби, відроджуючи і розвиваючи даний населений пункт (село).

Таким чином студенти пройдуть всі процеси організації сільськогосподарських підприємств на сільських територіях і матимуть практику організації їх діяльності, відпрацював разом мінімум 5 років. Після отримання диплому і забезпечення діяльності кооперативу університет не втрачає контакт зі своїми випускниками, переводить відносини в площину практичних ділових взаємовигідних інтересів: інженер – з кафедрою механізації, агроном – з кафедрою рослинництва тощо.

Протягом здобуття освітнього ступеня «бакалавр» кожен з учасників таких кооперативів зможе писати курсові і дипломну роботу за своїм конкретним прикладом і напрямком, який він обрав. Професорсько-викладацький склад університету матиме можливість реалізувати теоретичні напрацювання на конкретних прикладах таких кооперативів і в процесі реалізації такої системи працевлаштування студентів співпрацювати з різними рівнями влади, що позитивно позначиться на авторитеті університету на території області. На 1–2 курсі магістратури студенти проводять пошуково-

дослідницькі роботи, які подальшому можуть бути базою наукових досліджень для здобуття наукового ступеня доктора філософії з відповідної спеціальності.

Науковці університету (конкретні фізичні особи або кафедри в цілому) відслідковують новинки, які можуть бути корисними для кооперативу і не тільки пропонують їх до використання, а й розробляють разом з членами кооперативу проекти, що передбачають подальше поліпшення кращих світових аналогів та організовують науковий супровід запропонованого ноу-хау. При цьому важливим є врахування наступних чинників та наслідків: 1) форми співпраці між студентами повинні запропонувати науковці, вивчивши передовий світовий і український досвід; 2) університет визначає у якій формі він співпрацює з кооперативом (на договірних засадах як юридична особа чи викладачі співпрацюють як фізичні особи, – перший варіант складніший, бо формує імідж університету та кооперативу як ділових партнерів; започаткування родового поселення членами кооперативу з числа студентів університету підвищить привабливість всіх учасників проекту, що сприятиме залученню до нього нових партнерів як на районному, так і на загальнодержавному рівні); 3) відповідно до Концепції про дуальну освіту студенти ЖНАЕУ зможуть проходити практику в кооперативах з супроводом керівників від університету.

Розвиток МСП за участі студентства вирішує наступні питання розвитку сільських територій області: дає можливість випускникам набути практичних навичок створення підприємств і роботи за спеціальністю; випускники ЖНАЕУ проходять через практичну роботу за спеціальності в своїх кооперативах і завжди будуть мати високу оцінку на ринку праці; розробка бізнес-проектів своїх кооперативів дозволить студентам працювати з конкретними розмірами підприємств і їх виробничих програм. Прив’язка діяльності кооперативів до конкретної місцевості приведе до набуття навичок співпраці з різними органами і організаціями, практична реєстрація – проілюструє і навчить конкретним діям в законодавчому полі; напрацювання досвіду самостійної професійної діяльності за час роботи в кооперативі (стаж роботи) сприятиме подальшому працевлаштуванню; участь професорсько-викладацького складу ЖНАЕУ в проектуванні, організації, створенні та супроводі студентських кооперативів підніме на новий практичний рівень викладання конкретних фахівців, коли теорії буде знаходити практичне підтвердження і перевірку життям, підвищуючи рівень відповідальності до викладання конкретних предметів.

Список використаної літератури:

1. Prysiazhniuk O., Buluy O., Plotnikova M. Cluster approach in administration of rural areas // Management Theory And Studies For Rural Business And Infrastructure Development. 2018. №40 (2). P. 118–127.

2. Walker K. D., Plotnikova M. Ecological settlement as a self-government model in rural areas // Management Theory And Studies For Rural Business And Infrastructure Development. 2018. Vol. 40. No. 3: 416–423.

3. Васильєв М.Л., Булавка О.Г., Федоров М.М. Розвиток сільських територій: науковий підхід до розв’язання проблеми // Агроінком. 2012. №7–9. С. 90–94.

4. Кропивко М. М. Організаційні особливості створення родових садиб як альтернативної форми розвитку господарств населення // Науковий вісник Мукачівський державного університету. 2015. №2 (4). Ч. 2 С. 24–29.

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ АКАДЕМІЧНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В АГРАРНИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

Я.В. Гонтарук
Вінницький національний аграрний університет

Академічне підприємництво на цей час є засобом інтеграції науки та виробництва з метою пришвидшеного впровадження наукових розробок у виробничий процес та додатковим джерелом заробітку для закладів вищої освіти.

На думку О.О. Романовського, причини переходу ЗВО більшості країн світу на комерційну форму навчання і необхідність упровадження в них інноваційного академічного підприємництва зумовлені економічними негараздами і суперечностями в суспільстві. Серед них:

1) постійні економічні кризи і недостатні бюджетні асигнування на фінансування системи освіти і, в першу чергу, вищої освіти при тому, що вища освіта є необхідною для отримання великої кількості професій (спеціальностей), вона більше не розглядається державами (урядами держав) багатьох країн як «необхідне благо, яке має надаватися державою безкоштовно» (наприклад, початкова і середня освіта; фінансова допомога для безробітних; недороге або зовсім безкоштовне медичне обслуговування для бідних, безкоштовне харчування, одяг та інші безкоштовні послуги з боку держави для нужденних громадян). Від зобов'язань надання безкоштовної вищої освіти для своїм громадянам економічно розвинені держави поступово переходять до взяття на себе зобов'язань з надання рівних можливостей та доступу до вищої освіти усім верствам населення своєї країни. Таким чином, вища освіта розглядається вже більше як приватне, а не суспільне благо, а суспільство має тільки забезпечити рівний доступ до нього усім своїм громадянам. Крім того, товарно-грошові відносини в процесі надання вищої освіти (контракти на надання/отримання освітніх послуг) вже давно перетворили вищу освіту на продукт-послугу, при наданні якої існують як «замовник», так і «виконавець».

2) Надання громадянам деяких економічно розвинених країн практично безкоштовної освіти з можливістю ще й отримувати стипендію (від ЗВО, держави або фондів та спонсорів) веде до небажання багатьох студентів швидко завершувати навчання у ЗВО, укладатися у визначенні терміни (бакалавр – від 3,5 до 4 років, магістр – від 1 до 2 років) і призводить до розтягування періоду їх навчання (кращий приклад – ФРН). Система надання безкоштовної вищої освіти всім охочим призводить до порушення ринкових механізмів і балансу інтересів громадян і суспільства: платники податків оплачують додаткові роки навчання таких студентів; ЗВО своєчасно не готують фахівців необхідних професій для наявного ринку праці; такі "горе-студенти" навмисно затягують період свого навчання, щоб якомога довше не розпочинати до самостійного життя та виконання самостійної (професійної) діяльності.

3. Світові процеси глобалізації, об'єднання Європи, стрімке зростання чисельності населення азіатських і східних країн, воєнні конфлікти призводять до значної й неконтрольованої міграції мільйонів громадян з бідніших до більш

заможних країн головним чином до економічно розвинених держав світу. мігрують і молоді люди студентського віку, навчання яких за рахунок бюджету в демократичних країнах виявляється надзвичайно обтяжливою для їх корінних громадян – платників податків. У зв'язку з цим основні цінності демократії – свободи, вільні і рівні можливості для всіх і кожного – вступають у протиріччя з економічними інтересами корінних громадян, які в умовах економічних негараздів за рахунок своїх податків мають оплачувати навчання іноземців. Фінансова підтримка емігрантів та іноземців за рахунок своїх власних податків стає небажаною для резидентів економічно розвинених країн як за соціально-політичними мотивами (різні культурні традиції, відмінності в релігії і ставленні до демократичних цінностей, приналежність де когось із емігрантів до криміногенних угруповань), так і суто економічними (поява нових конкурентів на ринку праці цих держав, витіснення місцевих працівників і збільшення числа безробітних серед корінного населення).

4. Головними ж і першочерговими проблемами всього людства в умовах глобалізації є перенаселення Землі і нестача продуктів харчування, екологічна небезпека життя населення планети, моральне розкладання суспільства і, як наслідок, порушення важелів моральної рівноваги в сфері економіки, споживання, а також – майже в усіх сферах людського життя. Тому проблема – «за які (або за чиї) кошти надавати вищу освіту» – переходить з площини морально-етичної (або політичної) у винятково економічну і виглядає досить другорядною на тлі дійсних загроз існуванню життя на планеті. При цьому, підкреслимо, що вища освіта покликана випереджати за всіма напрямками розвиток людства і бути головним чинником, що сприяє подоланню конфліктів і негараздів у суспільстві, а також інтенсивному використанню природних ресурсів Землі [1].

Учені визначали головні риси і властивості підприємницьких ЗВО риси й характеристики і дійшли до висновку, що підприємницькими вважаються ЗВО:

- які заробляють кошти під час здійснення своєї статутної академічної діяльності – навчальної роботи (підготовка фахівців різних рівнів із наданням різних наукових ступенів), наукових досліджень (пошуку та генерації нових знань), дослідно-конструкторської і науково-виробничої діяльності (науково-технічні та інженерні розробки, створення новітніх технологій, методів і методик), досягають соціального ефекту у процесі громадської, суспільної та виховної роботи;
- що сповідують академічний капіталізм, підпорядковуються корпоративній підприємницькій культурі та успішно функціонують в умовах академічного капіталізму;
- що вдало комерціалізують результати своїх НДДКР (R&D) та ефективно використовують свої основні і допоміжні ресурси в комерційних цілях;
- які успішно розвивають і впроваджують інновації (інноваційні технології), спін-офф (спін-аут) підприємства і запускають стартові (стартап) кампанії (отримуючи від цього економічний ефект);
- що успішно знаходять і використовують додаткові (диверсифіковані) джерела фінансування своєї статутної академічної діяльності;

- що мають підприємницьке бачення та підприємницькі навички (риси характеру), знаходять і ефективно використовують підприємницькі можливості, у своїй освітньо-науковій діяльності застосовують підприємницькі прийоми і у складі яких на головних позиціях знаходяться підприємці – найвищі управлінці (керівники директорату), керівники підрозділів, співробітники структурних одиниць (підрозділів);
- які активно навчають студентів усіх категорій і слухачів курсів підприємництву і наукам з організації та управління бізнесом, створюють бізнес-інкубатори, запрошують до викладацької роботи і практичного керівництва провідних (успішних) підприємців;
- які мають тісні зв'язки з промисловістю і бізнесом, активно сприяють місцевому / регіональному інноваційному розвитку та економічному зростанню нації;
- випускники яких є результативними підприємцями, бізнесменами тощо [2].

Оскільки Україна є аграрноорієнтованою державою то розвиток академічного підприємництва в сільськогосподарських вишах є пріоритетом для розвитку економіки.

Донесення до виробників ідей академічного підприємництва на сьогодні час здійснюється завдяки участі вишах в різноманітних заходах.

Яскравим свідченням стрімкого розвитку академічного підприємництва є його прискорений розвиток у ВНАУ. Завдяки фінансовій підтримці керівництва ВНАУ та залучених спонсорських коштів, голосуванню, команда молодих науковців представила вітчизняну розробку у Копенгагені (Данія) протягом 6-12 жовтня 2018 року на University Startup World Cup 2018 та здобула перемогу у номінації Social Media Award з рекордною кількістю голосів підтримки – понад 16 тис.

Черговим визнанням молодих винахідників став Міжнародний молодіжний конкурс «Startup-проект», який проходив у рамках реалізації проекту «Вищі навчальні заклади для молодіжного підприємництва» за програмою Erasmus+ 12-14 листопада 2018 серед 87 стартапів у фіналі конкурсу були представлені 3 стартапи ВНАУ, серед яких один «Автоматизована гідроферма з можливістю віддаленого керування (GET ECO)» здобула бронзу.

До ТОР-5 кращих інноваційних розробок України розроблений у ВНАУ вібромлин, який представлений на обгортці журналу ІІ тому Інноваційних розробок закладів вищої освіти та науковий установ України, як один із 5 найуспішніших інноваційних проектів України.

На теперішній час проходить активне просування цих розробок на ринку передових технологій України.

Розвиток академічного підприємництва в аграрних вишах доцільно проводити в наступний напрямках:

- вирощування нових сортів зернових та технічних культур, адаптованих до наших українських природно-кліматичних умов;
- виведення нових порід тварин;

• створення засобів механізації сільськогосподарського виробництво насамперед для особистих селянських господарств пристосованих до обробітку порівняно не великих посівних площ та невисокої вартості

• створення технологічних ліній для переробки сільськогосподарської продукції;

• розробка організаційно-економічних механізмів створення підприємств із закритого циклу переробки продукції сільського господарства;

• створення техніко-економічних проектів з обґрунтування перспектив виробничої реструктуризації спиртових заводів із переходом їх на енергоощадні технології (створення проектів з переформатування заводів на виробництво біоетанолу та виробництво з побічної продукції біогазу).

Селекція нових сортів рослин та виведення нових порід тварин дасть можливість зменшити витрати підприємств на дорогий посадковий матеріал що на сьогодні імпортується та дасть поштовх до розвитку галузі тваринництва.

Шляхом обрахунків, представлених у таблиці 1, можна зробити висновок, що переробка зернових дасть можливість забезпечити потреби економіки в високооктановому паливі, залучити в повною мірою потужності ДП «Укрспирт», збільшити зайнятість населення, а також отримати понад 37 млн.тон побічної продукції у вигляді барди яка є висококонцентрованим кормом для тварин та ідеальним мінеральним добривом.

Таблиця 1

Розрахунок економічної доцільності переробки зернових

Експорт зернових, тон	Потенційний обсяг виробництва біоетанолу, л.
42499000	15724630000 (11,64 млн. тон)
Експорт зернових, млрд., дол.	Потенційна вартість переробленої основної продукції (середня ціна на біетанол 20,7грн/л)
6,8 млрд, дол. (при курсі 28,2грн/дол. 191,76млр.грн.)	325,5 млр.грн. (11,5 млрд.дол.)

Створення переробних підприємств із переробки олії на біодизель, окрім збільшення валового продукту на більш як 2 млрд. дол., дасть можливість забезпечити повну енергонезалежність сільського господарства (табл. 2).

Таблиця 2

Розрахунок економічної доцільності переробки олії на біодизель

Експорт олії, тон	Потенційний обсяг виробництва біодизеля, т.
5988000	5988000
Експорт олії, млрд., дол.	Потенційна вартість переробленої основної продукції (середня ціна на біодизеля 31грн/л)
4,6 млрд, дол. (при курсі 28,2/дол. 130,1млр.грн.)	185,6 млр.грн. (6,6 млрд.дол.)

Розвиток переробки олійних культур для енергетичних потреб економіки

держави дасть можливість не лише забезпечити енергетичну незалежність насамперед самого сільського господарства, але матиме і наступні позитивні наслідки:

- забезпечення промисловості замовленнями, адже потрібна досить значна кількість установок для переробки;
- зростання рівня зайнятості населення в сільській місцевості (більшість установок будуть забезпечувати потреби в пальному насамперед в сільському господарстві;
- забезпечення галузі тваринництва висококонцентрованими кормами у вигляді макуха (побічна продукція при переробці олійних);
- розвиток спиртової галузі як виробника спирту для переробки олії на біодизель;
- додаткове виробництво близько 600 тис. тон гліцерину для потреб парфумерної промисловості.

Розробка відповідної документації з організації даних технологічних ліній та проведенні виробничої реструктуризації підприємств є першочерговим завданням для науковців аграрних вишів.

Список використаної літератури:

1. Романовський О.О. Розвиток академічного підприємництва і підприємницьких вищих навчальних закладів в умовах глобалізації. О. О. Романовський. // Ефективна економіка. - 2015. - № 11. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2015_11_17
2. Романовський О.О. Базові поняття та визначення підприємницького ЗВО / О.О. Романовський // Ефективна економіка [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1628.
3. Статистичний збірник «Баланси та споживання основних продуктів харчування населенням України». Відповідальний за випуск О. М. Прокопенко. Київ 2018. 59 с.

МЕДИЦИНА ГРАНИЧНИХ СТАНІВ – ІННОВАЦІЙНИЙ НАПРЯМОК РОЗВИТКУ АКАДЕМІЧНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА У ГАЛУЗІ МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ

В.О. Коробчанський
Харківський національний медичний університет

Медицина граничних станів (МГС) – інноваційний напрямок у охороні здоров’я, концепція, методологія якої спирається на випробувану тисячоліттями аксіому Гіппократа, який визначив, що «хворобу легше попередити, аніж лікувати», яка набула у наш час не тільки особистісного, а й соціально-економічного сенсу [1, 2, 3].

В останні роки на державному рівні в розвинених країнах стали визнавати міжгалузевий характер охорони здоров'я громадян. В рамках цих стратегій формувалася нині діюча парадигма охорони здоров'я, а також фактори і умови, що призвели до її кризи [4].

Результати багаторічних наукових досліджень, які були проведені у Харківському національному медичному університеті, включаючи кафедри гігієнічного та клінічного профілів, привели до нового розуміння закономірностей патогенезу. Дозволили побачити здоров'я і хворобу, як критичні прояви одного процесу – саногенезу, між якими лежить широка область донозологичних станів [5].

Впровадження новітніх принципів МГС передбачає перегляд діючої парадигми охорони здоров’я, а саме принципове зміщення акцентів з надання лікувальної допомоги до профілактики захворювань різної етіології [6].

Традиційна модель охорони здоров'я (рис. 1.) заснована на чіткому безальтернативному розумінні категорій «здоров'я» і «хвороба», немов перехід між цими станами відбувається стрибкоподібно, без будь-яких попередніх якісних і кількісних змін в організмі. Але ж будь-який лікар знає, що це зовсім не так. Навіть тяжкість травми, та й саме її виникнення, багато в чому визначається попереднім станом організму.

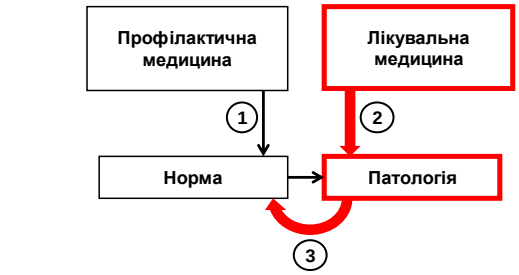

1 – виявлення та усунення чинників ризику
2 – клінічна діагностика, лікування, реабілітація
3 – відновлення здоров'я хворого

Рис. 1. Існуюча парадигма охорони здоров’я.

Нова парадигма охорони здоров'я (рис.2), заснована на теорії медицини пограничних станів, констатує, що розвитку клінічних форм соматичних і

психічних захворювань передують цілком певні дисфункціональні порушення, що носять донозологический характер. Дані відхилення можуть бути виміряні, оцінені і систематизовані.

При цьому своєчасне виявлення даних пограничних станів, виявлення і усунення чинників ризику їх виникнення і їх медична корекція сприяють збереженню і зміцненню здоров'я. А витрати на донозологічну діагностику суттєво нижчі, ніж на весь комплекс лікувально-діагностичних і реабілітаційних заходів у разі розвитку захворювання.

Йдеться про нову парадигму медицини, яка передбачає зміщення акцентів від понять норми і патології до поняття донозологія.

Крім того, і це, мабуть, найважливіше, що запропонована нова парадигма охорони здоров'я, орієнтована не на хворого, а на здорову людину, а, отже, наповнює реальним змістом термін «охорона здоров’я».

Таким чином, медицина граничних станів, – це найбільш прогресивна і перспективна на сьогодні модель управління здоров'ям в основі якої лежить принципово нова концепція – цілеспрямована профілактика на основі діагностики і корекції передпатологічних станів.

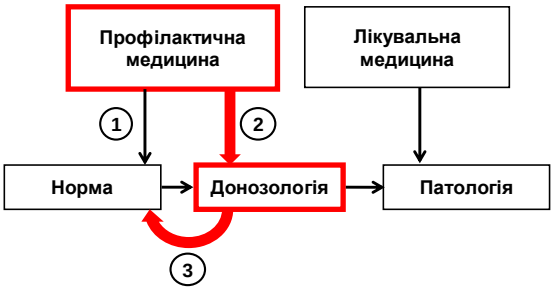

1 – виявлення та усунення чинників ризику
2 – донозологічна діагностика та корекція функціонального стану
3 – попередження захворювання у здорового

Рис. 2. Нова парадигма охорони здоров’я.

Запропонована перспективна концепція МГС знаходиться у повній відповідності до сучасних вимог викладання всього кола медичних дисциплін згідно до Стандарту вищої медичної освіти України (2016), що безумовно сприятиме поглибленню знань та удосконаленню практичних навичок студентів, а також закладе базу для подальшого безперервного професійного розвитку лікарів.

Мета запропонованого інноваційного проекту – виявлення чинників ризику виникнення захворювань різної етіології, з визначенням ступеню вірогідності конкретних патологічних процесів. Практична реалізація даної пропозиції – у впровадженні адресних профілактичних заходів із індивідуальної та (або) групової корекції донозологічних (передпатологічних) станів. Імовірною формою реалізації даного проекту може бути загально визнана світовою академічною спільнотою дочірнє підприємство вишу – фірма типу «spin-off».

Комерційна складова МГС упродовж останніх років була широко апробована на підставі виконання актуальних госпрозрахункових досліджень у

галузі медицини праці у трьох взаємопов'язаних напрямках: 1) гігієнічних дослідженнях факторів ризику виникнення професійних захворювань; 2) профпатологічних дослідженнях з донозологічної та клінічної діагностики професійних захворювань; 3) психофізіологічних та психодіагностичних дослідженнях з визначенням особистих факторів ризику щодо здоров'я та життя.

Крім того, дана концепція була покладена в основу виконання грантової теми з пріоритетного фінансування МОЗ України (2018 – 2020 р.р.), із охорони здоров'я працюючих при виконанні робіт із підвищеною небезпекою.

Отримані результаті широко вистелені у фахових виданнях, захищені чисельними патентами на винаходи [7-11].

До широко апробованих і водночас перспективних напрямків розвитку академічного підприємництва на підставі реалізації інноваційних принципів МГС належать: 1) у галузі ***громадського здоров'я*** – перегляд діючої парадигми охорони здоров'я на підставі впровадження заходів з визначення факторів ризику для здоров'я людини (суспільства) та спрямованої корекції донозологічних станів; 2) у галузі ***освітньої медицини*** – гігієнічна донозологічна діагностика та корекція імовірних порушень здоров'я учнівської молоді різних вікових та освітніх груп; 3) у галузі ***медичної реабілітології*** – гігієнічна оптимізація умов життєдіяльності та профілактика захворювань серед осіб дитячого та юнацького віку, страждаючих на уроджені та набуті вади зору, слуху, інтелектуального розвитку, девіантні форми поведінки.

Список використаної літератури:

1. Трахтенберг И.М. Медицинской науке и практике – приоритет. В преддверии общего собрания академии медицинских наук. Зеркало недели. Вып. № 18 – 19. URL: https://zn.ua/SCIENCE.

2. Нагорна А. М., Соколова М. П., Вітте П. М., Кононова І. Г., П'ятниця-Горпинченко Н. К. Стан професійної захворюваності в період законодавчих змін в Україні. Український журнал з проблем медицини праці. 2016. № 1. С. 3 -14.

3. Сердюк А.М., Полька Н.С., Савіна Р.В., Черниченко І.О. Концепція розвитку наукових досліджень в галузі охорони громадського здоров'я ДУ «Інститут громадського здоров'я ім. О.М. Марзєєва НАМН України» на 2018-2022 рр. Довкілля та здоров'я. 2019. № 1(90) . С. 74 – 77.

4. Здоровье 2020: Основа европейской политики в поддержку действий всего государства и общества в интересах здоровья и благополучия. Всемирная организация здравоохранения. Европейское региональное бюро. URL: http://www.euro.who.int/ru/health-topics/health-policy/health-2020-the-european-policy-for-health-and-well-being/about-health-2020.

5. Лесовой В.Н, Капустник В.А., Коробчанский В.А. Медицина пограничных состояний: теория и практика донозологической диагностики. Науковий журнал МОЗ України. 2013. № 2 (3). С. 49 – 60.

6. Медицина граничних станів: 30-річний досвід психогігієнічних досліджень: монографія/ О.С.Богачова та ін. ; за ред. В.М.Лісового, В.О.Коробчанського. Одеса: Прес-кур'єр, 2016. – 520 с.

7. Korobchanskiy V. A., Kovalchuk L.I., Mokienko A.V. Ecologic-and-Hygienic aspects of anthropogenic pollution of surface waater bodies in Ukrainian Danuve region. Journal of Educatuin, Health and Sport formerly journal of Health Sciences.2015.Vol.5. №8. P. 137-144.

8. Коробчанський В.О., Сасіна О.С. Психогігієнічна характеристика функції пам'яті, як критерію донозологічної психодіагностики учнів з патологією органу зору. ScienceRise:Medical Science. 2018. 5 (25), 44-48.

9. Korobchanskiy V., Grygorian O. The criterion Strength-weakness of the nervous vocational system in aptitude of workers involved in nazardous activinies. Inter Collegas. 2018. Vol. 5. P. 99-104.

10. Korobchanskiy V., Bogachova O. Psychophisiological charecteristics of formation of professionaly important functions and qualities of professional agrarian lyceum snudents: IV international congress of polish society of public health public health in environment (Wroclaw, November 22-23, 2018). Wroclaw. 2018. P. 219.

11. Lytvynenko M. I., Zalyubovska O. I., Korobchanski V. O., Tiupka T. I., Zlenko V. V., Avidzba Yu.N. Analysis of the state of nitrate pollution of aquifer of Kharkiv region according to laboratory tests. Wiadomości Lekarskie 2019. Tom LXXII, nr 2. P.189-192.

ІННОВАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ОНАХТ ДЛЯ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ АПК

Н.М. Поварова, О.І. Данилова
Одеська національна академія харчових технологій

Світовий досвід довів, що найбільш динамічно розвиваються країни, які використовують не тільки природні, енергетичні, а й в першу чергу технологічні та інноваційні ресурси. Згідно ст. 1 Закону України «Про інноваційну діяльність» інноваційна інфраструктура – це сукупність підприємств, організацій, установ, їх об'єднань, асоціацій будь-якої форми власності, що надають послуги із забезпечення інноваційної діяльності (фінансові, консалтингові, маркетингові, інформаційно – комунікативні, юридичні, освітні тощо) [1]. Україна має значний потенціал для розвитку підприємств АПК, незважаючи на складні економічні умови та труднощі із формуванням інвестиційно-інноваційної структури. Ключовими проблемами є ризики інфраструктурного, економічного, законодавчого, нормативного, правого та адміністративно-організаційного характеру. Наприклад, існують законодавчі бар’єри для іноземних інвесторів та неефективний інвестиційний менеджмент українських компаній.

Орієнтація на інноваційний розвиток зумовлена тим, що новий технологічний цикл в розвинених економіках світу здатний забезпечити, насамперед закріплення лідерства або певної сталої ніші у створенні інноваційної продукції і технологій, що дозволить посилити позиції на ринках сучасної високотехнологічної продукції й отримання високих прибутків, також стимулювання росту рівня капіталізації компаній з високою часткою інноваційної продукції й формування на цій основі стійких стимулів для впровадження у сферу виробництва інновацій [2,3]. В Україні можливості використання інновацій аграрними підприємствами в значній мірі низькі внаслідок впливу багатьох чинників: дефіциту фінансових ресурсів та важкості отримання кредитів; різкого підвищення цін на нові засоби виробництва; відсутності регулятивних механізмів, які б сприяли поширенню застосування інновацій в сільському господарстві.

Процес масового поширення інноваційних розробок, не зважаючи на зусилля окремих ЗВО та достатньо незначні зусилля державних систем інноваційного розвитку не набув системного характеру, а ефективним може стати лише у тому випадку, якщо інноваційна інфраструктура буде мати достатню законодавчу та фінансову підтримку, а не спиратися лише на обмежені можливості ЗВО та наукових структур. На жаль, на сучасному етапі розвитку науковці мають низький рівень фінансово-економічної забезпеченості і низький рівень мотивації інноваційних досліджень для їх подальшої реалізації в Україні.

Інновації для АПК – це перш за все, створення нових технологій, обладнання, адаптованого для конкретних підприємств, тобто, таких об’єктів права інтелектуальної власності (ОПІВ), як патенти на винаходи та корисні моделі, що містять нові технічні та технологічні рішення, що стосуються як

захисту ростин і тварин, розробка та вдосконалення сучасної техніки, нових видів продукції, методів контролю якості, а також підходів до підготовки кадрів тощо. Останнім часом ОНАХТ, як заявник і власник, щорічно отримує більше 100 патентів України на різні ОПІВ. У 2018 р. подано 102 заявки на патенти України, у т.ч., 99 – корисні моделі, 9 – винаходи; отримано 120 патентів, у т.ч. 105 – на корисні моделі, 15 – на винаходи. Від ДП Український інститут інтелектуальної власності» (Укрпатент) отримано Почесну грамоту за патент на винахід UA117199 «Спосіб визначення безпечності харчових продуктів», власниками якого є ОНАХТ та ОНУ ім. І.І.Мечникова. Всі результати наукових досліджень, які захищені патентами, впроваджуються шляхом відображення у методичному забезпеченні навчального процесу, у розробленні нових навчальних курсів та включені до курсових та лабораторних робіт, а також наявні у магістерських та дипломних роботах студентів. У 2018 році студентами спільно із викладачами подано 38 заявок, отримано 30 патентів України на корисні моделі, тобто формується активний кадровий резерв для підприємств АПК, здатний на створення та впровадження інновацій. На жаль, фінансове зацікавлення інноваційним розвитком обмежене: у 2018 році укладений лише один договір на передання майнових прав на ОПІВ, з 11 підприємствами АПК підтримуються постійні зв’язки з передання науково-технічних розробок через госпдоговори.

ОНАХТ щорічно приймає участь приблизно в 20 міжнародних виставках, серед найбільш вагомих міжнародна виставка «АГРО» (червень), на якій за інноваційну діяльність та проекти останні чотири роки отримує золоті медалі, «Agro Animal Show» (лютий), «LABComplEX. Аналітика. Лабораторія. Біотехнологія. Hi-Tech» (жовтень), міжнародний форум «Innovation Market» та Міжнародний Промисловий Форум (листопад), Міжнародна виставка «Електроніка та енергетика» (вересень). Щорічно на регіональному конкурсі інноваційних проектів до Дня науки, організованому Одеським інноваційно-інформаційним центром «ІНВАЦ» за підтримки Південного наукового центру та Облдержадміністрації (травень) та Міському конкурсі «Кращий інноваційний проект м. Одеси» (грудень) останні 5 років співробітники ОНАХТ визнаються переможцями у різних номінаціях.

Інтеграція у європейський освітній простір вимагає зміцнення стратегічного партнерства між закладами вищої освіти, науково-дослідними установами, підприємствами та організаціями з метою гармонізації виробничої, наукової та освітньої сфер у процесі підготовки кваліфікованих кадрів. Тому в ОНАХТ працює Концепція розвитку [4], що ґрунтується на стратегіях:

1) акумулювання засобів на наукові дослідження й інновації шляхом концентрації ресурсів за рахунок формування спеціальних фондів;

2) координація інноваційної діяльності шляхом визначення загальних стратегічних орієнтирів, які відображені у Комплексному плані;

3) стимулювання створення інновацій шляхом заохочення конкуренції серед працівників шляхом проведення конкурсів інноваційних проектів як в ОНАХТ, так і за її межами, а також постійним оновленням каталогу інноваційних розробок і виставки досягнень на сайті ОНАХ;

4) удосконалення механізмів функціонування Навчально-наукових інститутів;

5) кадрове забезпечення інноваційної політики завдяки впровадженню підвищення кваліфікації, навчання та проведення щорічного контролю рівня науково-педагогічної активності працівників;

6) популяризація досягнень ОНАХТ та розміщення інноваційних розробок в Інтернеті на різних сайтах, у тому числі, англійською мовою для поширення не тільки на території країни, але й за її межами;

7) створення високотехнологічних (наукомістких) інновацій, впровадження автоматизації в традиційні галузі АПК на новій технічній базі, зокрема в лабораторії «Мехатроніки та робототехніки».

Свідченням важливості інноваційних розробок ОНАХТ для АПК із застосування новітніх досягнень науки у сфері техніки, технології і організації виробництва з метою збільшення обсягів і покращення якості продукції є отримання 2 золотих медалей в номінаціях «За вагомий внесок у розвиток науки для агропромислового комплексу» та «За цілеспрямовану роботу з популяризації високоякісних інноваційних розробок для впровадження у вітчизняне виробництво», отриманих за результатами участі у XXX Міжнародній агропромисловій виставці «АГРО 2018».

Дослід поширення інформації про інноваційні розробки свідчить, що забезпечення виконання принципу постійного поліпшення не лише якісних показників, але і виробничого процесу та систем управління в цілому на вимогу часу можливо лише за умови об’єднання зусиль структур із значним науковим потенціалом, технічними і технологічними можливостями (ЗВО, наукові установи) та фахівцями з виробництва продукції (концерни, великі та малі підприємства, фермерські господарства тощо).

Таким чином, завдяки вирішенню проблеми технічного переоснащення підприємств АПК, здійсненого із допомогою фахівців ЗВО та наукових установ на основі інновацій вітчизняних науковців, які враховують як економічні, технічні можливості підприємств, так і соціальний фактор, можна забезпечити високий рівень конкурентоздатності товарів, робіт та послуг на сучасному рівні.

Список використаної літератури

1. Закон України «Про інноваційну діяльність» від 04.07.2002 № 40-IV (зі змінами).
2. Білик Р.С. Моделі інноваційного розвитку національних економік в умовах глобальної конкуренції / Р.С. Білик // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія Економіка. Випуск 2 (48). – 2016. – 16–23 с.
3. Створення інноваційної інфраструктури та залучення венчурних інвестицій у інноваційну діяльність: проблеми та перспективи: Круглий стіл (м. Київ, 15 травня 2018), відп. ред. Д.Ю. Чайка. – К., 2018. – 129 с.
4. https://www.onaft.edu.ua/download/koncepciy.pdf

УЧАСТЬ ЗВО У МІСЦЕВОМУ І РЕГІОНАЛЬНОМУ ІННОВАЦІЙНОМУ РОЗВИТКУ

Ж.В. Гарбар
Вінницький національний аграрний університет

Значна увага на сучасному етапі розвитку вищої освіти приділяється проблемі переведення її на інноваційну основу, тобто врахування у процесі підготовки фахівців таких інноваційних елементів, які б дозволили забезпечити відповідний рівень конкурентоспроможності вітчизняної освіти у світовому глобалізаційному просторі.

Інноваційна складова є ключовою в діяльності закладів вищої освіти. Основним завданням наукової та інноваційної діяльності ЗВО є здобуття наукових знань шляхом проведення наукових досліджень і розробок та їхнього спрямування на створення і впровадження нових конкурентоспроможних технологій, забезпечення інноваційного розвитку суспільства та підготовки фахівців інноваційного типу.

Основна проблема, що стоїть перед ЗВО, полягає в обмеженому використанні інноваційного потенціалу (одержувані патенти, зареєстровані наукові відкриття, визнані наукові школи тощо). Спрямованість наукових досліджень багатьох ЗВО не відповідає світовим передовим тенденціям розвитку технологій. Крім того, ці дослідження не мають чіткої орієнтації на кінцевого споживача.

Наразі підвищується інтерес до дослідження ролі та впливу ЗВО на інноваційний розвиток регіонів.

Механізм активізації інноваційного регіонального розвитку можна структурувати на чотири складові:

1. Наукові дослідження та інновації – підвищення інноваційної діяльності через науково-дослідницьку діяльність.
2. Розвиток бізнесу та підприємницького середовища – особливо у сфері допомоги в розвитку і зростанні бізнесу.
3. Розвиток людського капіталу – за допомогою формальної освіти у рамках навчальних програм та самоосвіти протягом усього життя, або комерційної освіти.
4. Зміцнення соціальної рівності – за допомогою культурного розвитку регіонального інноваційного середовища.

У рамках цього механізму наукові дослідження і розробки є найголовнішою категорією, якою заклад вищої освіти може сприяти розвитку регіону. Наприклад, винаходи економічних, соціальних та гуманітарних напрямів можна трансформувати в організаційні, соціальні чи екологічні інновації, що спрямовані на регіональне навколишнє середовище, у якому ці суб'єкти діють.

На рис. 1 показано механізм трансформації знань, починаючи від найпростіших форм (консалтинг) до найскладніших зв'язків, які використовуються на рівні національних стратегічних дослідницьких центрів.

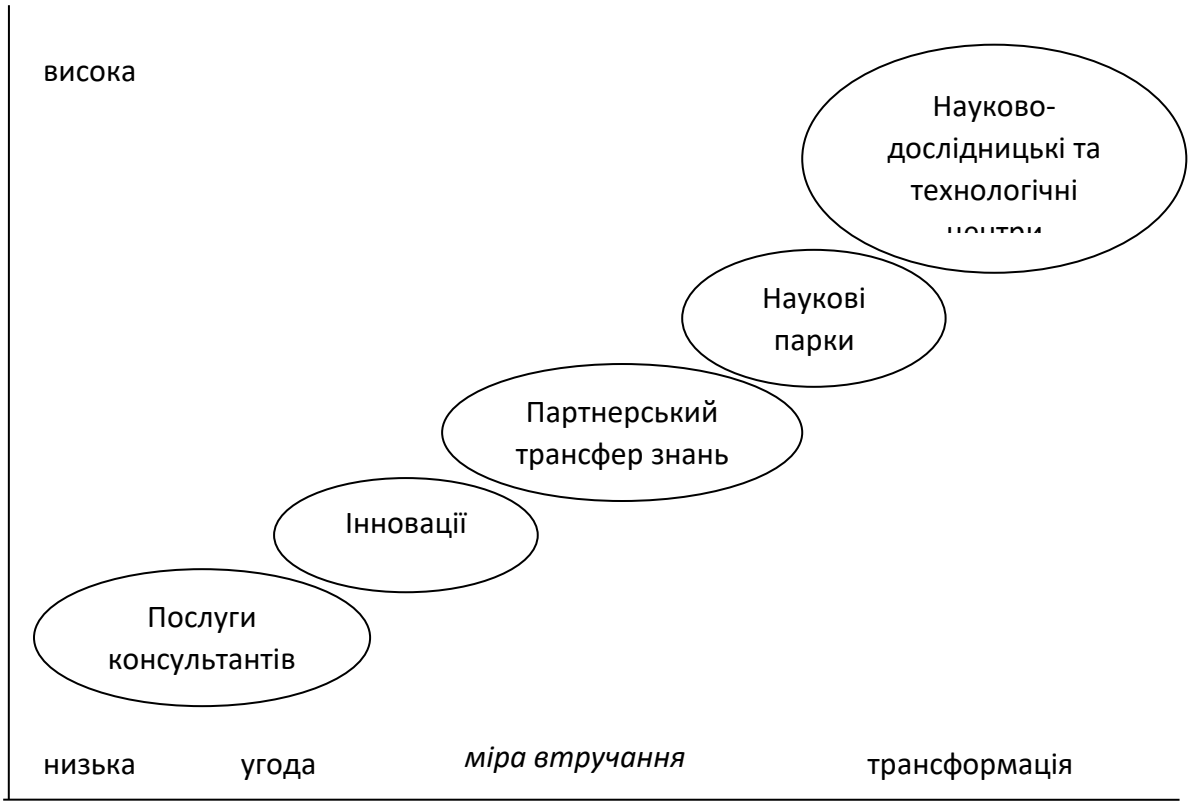

Рис. 1. Механізм трансформації знань

Проте ЗВО відіграють важливу роль у розвитку інноваційного підприємництва в регіоні не лише як джерела генерації інтелектуальної власності, але і як організації інноваційної інфраструктури підтримки інноваційного бізнесу, які стимулюють зростання кількості малих інноваційних підприємств. Це дає ЗВО можливість стати інтеграторами в регіональній спільноті, учасниками, посередниками, каталізаторами комунікації і кооперації освітянських і наукових структур з виробництвом, закладами культури, регіональними органами влади.

Через систему закладів вищої освіти регіону можна забезпечити реалізацію тих напрямів інноваційного розвитку, які вважаються пріоритетними у цьому регіоні. Для Вінницької області найбільш важливими напрямами з погляду впровадження інноваційних технологій є енергозбереження, розбудова транспортних систем, забезпечення екологічної безпеки. Існує певний потенціал і щодо розвитку досліджень у галузі нанотехнологій та біотехнологій.

Важливим напрямом інноваційного розвитку є кластеризація економіки. Кластер – це галузево-територіальне добровільне об’єднання підприємств, що тісно співпрацюють із науковими установами та органами місцевої влади з метою підвищення конкурентоспроможності власної продукції та економічного зростання регіону. До кластерів Вінницької області належать: Вінницький переробно-харчовий кластер, Ягідний кластер (с. Снітків). Саме завдяки кластерній моделі здійснюється реалізація партнерських відносин «влада-бізнес-наука».

По-друге, ЗВО можуть надавати практичну допомогу підприємствам у цільовій підготовці фахівців для інноваційної сфери, у поширенні інформації шляхом проведення семінарів, практикумів, конференцій, симпозіумів тощо, у розробці окремих інноваційних проектів та у підготовці статистичної звітності про інноваційну діяльність через систему практичної підготовки студентів.

По-третє, за участю ЗВО створюються самостійні інфраструктурні елементи інноваційної діяльності. Крім того, ЗВО можуть входити до числа суб'єктів технологічних, промислових та наукових парків, кластерів та інших утворень.

Так, у липні 2013 р. на базі Вінницького національного аграрного університету та Інституту біоенергетичних культур і цукрових буряків Національної академії аграрних наук України було створено Всеукраїнський науково-навчальний консорціум з метою проведення фундаментальних наукових досліджень, організації, проведення і координації прикладних наукових досліджень у сфері агропромислового комплексу України; формування сучасної ефективної системи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації фахівців з вищою освітою для аграрної галузі на основі інтеграції та спільної діяльності наукового, навчального, інноваційного та технологічного потенціалу.

До складу Консорціуму входять: Вінницький національний аграрний університет у складі власне університету, 6 коледжів, науково-дослідного господарства і центру комплексного проектування; Інститут біоенергетичних культур і цукрових буряків Національної академії аграрних наук України у складі інституту, 5 дослідно-селекційних станцій, 2 дослідних господарств та Інститут продовольчих ресурсів НААНУ зі структурними підрозділами.

Всеукраїнський науково-навчальний консорціум здійснює підготовку фахівців для галузей рослинництва, садівництва, овочівництва, тваринництва, аквакультури, машинобудівної, лісової, харчової та переробної галузей України (8 тис. студентів). Близько 6 тис. студентів здобувають фахову підготовку з бухгалтерських, економічних, правових спеціальностей, державного управління, управління фермерськими господарствами, маркетингу, логістики та міжнародної діяльності.

Діяльність Всеукраїнського науково-навчального консорціуму стала прикладом інноваційного розвитку не лише для інших навчальних закладів України, але й заклала базис для законодавчого закріплення такої організаційної форми кооперації наукових установ у положення нового Закону України «Про вищу освіту».

Програми підготовки студентів у Всеукраїнському науково-навчальному консорціумі максимально наближенні до вимог роботодавців, науковців і відповідають міжнародним освітнім стандартам, включають 30% теоретичного навчання, решту – практична підготовка і 30% наукового стажування. За 5 років більше 28 тис. студентів пройшли практику за кордоном, у науково-дослідних господарствах та селекційних станціях Всеукраїнського науково-навчального консорціуму, більше 2 тис. студентів отримали сертифікати про вивчення навчальних дисциплін професійного блоку підготовки англійською мовою. Сьогодні 278 аспірантів проводять свої дослідження на наукових базах Всеукраїнського науково-навчального консорціуму. Окрім того, 512

дипломних магістерських робіт та проектів були виконані випускниками університету на базі структурних підрозділів НААН України та Всеукраїнського науково-навчального консорціуму.

Стартовими майданчиками для реалізації інвестиційних проектів є Вінницький індустріальний парк та Вінницький інноваційно-технологічний парк.

У 2016 р. в м. Вінниця був створений Вінницький індустріальний парк, метою якого є залучення інвестицій до економіки обласного центру, створення нових робочих місць, забезпечення сприятливих умов для функціонування та розвитку промислових підприємств. Привабливими ознаками, що спонукатимуть інвесторів до розміщення власних виробництв на території Парку є преференції у вигляді податкових, митних та інших пільг.

Вінницька область є одним з лідерів розвитку інновацій та ІТ галузі в Україні, тому з метою посилення позицій регіону в галузі інноваційної економіки та конкурентоспроможності малого та середнього бізнесу прийняте рішення створити перший в Україні муніципальний технопарк. Завданнями інноваційно-технологічного парку є налагодження ефективної співпраці навчальних закладів, установ, бізнесу, влади і громади міста з метою пришвидшення розробки нових технологічних рішень, трансферу технологій, реінжинірингу та створення власних інноваційних рішень, інкубації та масштабування стартапів, створення нових робочих місць.

Загалом Вінницька область володіє могутнім освітнім потенціалом. В області працює значна кількість науково-дослідних інститутів і лабораторій, що активно співпрацюють з промисловими та іншими підприємствами. У 2017 р. нараховувалось 57 навчальних закладів усіх рівнів акредитації та форм власності, у яких навчається 59 тис. студентів. З них 7 ЗВО, належать до III-IV рівня акредитації (35,4 тис. студентів).

Таким чином, певним науковим резервом регіон забезпечений на достатньому рівні для подальшого розвитку інноваційної діяльності та вирішення наявних проблем у цій сфері.

У діяльності закладів вищої освіти регіону це повинно знайти відображення через:

- упровадження нових дисциплін до варіативної частини програм підготовки;
- включення нових тем/питань до робочих програм нормативних дисциплін;
- включення до програм практичної підготовки студентів об’єктів інноваційної інфраструктури;
- більш широке відображення проблем інноваційного розвитку у тематиці курсових та дипломних робіт, планах роботи наукових гуртків та наукових шкіл, тематик наукових конференцій, семінарів тощо;
- посилення співпраці із ЗВО інших регіонів та інших країн, а також з установами інфраструктурного сектора щодо підвищення кваліфікації фахівців у напрямі розвитку інноваційної культури.

Отже, активізація інноваційних процесів, забезпечення високих темпів економічного зростання України зумовлюють потребу посилення регіональних аспектів інноваційного розвитку, розбудови в кожному регіоні регіональної інноваційної інфраструктури. Значну роль у розвитку науково-дослідницької

інноваційної інфраструктури Вінницької області відіграють вищі навчальні заклади. Використання потенціалу ЗВО в сукупності з науково-дослідними інститутами сприятимуть перетворенню Вінницької області на «Регіон науки». Завдання підвищення ефективності регіональної соціально-економічної та науково-технічної політики передбачає використання кластерної моделі розвитку регіону, що базується на зв'язках наукових установ та сучасних підприємств до мережевої структури для виробництва товарів, послуг та інновацій. У цілому і кластерні утворення, і регіональні науково-виробничі об'єднання за участю ЗВО орієнтовані на вирішення проблем, пов'язаних зі співпрацею науки з виробництвом, підвищенням ефективності використання потенціалу регіону.

Розвиток ЗВО залежить від майбутньої науково-освітньої, соціальної та громадської самореалізації його співробітників і студентів. Для цього потрібно:

- залучити науковців, студентів до участі в європейській рамковій програмі «Горизонт», що підвищить їхню мобільність у сфері міжнародної співпраці;
- сформувати в рамках Стратегії розвитку ЗВО механізми підтримки прикладних досліджень, розробки інноваційних технологій у форматах, властивих для європейської практики, – інноваційні лабораторії, платформи, наукові парки, мережі тощо;
- розвивати міжнародну співпрацю із ЗВО країн Європейського Союзу, що дозволить стати повноправним учасником наукових розробок у системі інтернаціоналізації вищої освіти і науки, яка передбачає:
- модернізацію навчальних планів і програм, упровадження сучасних освітніх технологій відповідно до кращого світового досвіду та створення міжнародних університетських мереж і просування на міжнародному ринку власних освітніх послуг;
- залучення ЗВО до програм отримання подвійних дипломів;
- функціонування обмінних програм, мобільність студентів, участь у міжнародних освітніх і наукових проектах, забезпечення на належному рівні навчання іноземних студентів.

Список використаної літератури:

1. Всеукраїнський науково-навчальний консорціум. URL : https://vsau.org/pro-universitet/nnvk-vseukraiinskij-naukovo-navchalnij-konsorczium

2. Департамент міжнародного співробітництва та регіонального розвитку Вінницької обласної державної адміністрації. URL : https://www.dmsrr.gov.ua

3. Рудь Н.Т., Герасимчук З.В. Роль університету в становленні і розвитку регіональних інноваційних систем. *Науково-технічна інформація*. 2011. № 4. С. 33-39.

4. Соціально-економічні процеси функціонування та інноваційного розвитку вищої освіти : матеріали круглого столу за участю порадників академічних груп та викладачів факультету управління фінансами та бізнесу. 25 квітня 2018 р. Львів : ФУФБ, 2018. 95 с.

5. Чухрай Н.І. Академічне підприємництво за кордоном і в Україні. *Львівська політехніка*. 2011. № 714. С. 448–458.

ОСОБЛИВОСТІ ТА ПЕРЕВАГИ АКАДЕМІЧНИХ БІЗНЕС-ІНКУБАТОРІВ В СИСТЕМІ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

У.Б. Бережницька
Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

В умовах трансформації суспільно-поведінкових відносин, становлення громадянського суспільства та розвитку соціальної свідомості громадян, демократичні інститути економічної системи, засновані на європейських принципах функціонування, мають неабиякі перспективи до розвитку. Водночас, система вищої освіти в Україні знаходиться на порозі прогресивних змін та володіє належним потенціалом для запровадження академічного бізнес-інкубування інноваційного типу розвитку.

Проблематикою щодо організації роботи та функціонування бізнес-інкубаторів займалося чимало вітчизняних і зарубіжних вчених, серед яких: О. Абакуменко [1], Б. Гречаник [2], С. Жуков [3], І. Проданова [4], М. Сорока [5], В. Фролова [6], Т. Цихан [7], Н. Чухрай [8] та багато інших. Проте, незважаючи на численні наукові дослідження та практичні напрацювання в даному контексті, більшість питань все ж залишаються невирішеними і потребують подальшого вивчення й теоретико-прикладного обґрунтування. Зокрема, доцільно проаналізувати характерні риси таких інституцій сприяння розвитку інноваційного підприємництва як академічні бізнес-інкубатори задля оцінки передумов їх розвитку в сучасних умовах.

Академічний бізнес-інкубатор – структурний підрозділ закладу освіти, який на певних умовах та на певний час надає ресурсну підтримку, консалтинговий супровід та іншого роду сприяння суб’єктам малого і середнього підприємництва (надалі – суб’єктам МСП) на початковому етапі їх діяльності. Ресурсна підтримка передбачає в першу чергу надання в користування приміщення та іншого майна (офісного чи виробничого обладнання, техніки), а також фінансів (фінансування інноваційних проектів – стартапів). Консалтинговий супровід бізнес-інкубатора – це в основному навчально-просвітницькі заходи, тренінгові послуги, консультаційне сприяння та менторство при впровадженні бізнес-проектів.

На жаль, з часів незалежності Україні питання щодо діяльності бізнес-інкубаторів залишаються законодавчо неврегульованими, в тому числі в правовому полі чітко не визначені й особливості започаткування діяльності та подальшого функціонування академічного підприємництва – елементів інноваційної інфраструктури на базі науково-освітніх закладів.

Згідно ст. 14 Закону України «Про розвиток та державну підтримку МСП в Україні» бізнес-інкубатори є об’єктами інфраструктури підтримки МСП разом з бізнес-центрами, науково-технологічними центрами, центрами трансферу технологій, фондами підтримки малого підприємництва, лізинговими компаніями, консультативними центрами, іншими підприємствами, установами та організаціями, основним завданням яких є сприяння розвитку МСП [9].

До міри можна погодитись з автором [8], що серед найбільш актуальних перешкод розвитку вітчизняного академічного підприємництва є: майже повна відсутність державної підтримки, проблеми за рахунок роботи з бюджетними коштами (тендери, казначейство), недосконалість правового поля щодо поділу власності на інновацію (суб'єктність права на використання наукової розробки), синдром «виготовлено не тут» (втрата довіри, комплекс меншовартості). Проте, анітрохи не применшуючи значення вказаних проблем академічного бізнес-інкубування в Україні, не вважаємо їх такими, що неможливо вирішити чи послабити їх дію.

Відмітимо деякі особливості академічних бізнес-інкубаторів, які змістовно формують їхню сутність та закладають підґрунтя прогресивного розвитку в системі вищої освіти України:

1. Академічний бізнес-інкубатор за своєю природою *є інструментом непрямого регулювання,* має не прямий (директивний), а опосередкований вплив на цільову групу – створює сприятливий мікроклімат (середовище) для розвитку МСП. Відповідно дана характеристика відповідає концепції соціально-орієнтованої ринкової економіки, неолібералізму, європейським правилам функціонування демократичного громадянського суспільства.

2. Класичний споживач послуг академічного бізнес-інкубатора – це зазвичай здобувач вищої освіти останніх курсів навчання, тобто це *освідчений і свідомий молодий громадянин,* який володіє сучасним економічним мисленням, вмінням об'єктивно оцінювати власний потенціал та ресурсну базу, здатністю приймати складні управлінські рішення в умовах невизначеності функціонування. Такий клієнт академічного інкубатора, а саме таким, до слова, його і робить саме заклад вищої освіти, є практично сформованим суб'єктом молодіжного підприємництва, суб'єктом ініціативної, ризикової та, в переважній більшості, інноваційної діяльності.

3. Беручи до уваги *переважання поведінкових мотивів діяльності економічних суб'єктів,* слід враховувати формування соціальної свідомості у напрямі становлення громадянського суспільства в країні. За таких обставин створюються умови *до розвитку інтелектуального підприємництва, соціально відповідального бізнесу,* та й, врешті решт, прогресування загально людських якостей як то співчуття, взаємодопомога і взаємовиручка, що є демократичними принципами суспільства.

Тут доцільно наголосити, що в умовах розвитку інтелектуальної економіки для суб'єктів господарювання, зокрема безпосередньо для суб'єктів інтелектуального підприємництва, отримання доходу часто не є основною мотивацією, на перший план постає досягнення чи збереження певних соціальних цінностей, пріоритети громади, самореалізація тощо.

4. *Економічний патріотизм («свій до свого по своє») та самовизнання в якості члена колективу закладу вищої освіти і бізнес-інкубатора* закладає основи до прогресивного розвитку вітчизняного підприємництва, активного використання базових принципів бізнес-інкубування, зокрема законів синергії та кооперування. Не менш важливою рисою бізнес-інкубаторів є їх гнучкість та вміння адаптуватись до умов зовнішнього середовища, а також можливість

консолідувати зусилля зацікавлених суб'єктів: об'єктів інфраструктури підтримки МСП, органів виконавчої влади та місцевого самоврядування, державних підприємств, установ, організацій, бізнес-структур, підприємців і їх об'єднань та інших учасників ринку.

5. Сучасна практика діяльності бізнес-інкубаторів та потреби суб'єктів підприємництва на початковому етапі їх функціонування, створюють *передумови до розвитку консалтингових послуг на базі бізнес-інкубаторів,* на базі академічних інкубаторів в тому числі. Як вже згадувалось, дана інституція інфраструктури підтримки МСП здатна консолідувати зусилля, можливості та ресурси, стає осередком діяльності інших зацікавлених суб'єктів. З іншого боку, за результатами дослідження щодо активізації консалтингу на місцевому рівні підтверджено, що інфраструктурним елементом при формуванні ринку консалтингових послуг регіону, зокрема для суб'єктів МСП, виступають саме бізнес-інкубатори [10].

Цікавим прикладом в даному контексті є розроблений проект в Івано-Франківській області щодо створення та забезпечення функціонування кластеру «Система консалтингових послуг» на базі академічного бізнес-інкубатора, який працює у форматі структурного підрозділу Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу. Даним проектом передбачено забезпечити систематизацію та підвищення якості консалтингових послуг для суб'єктів МСП через кластеризацію послуг та сертифікацію відповідних інституцій.

6. Діяльність молодих суб'єктів підприємництва в якості клієнтів академічного бізнес-інкубатора *має напряму прикладний аспект* і є нічим іншим як комерціалізацією власних розробок, апробацією знань, умінь на практиці. Цей факт є мегаважливим чинником стосовно майбутнього працевлаштування випускників закладу вищої освіти, на базі якого функціонує академічний бізнес-інкубатор.

7. І насамкінець про не менш важливе – *академічний бізнес-інкубатор є інноваційною одиницею, елементом інноваційної економіки,* привабливим об'єктом інвестування. Інноваційність діяльності як самого інкубатора, так і його клієнтів забезпечує прогресивний розвиток національної економіки. Відмітимо також, що академічний бізнес-інкубатор є дієвим інструментом реалізації державної політики в окремих сферах шляхом впровадження цільових бюджетних програм, в тому числі підтримки МСП.

Отож, в умовах пожвавлення поведінкової економіки, коли ключову роль при прийнятті управлінських рішень відіграє суб'єктивний фактор, такі елементи інноваційної інфраструктури економіки як академічні бізнес-інкубатори матимуть пріоритети та перспективи до прогресивного розвитку. Водночас в Україні сформовані належні передумови для запровадження академічного бізнес-інкубування, яке, при належній підтримці ланцюжка ключових гравців («влада» – «суб'єкти інфраструктури/громадськість» – «освіта/наука» – «бізнес») та міжнародних організацій, забезпечить становлення МСП в якості провідного сектору національної економіки та рушійної сили громадянського суспільства.

Список використаної літератури:

1. Абакуменко О. В. Роль бізнес-інкубаторів у активізації інноваційного розвитку країни [Електронний ресурс] / О. В. Абакуменко, Л. О. Коваленко, Н. А. Марченко // Науковий вісник Полісся : Чернігівський національний технологічний університет. — 2015 — №3(3). — Режим доступу : http://journals.uran.ua/nvp_chntu/article/view/60305.

2. Гречаник Б. В. Бізнес-інкубатор як інноваційна форма підтримки малого підприємництва / Б. В. Гречаник, У. Б. Бережницька, Р. М. Бойчук // Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту КНТЕУ. — 2012. — Вип. 3(147). — С. 99–106.

3. Жуков С. А. Академічне підприємництво як фактор підвищення ефективності підприємств і формування інноваційного потенціалу економіки України / С. А. Жуков // Reporter of the Priazovskyi State Technical University : Section : Economic sciences. — 2017. — Issue 33. — С. 65–74.

4. Проданова І. І. Особливості створення, становлення та розвитку бізнес-інкубатора в Івано-Франківській області / І. І. Проданова, У. Б. Бережницька // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка» : збірник наукових праць. — Острог : Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2013. – Випуск 23. – 384 с. – С. 93–98.

5. Сорока М. В. Маркетингове забезпечення діяльності академічних бізнес-інкубаторів як осередків малого бізнесу [Електронний ресурс] / М. В. Сорока, І. В. Петрик // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». — 2011. — С. 159–166. — Режим доступу : http://ena.lp.edu.ua/bitstream/ntb/12306/1/022_Marketingove%20zabezpech_159_166_706.pdf.

6. Фролова В. Ю. Инновационная инфраструктура: роль бизнес-инкубаторов в развитии малого бизнеса в Украине / В. Ю. Фролова, Г. И. Фролова // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. — 2010. — № 9. — С. 36–39.

7. Цихан Т. Инновационная инфраструктура: опыт создания бизнес-инкубаторов [Электронный ресурс] / Т. Цихан // Теория и практика управления. — 2004. — № 7. — Режим доступа : http://patent.km.ua/rus/articles/i404.

8. Чухрай Н. І. Академічне підприємництво за кордоном і в Україні / Н. І. Чухрай // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». – 2011. — № 714. — С. 448–458.

9. Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні : Закон України від 22 бер. 2012 р. № 4618-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4618-17#n99.

10. Проданова І. І. Становлення та формування ринку консалтингових послуг у регіоні / І. І. Проданова, У. Б. Бережницька // Науковий вісник НЛТУ України : збірник науково-технічних праць. – 2012. – Вип. 22.6. – С. 241–249.

ПЕРЕДАЧА ЗНАНЬ НАУКОВИМИ УСТАНОВАМИ У КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ АКАДЕМІЧНОГО ПІДПРЄМНИЦТВА

В.П. Кохан
Науково-дослідний інститут правового забезпечення інноваційного розвитку Національної академії правових наук України

Процес генерації, передачі та реалізації знань заснований на тісній взаємодії науки, освіти та бізнесу, підприємств, які виступають отримувачами інновацій. Продукти діяльності наукових організацій – знання, і вони також можуть бути предметом купівлі-продажу. Однак, на сьогодні ринок наукової продукції відсутній, оскільки основним замовником виробництва наукових знань є держава.

Наукові установи разом з дослідницькими університетами та бізнесом утворюють так званий «трикутник знань». Концепція трикутника знань давно відома у Європейському Союзі, оскільки стратегія розвитку об'єднаної Європи спрямована на гармонійний розвиток трьох вершин так званого «трикутника знань» (knowledge triangle) – освіти, досліджень та інновацій.

В основі ефективної співпраці науки, освіти та бізнесу має бути покладене чітке визначення ролі кожного з суб'єкта «трикутника знань» у інноваційному процесі, який у широкому смислі можна розглядати як створення та передача наукових знань. Інноваційний процес і передбачає «походження» інновації від наукової ідеї до її прикладного дослідження, і далі – через конструкторсько-технологічні розробки – втілення спочатку у дослідно-експериментальному, потім – серійному виробництві і наприкінці – відповідний супровід у сфері її використання.

З нашого погляду, до «трикутника знань» входять такі суб'єкти, які мають наступні ролі:

1) завдання наукових установ та дослідницьких університетів полягає у створенні (генерації) знань;

2) завдання наукових парків, технопарків, венчурних фондів та інших посередників – у налагодженні взаємодії між наукою та споживачем (бізнесом);

3) роль інноваційних центрів, центрів із трансферу технологій та комерціалізації розробок полягає у обслуговуванні інноваційного процесу і сприянню просуванню наукової розробки до споживача;

4) споживачі інноваційної продукції – підприємства і бізнес.

Згадані суб'єкти водночас утворюють собою національну інноваційну систему, концепція якої була схвалена ще у 2009 році [2] і потребує змістовного оновлення з урахуванням сучасних економічних і соціальних умов, зокрема, Інтернету речей, хмарної інфраструктури, Blockchain, Mobile ID, shareding economy, просування методики опрацювання даних великих обсягів (Big Data).

У межах цієї доповіді пропонується дослідити роль наукових установ (на прикладі Національної академії наук України та національних галузевих академій наук) у питаннях передачі створених ними знань, оскільки з генерації знань і починається інноваційний процес.

Аналіз чинного законодавства про наукову і науково-технічну діяльність дозволяє зробити такі висновки:

1. Законодавцем детально регламентується порядок із створення (генерації) знань державними науковими установами.

2. При цьому законодавству про наукову і науково-технічну діяльність бракує нормативних положень, які б закріплювали механізм і процедури передачі науковими установами вироблених знань їх отримувачам.

На сьогодні найрозповсюдженішим способом передачі знань є комерціалізація інтелектуальної власності шляхом (1) ліцензування, (2) передачі майнових прав на інтелектуальну власність та (3) створення господарських товариств з метою використання об'єктів права інтелектуальної власності.

Найбільш поширеним способом комерціалізації результатів наукових досліджень й залучення інвестицій в світі виступає створення науковими установами господарських товариств з метою використання об'єктів права інтелектуальної власності.

На сьогодні Законом України «Про наукову і науково-технічну діяльність» [1] (ст. 60) закріплені положення про:

- особливості внесення до статутного капіталу господарського товариства майнових прав інтелектуальної власності науковими установами;
- вимоги до оцінки вартості майнових прав;
- обов'язок державних наукових установ повідомити органу до сфери управління якого вони належать, та Фонд державного майна України про створення господарського товариства;
- розпорядження науковими установами корпоративними правами;
- здійснення прав учасника господарського товариства від імені державної наукової установи;
- особливості використання доходів, отриманих від діяльності товариства;
- особливості ліквідації господарського товариства.

Науковими установами вказані положення статті 60 Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» імплементовані в статути та спеціальні локальні акти, присвячені питанням створенню господарських товариств.

Приміром, Президією Національної академії наук України прийнято розпорядження від 17.05.2016 р. № 293 «Про участь наукових установ НАН України у створенні господарських товариств з метою використання об'єктів права інтелектуальної власності» [3].

Розпорядженням затверджено детальні рекомендації щодо створення господарських товариств. Особливість створення товариств – внесення до статутного капіталу лише майнового права інтелектуальної власності на використання об'єктів інтелектуальної власності зі збереженням виключних майнових прав інтелектуальної власності за науковими установами [3].

Зазначимо, що до 2016 року, коли новий Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність» [1] вступив в силу, існувала практика створення господарських товариств науковими установами шляхом внесення до статутного капіталу часток у грошовій формі або у формі майна, зокрема нерухомого.

На сьогодні законодавством закріплене правило, що наукові установи можуть брати участь у формуванні статутного капіталу господарського товариства виключно шляхом внесення до нього майнових прав інтелектуальної власності, виключні майнові права на які зберігаються за державною науковою установою або державним університетом, академією, інститутом.

Науковими установами накопичений певний досвід у комерціалізації знань шляхом ліцензування, передачі майнових прав на об'єкти інтелектуальної власності та створенні господарських товариств з метою використання об'єктів права інтелектуальної власності. Однак, практика наукових установ, що склалася у зазначених питаннях є неоднорідною, тому на сьогодні актуальною є необхідність узагальнення досвіду наукових установ у питанні передачі знань та визначення його відповідності вимогам законодавства. Наступним кроком такого вивчення має бути розробка єдиних методологічних підходів до діяльності наукових установ з передачі знань і підготовка на їх основі відповідних змін і пропозиції до чинного законодавств.

Методологічні підходи до діяльності наукових установ з передачі знань мають змістовно охоплювати: (1) чіткі умови передачі майнових прав на об'єкти інтелектуальної власності; (2) механізм ліцензування, в тому числі, умови ліцензійних угод та угод про передачу технологій; (3) особливості участі наукових установ у формування статутного капіталу господарських товариств шляхом внесення до нього майнових прав інтелектуальної власності; (4) особливості продовження здійснення досліджень після передачі результатів досліджень, захищених патентом, іншій стороні.

Узагальнення досвіду наукових установ у створенні і передачі знань потребує підготовки науковою спільнотою і державою спільних рекомендацій, які мають закріпити пропозиції щодо вирішення проблемних питань у комерціалізації знань і, таким чином, будуть сприяти формуванню одноманітної практики наукових установ. Рекомендації мають набути силу законодавчого акту задля обов'язковості їх дії для наукової та інноваційної сфер.

Список використаної літератури:

1. Про наукову і науково-технічну діяльність: Закон України від 26.11.2015 р. № 848-VIII. *Відомості Верховної Ради України.* 2016. № 3. Ст. 25.

2. Про схвалення Концепції розвитку національної інноваційної системи: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17.06. 2009 р. № 680-р. Дата оновлення: 17.06.2009. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/680-2009-%D1%80 (дата звернення: 29.01.2019).

3. Про участь наукових установ НАН України у створенні господарських товариств з метою використання об'єктів права інтелектуальної власності: Розпорядження Президії НАН України від 17.05.2016 р. № 293 // URL: http://www.nas.gov.ua/text/pdfNews/gosp_tovarystva_NAN_rozporiadzhennia_293.pdf (дата звернення: 29.01.2019).

АКАДЕМІЧНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО СТУДЕНТІВ У ПРОЦЕСІ ПРАКТИКО-ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ

Г.О. Ковальчук, Ю.С. Баніт
ДЗВО «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»

Академічне підприємництво (далі – «*АП*») є способом передачі знань і технологій від наукової та освітньої сфер до приватного бізнесу, що, у свою чергу, сприяє підвищенню інноваційності та конкурентоспроможності економіки, особливо в секторі малих і середніх підприємств (МСП) [5, с. 1 –2]. Дослідники цього феномену Д-р Александер Кнут і Д-р Ольга Красовська зазначають, що академічне підприємництво це [5]:

- спосіб розвивати особистий талант та самостійно визначати свій життєвий шлях і кар'єру;
- міжнародний рух людей, які прагнуть використовувати науку й технології для прогресу людства та захисту навколишнього середовища;
- шлях до свободи й автономії у сфері досліджень та освіти;
- внесок до розвитку країни та суспільства;
- чесна та справедлива конкуренція всіх ідей та підходів, спрямованих на покращення країни і світу;
- заснування власного бізнесу для втілення в життя своїх ідей та бачень.

Багато наукових досліджень академічного підприємництва описують його сутність та визначення його основних функцій [6]. Зазвичай термін «академічне підприємництво» використовується для того, щоб висвітлити участь вчених у комерціалізації їх розробок. Цей же термін визначає широкий спектр іншої діяльності з передачі знань. Зокрема: діяльність вченого, що не входить в його повсякденні обов'язки в університеті – репетиторство, консультування, проведення тренінгів та семінарів на промислових підприємствах тощо [6]. В роботах S. Nabi академічне підприємництво розглядають як основний спосіб економічного розвитку та підвищення конкурентоспроможності країни та регіону [7; 16]. Дослідники A. Sikula і M. Wood підкреслюють потенціал академічного підприємництва для можливості задоволення потреб вузу або окремого академічного підприємця [6; 17; 18]. В даний час академічне підприємництво розкривають в контексті наступних видів діяльності [6]:

- формальна комерційна діяльність;
- неформальна комерційна діяльність;
- некомерційні види діяльності.

Для розуміння сутності феномену АП та проблем його розвитку в Україні доцільно звернутися до аналізу особливостей розвитку академічного підприємництва в інших країнах, зокрема Азійсько-Тихоокеанського регіону (Китай, Індія, Індонезія, Республіка Корея, Малайзія) [6].

Виділимо ключові позиції, які є чинниками ефективної реалізації академічного підприємництва на прикладі названих країн.

У Китаї – у 1949 році була створена система державних науково-технічних інститутів (CAS). Незабаром, стала проводитися активна підтримка державою взаємовигідного співробітництва промисловості й університетів. Державні науково-дослідні інститути отримують повну незалежність в здійснення наукових досліджень та їх комерціалізації. Студентам і співробітникам ЗВО дозволяється створювати наукомісткі підприємства на території університетів, співпрацювати з промисловими підприємствами в будь-якій формі. Викладачам дозволяється працювати в університеті й поєднувати викладацьку діяльність з підприємницькою. У даний час відбувається трансформація державних науково-прикладних університетів в високотехнологічні підприємства або підприємства технічного обслуговування. Деякі університети стають некомерційними організаціями з істотною часткою державного фінансування (бізнес-інкубатори і технопарки). Сучасний етап характеризується практико-орієнтованістю досліджень, активним будівництвом об'єктів науково-дослідної та венчурної інфраструктури, перетворенням дослідницьких вищих навчальних закладів у високо-технологічні підприємства.

Індія – за темпами зростання економіки країна займає друге місце в світі після Китаю [6]. В Індії – особливістю розвитку АП є формування підприємницьких навичок у всіх студентів науково-дослідних університетів незалежно від напрямку навчання. У результаті такого навчання 90% студентів-випускників мають один – два власних бізнеси, які успішно функціонують. Характерною рисою індійської освіти є його практико-орієнтованість, теорія тут займає 30% від загального обсягу навчання. Багато навчальних занять студенти проводять в місцях, де активно реалізуються підприємницькі ідеї.

У Індонезії – політикою державної влади є розвиток наукомісткого сектора в бізнесі, перетворення традиційної освіти в нано-освіту, підготовка для ринку праці висококваліфікованих підприємницько орієнтованих кадрів, створення умов, за яких вищу (середньо-спеціальну) освіту зможуть отримати всі молоді люди незалежно від їх соціально-економічного статусу. Навчальний процес забезпечується електронними навчальними посібниками, в яких представлені основи підприємницької теорії, бізнес-ігри, показані приклади успішних стратегій реалізації венчурних проектів, містяться тести, тренінги та інша інформація, ці матеріали можуть бути доступними і для студентів, і для школярів. До 25% дисциплін освоюється за межами навчальних аудиторій, організовується велика кількість тренінгів і рольових ігор, проводяться конкурси на кращі бізнес-проекти. Університети надають допомогу студентам і викладачам, які реалізують інноваційні бізнес-ідеї. Їм надаються лабораторії, програмне забезпечення, людські ресурси. Тут розвиток академічного підприємництва будується на співпраці держави і закладів освіти, а джерелом майбутніх інноваційних перетворень стають школярі та студенти.

У Республіці Корея з кінця 1990-х років уряд цієї країни виділив значні кошти на формування в науково-дослідницьких університетах спеціальних підрозділів, таких як офіс (бюро) з передачі технологій і бізнес-інкубатор. Активно підтримується будь-яка співпраця науки та промисловості. Зазвичай

процес комерціалізації наукових розробок складається з двох етапів: 1) вчені на гроші держави створюють нововведення і передають його промисловим підприємствам; 2) промислові підприємства без участі вчених і держави виводять нововведення на ринок, та комерціалізують його [6]. Згодом, з 1999 р вченим і співробітникам університетів дозволено самостійно комерціалізувати наукові розробки, не привертаючи до цього процесу комерційні підприємства.

У *Малайзії* в обов'язки університетів входить поширення ідей академічного підприємництва серед студентів та співробітників, активна підтримка всіх інноваційних починань. Студенти та викладачі створюють перспективні розробки, здатні вирішити багато економічних проблем. Університети прагнуть максимізувати взаємодію студентів і співробітників з представниками бізнесу, організовуючи різні конкурси, тренінги, круглі столи. Викладачам і студентам за рахунок бюджету університету пропонуються практико-орієнтовані стажування в ефективно функціонуючих наукомістких фірмах. Це допомагає вченим освоїтися в практичному середовищі, усвідомити проблеми власного бізнесу, і навчитися їх долати [6]. Політика університетів орієнтована на розвиток підприємництва, на території кампусів організовують філії промислових підприємств. Проте пріоритетними є малі інвестиційні підприємства, створені співробітниками і студентами.

З аналізу публікацій і на основі вказаних вище досліджень ми погоджуємось із позицією вчених [5, с. 27], про те що «роль університету полягає, по-перше, у підготовці своїх випускників і вчених до життя за його межами і, по-друге, у забезпеченні того, що всі винаходи знайдуть свій шлях до суспільства». При цьому важливо не упускати з виду бажаний кінцевий *результат навчання* з точки зору студентів і суспільства [1; 4]:

Закон «Про вищу освіту»	Рекомендації Ради Європи [4], Додаток I
13) компетентність - динамічна комбінація знань, вмінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, яка визначає здатність особи успішно здійснювати професійну та подальшу навчальну діяльність і є результатом навчання на певному рівні вищої освіти; 19) результати навчання - знання, уміння, навички, способи мислення, погляди, цінності, інші особисті якості, які можна ідентифікувати, спланувати, оцінити і виміряти та які особа	(f) «результати навчання» - це підтвердження знань студента і того, що він розуміє і вміє робити по завершенню навчального процесу, що визначається по рівню знань, навичок і компетентності; (g) «знання» - це результат засвоєння інформації в процесі навчання. Знання складається з фактів, принципів, теорій і практики і пов'язане з професійною або навчальною сферою. У контексті Європейської кваліфікаційних норм знання характеризуються як теоретичне та/або фактичне; (i) «компетентність» - це беззаперечна здатність використовувати знання, навички та індивідуальні, соціальні і/або методологічні вміння в роботі або навчанні, а також у професійному та

здатна продемонструвати після завершення освітньої програми або окремих освітніх компонентів;	особистісному розвитку. У контексті Європейських кваліфікаційних норм вміння характеризуються такими якостями як відповідальність та самостійність.

Можемо зробити певні узагальнення, що важливим завданням університету є формування підприємницького мислення у студентів, розуміння того, що відмінною якістю успішних підприємців, якою б не була їхня особиста мотивація – гроші, влада, цікавість або жага слави і визнання, – на думку П.Друкера, є прагнення створити що-небудь корисне [11; 12]. Основним інструментом підприємництва, що визначає його суть є інноваційна діяльність, яка створює ресурси. П. Друкер зазначив ще одна істотна властивість феномена підприємництва: воно жодним чином не обмежується економічною сферою, хоча як поняття виникло саме в ній – підприємництво стосується всіх видів соціальної діяльності (Друкер, 2007). Саме цьому й потрібно навчати студентів.

Автори представленої публікації мають власний досвід понад десятилітньої практики підприємницької діяльності та навчально-наукової практики викладання соціально-економічних дисциплін для студентів та учнів.

На нашу думку, модулі підприємницького контенту мають бути присутні в кожній дисципліні фундаментального циклу і вибіркових/варіативних пакетів дисциплін з тим, щоб незалежно від свого вибору студент отримав змогу розвинути свої професійні прагнення і підприємницькі якості, які є у більшості студентів у професійній та бізнес-освіті. Що відрізняє «підприємця» від «не підприємця» – знання «свого» товару і знання «свого» ринку, а це може забезпечити тільки системна теоретична підготовка зі спеціалізації. Тому вважаємо недоцільним звужувати фундаментальну теоретичну підготовку, яка є основою системного світогляду, бачення цілісної картини світу. За даними компаративного аналізу міжнародних практик академічного підприємництва [6] теоретична частина має складати не менше 30 % навчального часу студента.

Слушно зазначають автори дослідження [5], що в сучасних умовах заклад вищої освіти не дає випускнику повного циклу компетентності фахівця: «Зараз вищі навчальні заклади Києва є досить спеціалізованими, тобто жодна з викладацьких шкіл не охоплює всіх компетенцій, необхідних для створення успішного стартапу» . Що натомість – фрагментарність знань, подрібненість курсів за вибором, повторюваність та дублювання змісту між дисциплінами, нерозуміння свого місця в економіці та бізнесі. Тобто, випускник не володіє повним комплексом (системою) навичок і вмінь для підприємницької самореалізації. Можна, звісно ж, реалізувати політику навчання «нехай студенти вчать, що хочуть» – а що тоді буде з брендом ЗВО, чим будуть відрізнятися заклади між собою – тільки фінансово-матеріальними чинниками?

Щоб висвітлити суть проблеми академічного підприємництва потрібно насамперед відповісти на основні питання: хто є вигодонабувачем від реалізації інноваційних (науково містких, прикладних тощо) продуктів/товарів/послуг? «Якою є довгострокова мета академічного підприємництва?» [5]. Якою є мета

АП для закладу освіти, для студента – учасника проекту АП, для існуючого бізнесу як фокусу АП? При цьому потрібно зважати, що основним суб'єктом інновацій є спільноти студентів та викладачів. А основним агентом змін безпосередньо є викладач, для якого це додаткове навантаження [2], якого навіть немайнові права інтелектуальної власності (зокрема, право на ім'я) ніяк не захищені, який ніяк не мотивований, не кажучи про реалізацію частини 2 статті 61 Закону України «Про освіту» [1], а часто й демотивований, у тому числі й через проблеми координації інновацій, їх реалізації, конкурентне мислення тощо. Викладач відсторонений від дисциплін своєї спеціалізації, від своїх науково-методичних розробок, від своїх інновацій, від студентів, які уже не ідентифікують навчальну дисципліну з персоною педагога. «Проте педагогам потрібно багато чим управляти і часто вони повідомляють про почуття відірваності від своєї роботи» (Д-р Ніл Майєрсон, 2015).

Що ми можемо зробити для підвищення активності педагогів і студентів з метою розвитку їх підприємницького мислення? Великі ресурси для цього надає *практико-орієнтована освіта* – система дидактичних заходів, яка забезпечує трансфер знань та квазіпрофесійних навичок у прогнозовану фахову діяльність. Виділяють чотири підходи до практико-орієнтованого навчання [9]:

1) Організація навчальної, виробничої та переддипломної практик для набуття реальних професійних компетенцій за профілем підготовки.

2) Впровадження професійно-орієнтованих технологій навчання, що сприяють формуванню у студентів значущих для майбутньої професійної діяльності якостей особистості, а також знань, умінь і навичок (досвіду), що забезпечують якісне виконання професійних обов'язків за профілем підготовки.

3) Створення в університеті інноваційних форм професійної зайнятості студентів з метою вирішення ними реальних науково-практичних та дослідно-виробничих робіт відповідно до профілю навчання.

4) Створення умов для набуття знань, умінь і досвіду при вивченні навчальних дисциплін з метою формування у студента мотивованості і усвідомленої необхідності надбання професійної компетенції в процесі всього часу навчання в університеті.

Як зазначають Д-р Александер Кнут і Д-р Ольга Красовська [5]: «… необхідно об'єднати студентів і дослідників з різних вищих навчальних закладів та наукових інститутів. … поєднати студентів, які вивчають природничі науки з тими, які вивчають економіку, дизайн, комунікації, інженерну справу, менеджмент, розробку програмного забезпечення тощо. Студенти вчаться підприємницькому мисленню, вивчаючи різні підходи, оцінюючи різні компетенції, розширюючи свої горизонти та тренуючи свої соціальні навички. Крім того, така різноманітність компетенцій та перспектив створює гарні передумови для виникнення нових ідей та розробки бізнес-моделей. Єдиний науковий парк також може сприяти неформальному об'єднанню студентів» [5]. Також дослідники пропонують закладам освіти у межах своїх повноважень включати до навчальних програм усіх факультетів та всіх курсів таку навчальну дисципліну, присвячену розвитку підприємницької діяльності, як бізнес планування; інші нові курси, як бізнес-моделювання,

захист інтелектуальної власності тощо; запропонувати замість теоретичних курсів додаткові модулі для розвитку соціальних навичок, зокрема, таких як емпатія [5]. Приклади навчальних бізнес-курсів у сфері вищої освіти: Бізнес-планування; Креативне мислення; Менеджмент для студентів природничих спеціальностей; Економіка для студентів неекономічних спеціальностей; Техніка проведення переговорів; Розвиток презентаційних навичок; Бізнес-ігри; Літня школа для майбутніх підприємців; Розвиток соціальних навичок для підприємців; Управління правами інтелектуальної власності; Управління командною роботою на підприємстві; Проектний менеджмент; Маркетинг у підприємницькій діяльності; Фінанси підприємств; Правові основи ведення бізнесу; «Робота фрілансером»; Центр оцінювання підприємницької підготовки [5].

У рамках формальної навчальної діяльності зі студентами та учнями шкіл нами реалізовано такі аспекти академічного підприємництва:

Види діяльності:	**При вивченні дисциплін:**
• Ознайомлення студентів та учнів зі змістом підприємницької діяльності через підготовку дослідницьких завдань «Розповіді про бізнес»;	• «Психологія бізнесу», «Психологія діяльності та навчальний менеджмент», «Економіка»
• Проектування варіантів само зайнятості в межах своєї спеціалізації вищої освіти;	• «Психологія діяльності та навчальний менеджмент», «Економіка»
• Проектування варіантів само зайнятості представників різних соціальних груп у різних сферах економіки та бізнесу;	• «Психологія діяльності та навчальний менеджмент», «Економіка»
• Наскрізна практична робота «Мій бізнес» для вивчення економіки учнями середньої школи;	• «Психологія бізнесу», «Психологія діяльності та навчальний менеджмент», «Економіка»
• Ознайомлення учнів із видами підприємницької діяльності за темами навчання економіки;	• «Економіка»
• Ознайомлення студентів із видами підприємницької діяльності за темами навчання на прикладі дисциплін;	• «Інтелектуальна власність», «Управління знаннями в системі економічної безпеки підприємства»
• Розроблення бізнес-планів різних приватних закладів освіти;	• «Психологія діяльності та навчальний менеджмент», «Методика викладання економіки»

• Ознайомлення із дослідницькими центрами ТОР-університетів світу;	• «Методика викладання економіки», «Управління освітою», «Педагогіка вищої школи»
• Тренінги самопроектування для студентів до зайнятості у різних сферах економіки та бізнесу;	• «Психологія діяльності та навчальний менеджмент», «Методика викладання економіки», «Психологія»
• Тренінги «Один робочий день на посаді»	• «Методика викладання економіки», – «Психологія діяльності та навчальний менеджмент

У рамках неформальної освіти та освіти дорослих ми проводили тренінги, ділові та рольові ігри з проектування різних видів підприємницької діяльності; розроблено програми навчальних курсів для учнів «Психологія бізнесу», «Психологія менеджменту», розроблено модель та програма навчально-наукового клубу для студентів та учнів «Персональна ефективність».

Основним нашим результатом вважаємо те, що понад 80 % наших студентів виявляють підприємницький потенціал у будь-якому виді професійної діяльності та створюють власні тематичні (галузеві) бізнес-проекти, які проходять експертизу на банківське кредитування. Таким чином, ми як педагоги допомагаємо студентам – майбутнім фахівцям у створенні нових знань та ресурсів для їх професійних можливостей, які вони можуть використати уже зараз для реалізації своїх економічних прагнень.

Список використаної літератури:

1. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145-VIII

2. Наказ МОН України № 450 від 07.08.2002 «Про затвердження норм часу для планування і обліку навчальної роботи та переліків основних видів методичної, наукової й організаційної роботи педагогічних і науково-педагогічних працівників вищих навчальних закладів».

3. Національна платформа малого і середнього бізнесу: http://platforma-msb.org/

4. Рекомендація Європейського Парламенту і Ради 2008/С 111/01 «Про встановлення Європейської кваліфікаційної структури для можливості отримати освіту протягом усього життя» від 23 квітня 2008 року.

5. Академічне підприємництво в Україні. Д-р Александер Кнут, Д-р Ольга Красовська, Berlin Economics GmbH за фінансової підтримки Фонду Фрідріха Науманна за Свободу, 2015. – 34 с.

6. Белкин В. Г. Развитие академического предпринимательства в некоторых странах АТР (по материалам научных публикаций) / В. Белкин, Л. Бабак [и др.] // Известия ДВФУ. Экономика и управление. 2, 2016. 99 – 111.

7. Гейлик А. В. Організаційно-педагогічні умови професійного зростання майбутнього фахівця з економіки та підприємництва у процесі навчально–

практичної діяльності : дис… канд. пед. наук : 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти . – К. : Інститут вищої освіти НАПН України, 2013. – 236 с.

8. Ковальчук Г. О. Технології навчання економічних дисциплін в системі неперервної освіти (теоретико-методичний аспект) : моногр. / Г. О. Ковальчук. – К. : КНЕУ, 2014. – 511 с.

9. Полисадов С. С. Практико-ориентированное обучение в вузе. – [Электронный ресурс]. – URL : http://portal.tpu.ru/f_dite/conf/2014/2/c2_Polisadov.pdf

11. Хегай Е. В. Мотивация и факторы академического предпринимательства / Е. В. Хегай, Л. Н. Бабак, И. Д. Филаткина и [др.] // Экономика и предпринимательство. – 2015. – № 11(1). – С. 1075 – 1085.

12. Шиверских М. Р. Взаимодействие предпринимательской и академической культуры в экономике знаний / М. Р. Шиверских // Вопросы образования. – 2010. – № 4. С. 70 – 83.

13. Эктов А.В. К вопросу о практико-ориентированном дистанционном обучении в гуманитарном вузе. – [Электронный ресурс]. – URL : http://journals.uspu.ru/attachments/article/1247/3.pdf

14. Abreu M. The nature of academic entrepreneurship in the UK: Widening the focus on entrepreneurial activities // Research Policy. 2013. Vol. 42. P. 408 – 422.

16. Nabi G. From student to entrepreneur: towards a model of graduate entrepreneurial career-making // Journal of Education and Work. 2010. Vol. 3. P. 22.

17. Sikula A.F. The professor as an artist, a scientist, and an entrepreneur // The Teacher Educator. 2010. Vol. 3. P. 23 – 44.

18. Wood M.S. A process model of academic entrepreneurship. // Business Horizons. 2011. Vol. 54. P. 153 – 161.

ПОШУК ТОЧОК ГЕНЕРУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ІДЕЙ В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ АКАДЕМІЧНОГО ПІДПРИЄМНИЦВА

Н.М. Михайличенко, Л.В. Нечволода
Донбаська державна машинобудівна академія

Підвищення конкурентоспроможності національної економіки в умовах початкової фази четвертої промислової революції є можливим лише за умови розвиненої інноваційної економіки, в становленні якої значну роль відіграє академічне підприємництво – діяльність, що являє собою пряму трансляцію новітніх знань і технологій від академічної (наукової та освітньої) сфери до комерційної.

В Україні розвиток академічного підприємництва відбувається не надто швидкими темпами, що зумовлено як екзогенними (недостатня зацікавленість на найвищому політичному рівні, недостатня розбудованість екосистеми академічного підприємництва, розрив між інноваторами та вітчизняними замовниками [1]) так і ендогенними чинниками. До останніх можна віднести недостатність специфічних знань з інноваційного підприємництва у винахідників, недостатню вмотивованість потенційних інноваторів, дефіцит бізнесоздатних інноваційних ідей та ін.

Дієві заходи щодо підтримки академічного підприємництва з боку окремих вітчизняних ЗВО, як от КНУ ім. Тараса Шевченка, НТТУ «КПІ» є суттєвим внеском в справу розвитку вітчизняної інноваційної інфраструктури [2]. Втім, питання розробки інструментів розвитку академічного підприємництва, в тому числі – в сфері генерування інноваційних ідей, залишається гостро актуальним.

Інноваційні ідеї – зерна потенційних інноваційних бізнесів. Інноваційну ідею можна визначити як загальне уявлення про можливість використання того чи іншого нововведення в певній сфері життя.

Ідея – наріжний камінь академічного підприємництва. Відсоток ідей, які перетворюються на діючий бізнес, невисокий (навіть в країнах з розвиненою інноваційною екосистемою він становить 1-2 %), тому без достатньої насиченості ідеями сфера інноватики не набуде суттєвого розвитку.

Останній досвід поширення інноваційних моделей провідних ЗВО продемонстрував, що в академічному середовищі існує певний дефіцит бізнесоздатних інноваційних ідей, або, точніше ідей щодо продуктової імплементації наукових розробок. Можна відзначити два аспекти цієї проблеми:

- субпроблема процесу генерування інноваційної ідеї;
- субпроблема вибору точок генерування інноваційних ідей.

Процесна субпроблема частково розв’язується завдяки традиційному інструментарію генерування інноваційних ідей: методи ТРВЗ, брейнстормінг, синектика, метод фокальних об’єктів тощо. Втім, традиційні наукові лабораторії є дещо обмеженим базисом для генерування інноваційних ідей у порівнянні з мультидисциплінарними об’єднаннями, в яких разом працюють, наприклад, інженери, фахівці ІТ та економісти, тому це слід враховувати при створенні академічних інноваційних лабораторій.

Вибір точок генерування інноваційних ідей – ще одна визначальна складова загальної проблеми. Інновація повинна бути своєчасною, а часовий лаг між ідеєю та її імплементацією може призвести до того, що інновація на шляху від ідеї до бізнесу встигне застаріти.

Існує два шляхи руху інноваційних ідей:

- від винаходу (або технічного рішення) до інновації;
- від суспільної потреби (існуючої проблеми) до інновації.

У першому випадку є можливість мінімізувати часовий лаг, оскільки пошук технічного рішення – більш складний процес у порівнянні з пошуком продуктової імплементації, він вимагає більше часу та зусиль. Наявність наукової розробки ставить питання її застосовуваності, і на основі одного винаходу може виникати значна кількість інноваційних ідей, в залежності від того, наскільки широким є поле для імплементації. Важливо розглянути всі можливі шляхи застосування, не відкидаючи навіть найменш імовірні – можливо саме в них ховається та кілер-інновація [3], яка буде здатна перевернути уявлення про галузь. Гарним прикладом є історія Kodak: відмова від інноваційної розробки інженера компанії Стіва Сассона, який працював над цифровою відеокамерою, призвела до втрати лідерських позицій на даному ринку, який повністю змінився під впливом нової технології. Компанія не змогла наздогнати нових лідерів і навіть стала на межу банкрутства, хоча ця інновація випурхнула саме з її гнізда.

Яким би привабливим не був шлях руху інноваційної думки від наукової розробки до продукту, не слід відмовлятись і від зворотного: руху від актуальною проблеми до її рішення. Так, в цьому випадку гостріше стоїть питання часової конкуренції (якщо проблема є дійсно актуальною, певно, що над її рішенням вже працюють). Але саме «суспільне замовлення» надихає винахідників і свідчить, що рішення, у випадку, якщо воно буде отримано, гарантовано знайде свого споживача.

Точки генерування інноваційних ідей диктуються самим суспільством. Але тут також дуже важливим є момент передбачення, футурології найближчого горизонту. Якщо працювати «на випередження», з проблематикою, що ще не є актуалізованою, але з високою імовірністю актуалізується в найближчому майбутньому, можна виграти у тій самій часовій конкурентній боротьбі, знаходячи сьогодні рішення проблем, над якими більшість винахідників почне працювати завтра.

Наприклад, в сфері переробки пластику зараз достатньо «гаряче», пропонується значна кількість технічних рішень, багато інноваторів працюють над однією й тією самою проблемою, тому кожне конкретне знайдене рішення „народжується” в умовах гострої конкуренції. Існує імовірність і просто запізнитися з рішенням, якщо аналогічний продукт вийде на ринок раніше. А от еко-проблематика найближчого майбутнього: дефіцит питної води, еко-навантаження від сільського господарства (як тваринництва, так і рослинництва) – є більш цікавою з точки зору «роботи на випередження».

Обираючи точки генерування інноваційних ідей, важливо також враховувати специфіку ринку, на який, як передбачається, вийде інновація.

Гостроконкурентні «червоні» ринки, інновації на яких існують у вигляді незначних вдосконалень, вимагають не просто високої якості, а досконалості кінцевого продукту, а досягти цього в гонці з лідерами галузі дуже нелегко. Це мусять бути або революційні зміни (кілер-інновації), або нішеві рішення.

У останньому випадку ризик не вгадати бажання цільової ніші також досить високий: наприклад, мобільні телефони для літніх людей та спеціальні мобільні рішення для будівельників «не зайшли», хоча компанії, що їх розробляли, покладали на них високі надії.

Передбачати кілер-інновації буде легше, якщо враховувати наступне: вони часто виникають там, де існує «революційна ситуація», коли існуючі рішення перестають задовольняти економічним, етичним та іншим проблемам суспільства. Хоча це не є обов'язковою умовою: «вбити» традиційну галузь можуть і просто більша зручність та поява додаткових можливостей, потреба в яких була прихованою і актуалізувалась тільки з появою нового кілер-продукту (наприклад, смартфони стали кілер-продуктом в галузі мобільних телефонів).

Прикладом «революційної ситуації» може слугувати ситуація в сфері виробництва продуктів харчування: традиційне сільське господарство не тільки створює значне навантаження на екологію (і рослинництво в цьому сенсі не набагато краще за тваринництво, критика якого вже стала традиційною), але є ще й етичною проблемою для певної групи людей, причому чисельність цієї групи з часом зростає, тож її біль має значний потенціал стати з часом думкою більшості. І розв'язання етичної проблеми виробництва продуктів харчування тваринного походження, можливо, повністю змінить уявлення про цю галузь, «вбивши» тваринництво і передавши його функції, наприклад, 3D-друку продуктів харчування, або штучному вирощуванню в лабораторіях.

«Червоні» ринки є привабливими з точки зору того, що попит на них вже створено, а уявлення про потреби споживача є достатньо чітким. Втім, для інноваторів-початківців шанси на виживання на «червоних» ринках не дуже високі: навіть світові лідери галузей далеко не завжди можуть запропонувати інноваційний продукт, який отримає схвалення ринку.

З цієї точки зору особливої привабливості набувають «блакитні океани» [4] – нещодавно створені перспективні ринки, конкуренція на яких не є значною, а потенціал розвитку – досить високим. З часом «блакитні океани» «червоніють», але на етапі становлення інноватори на них виступають навіть не конкурентами, а, скоріше, співамбассадорами нових можливостей, співавторами нового попиту. Таке середовище є значно більш сприятливим для інноваторів-початківців, оскільки в «блакитному океані» місця і попиту вистачить для всіх існуючих інноваційних продуктів. Головне, вчасно вийти на цей ринок, доки він не «почервонів».

Таким «блакитним океаном» свого часу, наприклад, були соціальні мережі. Проте, дуже швидко цей ринок був поділений, і зараз поява конкурентоспроможного рішення вимагає надання нових можливостей, як в Instagram. Прикладом «блакитного океану» на поточний момент є ринок підключених пристроїв для хатніх улюбленців – в розвинених країнах комунікація з тваринами-компаньйонами, забезпечення їх потреб в цікавому

дозвіллі і спілкуванні виходить на перший план, а готових рішень ще існує не так багато. Потенціал даного ринку значний, хоча попит вимагає певного розвитку.

Отже, пошук точок генерування інноваційних ідей – актуальне завдання для суб'єктів академічного підприємництва. Щодо методології пошуку інноваційних потенціалів, вона повинна забезпечити два інноваційні вектори: рух від наукової розробки до інноваційного продукту та рух від суспільного запиту до інноваційного рішення. Найбільш перспективними та цікавими для інноваторів є точки генерування потенційних кілер-інновацій та «блакитні океани».

Список використаної літератури:

1. Юрчак О. Модель інноваційних екосистем промислових хай тек – практичні аспекти. URL: https://industry4-0-ukraine.com.ua/2019/02/23/model-of-innovative-ecosytem-for-industrial-high-tech/

2. Кнут А., Красовська О. Академічне підприємництво в Україні. Berlin: Berlin Economics GmbH, 2015. 34 p.

3. McKinney Phil. So what is a killer innovation? URL: https://philmckinney.com/killer-innovation/

4. BLUE OCEAN STRATEGY & SHIFT TOOLS URL: https://www.blueoceanstrategy.com/tools/value-innovation/

КРЕАТИВНЕ МИСЛЕННЯ СТУДЕНТІВ ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ АКАДЕМІЧНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

Ю.В. Герасименко
Вінницький національний аграрний університет

Креативність настільки ж важлива в освіті, як і грамотність (Кен Робінсон)

Розвиток академічного підприємництва сприяє підвищенню інноваційності і конкурентоспроможності економіки, особливо у секторі малих і середніх підприємств. У 2017 р. уряд схвалив Стратегію розвитку малого і середнього підприємництва в Україні на період до 2010 року, метою якої є сприяння розвитку підприємництва в Україні, створення сприятливих умов для відкриття, ведення і зростання малого і середнього підприємництва шляхом консолідації зусиль усіх зацікавлених сторін, що забезпечить соціально-економічний розвиток країни та підвищить рівень життя населення. Для її досягнення визначено шість стратегічних напрямків, одним з яких є підвищення конкурентоспроможності та інноваційного потенціалу малого і середнього підприємництва [1].

У рамках зазначеної цілі передбачено розвиток академічного підприємництва як способу передачі знань і технологій із сфери науки і вищої освіти в сектор підприємництва, оскільки знання та нововведення, що «народжуються» у закладах вищої освіти, є товаром для продажу.

Академічне підприємництво – це форма інтеграції освіти, науки і бізнесу, це платформа для комерціалізації наукових знань. Відповідно, результативність та ефективність цього процесу, значною мірою, залежить від студентів (майбутніх науковців, підприємців, менеджерів), здатних нестандартно мислити у звичайних ситуаціях і знаходити креативні рішення простих проблем, ділитися власним досвідом один з одним, а не просто рутинно виконувати поставлені завдання.

Отже, академічне підприємництво швидше варто розглядати як певну мотивацію дій, ніж як конкретний механізм. Крім того, Україна має достатній рівень розвитку людського капіталу, належний рівень знань, ресурси та наснагу, необхідні для суттєвого стрибка у напрямку розвитку академічного підприємництва [2, с. 11-12]. Але для цього потрібно створити умови формування і розкриття креативного потенціалу студентів, оскільки креативність є найважливішою навичкою, що допомагає підготувати молодих майбутніх спеціалістів до труднощів та викликів сучасного світу.

Креативність – це творчий потенціал, здібності, що виявляються не тільки в оригінальних продуктах діяльності, а й у мисленні, почуттях і спілкуванні з іншими людьми. Креативного індивіда зазвичай вирізняє інтерес і підвищена чутливість до всього складного, незвичного, відкритість до нового. Вона відзначається пластичністю, є самостійним чинником обдарованості і не обов’язково корелює з рівнем інтелекту індивіда та успішністю його навчання [3, с. 432].

Значною мірою сприятиме процесу формування креативного підприємницького мислення студентів включення до навчальних програм закладів вищої освіти наступних бізнес-курсів: правові основи ведення бізнесу,

проектний менеджмент, бізнес-планування, техніка ведення переговорів, розвиток презентаційних навичок, управління правами інтелектуальної власності, маркетинг у підприємницькій діяльності, фінанси підприємств, управління командною роботою на підприємстві, розвиток соціальних навичок для підприємців [2, с. 22].

Крім того, успішними способами розвитку креативних бізнес-навичок у студентів є проведення тренінгів, наприклад, «Робота фрілансером», «Бізнес-ігри» та організація літніх шкіл для майбутніх підприємців. Але першими і дуже важливими кроками на шляху до посилення практичної спрямованості процесу навчання і передачі досвіду підприємницької діяльності може стати запрошення фахівців-практиків до проведення тематичних майстер-класів, залучення бізнес-менторів і підприємців до проведення конкурсів стартапів, а також налагодження фріланс-партнерства або фріланс-підтримки ініціативних, підприємницьких студентів.

Так званим «заключним акордом» може стати створення академічного бізнес-інкубатора, в якому студенти та молоді науковці навчатимуться створювати власні стартами, працювати над проектами, а найбільш інноваційно-прагматичні пропозиції – отримувати інвестиційну підтримку, наприклад, через краудфандинг (громадське фінансування).

Загалом, академічне бізнес-інкубаторство дає змогу подолати академічний розрив між вищою школою і практикою впровадження інновацій, виділити найбільш активних представників і дати їм плацдарм для здійснення найсміливіших ідей. Академічні інкубатори підприємництва – це структури, створені на громадських засадах у науково-освітніх закладах за сприяння місцевої влади та іноземних організацій з метою підтримки розвитку малого підприємництва в регіоні. Їхня діяльність забезпечується на паритетній і регулярній основі, базується на принципах соціального партнерства, співпраці працівників органів місцевого самоврядування, об’єднань підприємців, громадських і профспілкових організацій працівників недержавного сектору економіки [4].

Креативність – це здатність створювати і знаходити нові оригінальні ідеї, це бачення проблем під іншим кутом. Дж. Гілфордом було виділено наступні параметри креативності [5]:

- здатність до виявлення і постановки проблеми;
- здатність до генерування великої кількості ідей;
- гнучкість – здатність продукувати різноманітні ідеї;
- оригінальність – здатність створювати ідеї, що відрізняються від загальноприйнятих поглядів, відповідати на подразники нестандартно;
- здатність удосконалювати об’єкт, додаючи деталі;
- здатність вирішувати проблеми, проявляючи семантичну гнучкість – побачити в об’єкті нові ознаки, знайти нове використання.

Для розвитку креативного мислення студентів можна використовувати різні методи генерації ідей під час виконання поставлених навчальних завдань, вирішення проблемної ситуації, проведення ділової гри тощо. Звернемо увагу на декілька з них [6]:

1) тихий штурм (6-3-5) – метод, за якого шість людей генерують та записують три ідеї протягом 5 хвилин, далі – передають листочок іншій людині по колу, поки всі 6 листків не зроблять коло;

2) шість шляп Едварда де Боно – пошук нової ідеї шляхом примірювання на себе однієї з шести шляп та стимулювання дискусії [7]:

- біла шляпа – факти та інформація (дані, які у нас є);
- чорна шляпа – побоювання та сумніви (критичне ставлення до проблеми);
- жовта шляпа – оптимізм (конструктивна позиція щодо втілення ідеї);
- зелена шляпа – творче мислення (додаткові варіанти, провокації, нові ідеї, повторювання старих ідей);
- синя шляпа – контроль та методологія (об'єктивний погляд, наступні кроки, узагальнення);
- червона шляпа – почуття та інтуїція (висловлювання загальних відчуттів, які не підкорюються фактам).

3) ментальна карта (Brain Mapping) – діаграма, на якій відображаються слова, ідеї, завдання або інші елементи, які розташовані навколо основного слова або ідеї. Цей метод використовується для запам'ятовування та структурування інформації, для планування проекту або презентацій, нотування під час зустрічей, лекцій;

4) SCAMPER – метод полягає у вивченні завдань із різних боків – її різні аспекти, потенціал для розвиту та покращення: substitute (заміщення), combine (комбінування), adapt (адаптація), modify (модифікація), put to other uses (застосувати до іншого), eliminate (усунення, зведення до мінімуму), reverse/rearrange (зміна порядку, застосування чогось протилежного);

5) метод Уолта Діснея – метод розгляду проблеми з погляду мрійника, критика та практика.

Крім того, одним із сучасних способів формування креативного мислення у студентів є періодична організація і проведення підприємницького тимбілдингу під час навчального процесу.

Тимбілдинг (від англ. слів «team building» – побудова команди) – це заходи, спрямовані на згуртування студентів, формування синергійної команди, яка досягає поставлених цілей.

У результаті використання у навчальному процесі підприємницького тимбілдинга можна домогтися:

- почуття єдності, організованості і згуртованості студентів;
- розвитку поняття співпраці і здорової конкуренції;
- виробленню розуміння в робочому процесі;
- прищеплення командного духу;
- створення комфортної атмосфери в під час навчального процесу;
- психологічного розвантаження студентів;
- створення і розвитку мотивації.

Активізація креативного потенціалу студентів і розвиток академічного підприємництва в Україні сприятиме поширенню нових знань, навичок та підвищенню конкурентоспроможності вітчизняних підприємств.

Список використаної літератури:

1. Стратегія розвитку малого і середнього підприємництва в Україні на період до 2020 року [Електронний ресурс] / Урядовий портал. – Режим доступу: https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/250167535

2. Академічне підприємництво в Україні, 2015. – 32 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://fnst.org/sites/default/files/uploads/2016/08/08/aeinukraineukr4web.pdf

3. Енциклопедія освіти / Академія педагогічних наук України; гол. ред. В.Г. Кремень. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.

4. Жуков С.А. Академічне підприємництво як фактор підвищення ефективності підприємств і формування інноваційного потенціалу економіки України / С.А. Жуков // Reporter of the Priazovskyi State Technical University. Section: Economic sciences. – 2017. – Issue 33. – Pp. 65-74.

5. Guilford J.P. The Nature of Human Intelligence / J.P. Guilford. – New York: McGraw-Hill, 1967. – 538 pp.

6. Ямборак Л. Як навчитися вмикати креативність у сучасному світі? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://eba.com.ua/article/yak-navchytysya-vmykaty-kreatyvnist-u-suchasnomu-sviti/

7. Эдвард де Боно Шесть шляп мышления / Э. де Боно. – СПб: Питер Паблишинг, 1997. – 256 с.

АКАДЕМІЧНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО ЯК ФАКТОР ПІДВИЩНЕННЯ ПОТЕНЦІАЛУ ЕКОНОМІКИ

Н.В. Пономаренко
Криворізький державний комерційно-економічний технікум

В умовах світової глобалізації інновації стають основним джерелом розвитку країн та регіонів. В основі інновацій покладено наукові розробки, процес комерціалізації яких у науці прийнято називати академічним підприємництвом.

Значна частина наукових публікацій, які досліджували різні аспекти академічного підприємництва, присвячена опису сутності даної форми підприємництва та визначення його основних функцій. Термін використовується і для визначення більш широкого спектру діяльності з передачі знань. Так, деякі дослідники визначають академічне підприємництво як діяльність вченого, що не входить в його повсякденні обов'язки. Серед таких видів діяльності можна відзначити репетиторство на стороні, консультування, проведення тренінгів та семінарів на підприємствах, спільні проекти представників ЗВО і підприємств і т.п.

Академічне підприємництво, на якому б рівні розвитку воно не знаходилося, сприяє підвищенню інноваційності країни і формуванню її конкурентних переваг. На думку багатьох дослідників, процес формування підприємницьких навичок слід починати в максимально ранньому віці, так як школярі та студенти мають сучасне мислення і здатні передбачити ефективність бізнес-ідеї. Найбільш широко даний підхід до розвитку академічного підприємництва використовується в Індії, Індонезіїі Малайзії, причому підприємницькому вихованню «піддаються» всі студенти незалежно від напряму підготовки. Значиму роль у національному розвитку академічного підприємництва відіграє держава, яка формує законодавчу базу, регламентує процес формування наукомістких технологій і їх комерціалізації. Такий підхід до розвитку академічного підприємництва реалізується в Китаї та Республіці Корея, де держава не тільки формує інноваційну стратегію університетів і підприємств, а й матеріально підтримує венчурні підприємства. У деяких країнах, наприклад в Таїланді, Малайзії та Індонезії, максимальний обсяг роботи з розвитку академічного підприємництва здійснюють навчальні заклади, в обов'язки яких входять розробка перспективної стратегії розвитку наукоємного сектора економіки, формування резерву орієнтованої на підприємництво молоді, а також забезпечення процесу комерціалізації нововведень.

З метою розвитку академічного підприємництва в навчальних закладах України, доцільно формувати спеціальні підрозділи, які б керували та допомагали студентам та викладачам працювати з дослідженням.

До обов’язків такого підрозділу можна віднести:

- надання інфраструктури (лабораторії, обладнання);
- підбір персоналу для здійснення проекту;
- пошук та залучення інвесторів до проекту;
- консультування вчених;
- забезпечення захисту інтелектуальної власності тощо.

Зазвичай схема розробки проекту може відбуватися за наступною послідовністю: співпереживання, визначення проблеми, генерування ідеї, прототипування, тестування.

На етапі «співпереживання» студент має розуміти потреби людей (як тих, що його оточують так і взагалі). Для підтримки цього етапу в навчальних закладах має працювати певний аналітичний центр, основними завданнями якого мають бути дослідження потреб людей, вивчення перспективних шляхів вирішення проблем, збір аналітичної інформації та інше.

На етапі «визначення проблеми» дуже важливим є побудова спілкування студентів із науковцями (тими експертами, які вже багато років займаються вирішеннями певних проблем), або із бізнесом. Нажаль, у теперішній час дуже мало представників бізнесу звертаються саме до ЗВО для вирішення своїх власних проблем або для замовлення досліджень. Інноваційний проект може бути ефективним тільки тоді, коли сама ідея проекту цікава виконавцям і коли є хоч один прихильник проекту у статусі його керівника. Студентам самотужки, без практичного досвіду, дуже важко визначити у чому полягає проблема.

Для ефективного генерування треба мати зручне місце (аудиторію, обладнання) та спеціаліста, який би допомагав під час вирішення певної проблеми дослідження.

На етапі «прототипування» важливо використати вже існуючи дослідження, а потім створювати прототип діючих. Звичайно прототип (за необхідністю) можна створюючи і на папері, і на комп’ютері, якщо це не потребує виробничої бази та певним матеріальних витрат.

На наступному етапі «тестування» необхідно зробити апробацію отриманих матеріалі, де студенти можуть визначити переваги та недоліки свого проекту. Подолавши недоліки проекту, необхідно переходи до просування ідеї на ринку, тобто використати всі можливі види реклами проекту та шукати інвесторів.

Проекти, що народжуються у навчальних закладах, є товаром для продажу. Заклад може їх передати безкоштовно чи за певну оплату.

Таким чином, при ЗВО можуть створюватись бізнес-інкубатори, технопарки, центри трансферу технологій, тощо, що вже започатковано в багатьох країнах світу. За допомогою таких центрів можливо підвищити конкурентоздатність національної економіки, посилити ринкові компетенції учасників та утворювати нові інноваційні підприємства.

Спільними ознаками всіх підходів є те, що академічне підприємництво дає змогу формувати серед студентів та працівників ЗВО ініціативних, самостійних, професійних економічно активних підприємців, сприяє розвитку знань для прийняття управлінських, організаційних рішень на вимогу ринкового середовища, попиту і пропозиції, попиту малого та середнього бізнесу. Активізація зусиль у сфері академічного підприємництва позитивно впливає на розвиток регіону. Це проявляється у зростанні кількості робочих місць та зайнятості населення, розвитку регіональної інфраструктури, підвищенні рівня життя населення, зменшенні витрат місцевого бюджету, пов'язаних з безробіттям; збільшенні надходжень в місцевий бюджет [1].

Список використаної літератури:

1. Сорока М. В. Маркетингове забезпечення діяльності академічних бізнес-інкубаторів як осередків малого бізнесу / М. В. Сорока, І. В. Петрик // Логістика : [збірник наукових праць] - Львів : Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2011. - С. 159-166. - (Вісник / Національний університет «Львівська політехніка» ; No 706).

РОЛЬ ПІДПРИЄМНИЦЬКИХ УНІВЕРСИТЕТІВ В ІННОВАЦІЙНОМУ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ

В.І. Довбенко
Національний університет «Львівська політехніка»

Створення наукомістких структур, спроможних забезпечити розробку високих технологій і конкурентоспроможної продукції повинно стати пріоритетним завданням держави, наукової спільноти, бізнесу і громадянського суспільства. Завданням сьогодення є створення сучасної ефективної і збалансованої екосистеми інновацій, в основу якої слід покласти високорозвинену інноваційну інфраструктуру, що включає підприємницькі університети. Тільки за даних умов можна мати обґрунтовані сподівання на якісно високий рівень вирішення проблем розвитку економіки і соціальної сфери.

Конкретизуючи вирішення даних завдань важливо виділити ряд складових процесу створення інноваційної інфраструктури:

- забезпечити системний комплексний характер розгляду поставлених цілей розвитку з метою формування збалансованих підходів в їх досягненні;
- виявити джерела формування потенціалу інноваційного розвитку економіки;
- залучити інвестиції в реалізацію пріоритетних національних програм і відповідних перспективних інноваційних проектів.
- сформувати сприятливі умови для виробництва інноваційної продукції з високим рівнем доданої вартості;
- створити цілісний замкнутий цикл оновлення промислового потенціалу, що базується на високотехнологічних виробництвах.
- модернізувати існуючу систему трансферу технологій.

Для прискорення економічного розвитку на інноваційній основі створюють технологічні платформи, які дозволяють вирішувати стратегічні завдання у ключових галузях на принципах взаємовигідного партнерства. Їх учасниками поряд з ключовими суб’єктами промисловості та бізнесу є, як правило, науково-дослідні інститути й університети, торгово-промислові палати, регіональні агенції розвитку і центри трансферу технологій. Для створення сприятливих умов для формування сучасного середовища активного застосування інноваційних знань і технологій важливо підвищити роль університетів у науковій та дослідницькій діяльності. Це передбачає формування нового типу університетів, а саме підприємницьких університетів, які спроможні вирішувати не тальки окремі завдання розвитку певних наукових напрямків, але й бути активним учасником процесу комерціалізації результатів науково-дослідних розробок.

На думку А. Кнута та О. Красовської [1] в Україні вже є паростки академічного підприємництва та стартапи, які можуть стати основою для розвитку екосистеми інновацій. Відбувається розвиток інфраструктури підтримки академічного підприємництва, зокрема, НТТУ «КПІ», КНУ імені

Тараса Шевченка, НУ «Львівська політехніка», засновано наукові парки і здійснюється підтримка академічних стартапів.

Основні риси сучасної інноваційної інфраструктури у розрізі окремих її суб'єктів наведено у табл. 1.

Таблиця 1

Взаємодія учасників інноваційної інфраструктури[1]

Освіта і наука	Інноваційна інфраструктура			Суспільство
	Дослідницька інфраструктура	Промисловість, провайдери	Партнери	
Нові знання	Венчурні і пайові фонди	Фінанси, технології	Внески	Конкуренція ідей та винахідників
Нові технології	Структури управління	Spinoff, spillover компанії	Трансфер знань і технологій	Публічні придбання
Навчання	Мобільність, креативність	Семінари, тренінги	Обмін досвідом	Суспільство знань
Результати	Патенти, моделі, зразки	Підвищення ефективності	Залучення у процес НДДКР	Дифузія нових продуктів
Дослідницьке середовище	Співпраця науки і промисловості	Діловий туризм і контакти	Взаємодія у сфері НДДКР	Нове бачення розвитку
↓				
Трансфер знань і технологій				
↓				
Інноваційний розвиток економіки				

[1]*складено автором з використанням [2]*

На сьогоднішній день оновлення технологічної бази економіки не відповідає вимогам підвищення її конкурентоспроможності. Наукоємність промислового виробництва в Україні є суттєво нижчою від рівня розвинутих країн. При цьому майже третина коштів, що витрачаються на інноваційну діяльність, припадає на закупівлю обладнання, а на придбання нематеріальних активів і проведення НДДКР витрати є на порядок менші. Таке становище обумовлено слабкістю державної системи стимулювання інноваційної діяльності.

Заходи з підтримки інноваційної діяльності мають реалізовуватися шляхом її активної участі держави у [3, с.9]:

- створенні сучасної наукової інфраструктури;
- інтеграції освіти, науки і виробництва;
- підготовці і підвищенні кваліфікації наукових кадрів;
- підвищенні престижу науково-технічної діяльності;
- належному забезпеченні фундаментальних досліджень;
- прогнозуванні тенденцій інноваційного розвитку;

- підтримці пріоритетних напрямів розвитку науки і техніки;
- створенні ринку науково-технічної продукції;
- правовій охороні і використанні інтелектуальної власності;
- стимулюванні науково-технічної творчості і винахідництва.

За оцінкою експертів Світового банку, основним джерелом зростання ВВП країн є саме людський капітал. У технологічно передових країнах дана частка, може досягати 80% і більше відсотків. Проте в Україні завданням розвитку людського т інтелектуального капіталу приділяється надто мало уваги, що не дає змогу успішно розвивати як економіку, так і вирішувати соціальні проблеми. Частка ВВП, яка витрачається на наукові дослідження в Україні, у декілька разів менша, ніж у провідних країнах світу. Не відповідає вимогам часу парк наукових приладів та устаткування університетів та науково-дослідних організацій. Сьогодні Україна має «піонерні» винаходи і новітні розробки у сфері лазерної, кріогенної, аерокосмічної техніки, засобів зв'язку і комунікацій, програмних продуктів. Але, на жаль, в Україні, на відміну від економічно розвинених країн, де основний приріст ВВП забезпечується за рахунок виробництва і експорту наукомісткої продукції, до цих пір не створена національна інноваційна система, здатна ефективно використовувати інтелектуальний потенціал нації.

Сучасна інноваційна політика повинна сприяти формуванню відкритих бізнес-систем для забезпечення оптимальної взаємодії їх учасників.

Визначальна місія щодо формування об'єктів інтелектуальної, зокрема, промислової власності, у сучасних умовах покладається на університети, роль яких на ринку високих технологій зростає. Трансфер технологій в деяких країнах (США, Фінляндія) законодавчо закріплений у статусі третьої місії університетів, невиконання якої тягне за собою покарання у вигляді позбавлення університету прав на створену ним інтелектуальну власність.

Найпотужнішою у світі є система трансферу технологій у США із сукупним річним доходом, що перевищує 100 млрд. дол. Американські фірми за рахунок ліцензійних угод повертають до 50% витрат на науково-дослідні та дослідно-конструкторські розробки (у середньому 10-15%). Частка торгівлі послугами типу інжиніринг у загальному обсязі продажів прогресивного обладнання становить більше 50%. В США наука в основному розвивається в університетах – комплексах освітніх і наукових структур. Із 25 найбільших університетів США 23 мають наукові парки [4].

У США з метою комерціалізації результатів наукових розробок університети спільно з іншими учасниками ринку інновацій створюють центри трансферу технологій, які надають необхідні консультаційні послуги зацікавленим особам, допомагають у пошуку та залученні інвестицій в реалізацію інноваційних проектів та у процесі комерціалізації результатів наукових розробок. Найбільшу потенційну прибутковість має власне виробництво у вигляді частки в підприємстві. За принципом венчурного інвестування, у випадку успіху вартість такої частки може зрости у десятки разів. Другою високоприбутковою формою трансферу є видача ліцензій. Якщо

рівень зацікавленості у розробці високий і існує її надійний патентний захист, то ліцензійні платежі можуть досягати значних розмірів.

З метою активізації інноваційної діяльності та трансферу технологій Комісією Європейських співтовариств у 2008 р. прийнято Кодекс практики для університетів та інших державних науково-дослідних організацій, який передбачає ефективне використання наукових результатів за рахунок заходів із сприяння передачі знань на національному рівні та Створенні Європейського дослідницького простору. При цьому передбачається підтримка розвитку потенціалу трансферу знань і навичок в університетах та державних науково-дослідних організаціях і здійснення заходів з підвищення інформованості та навичок студентів, особливо у сфері науки і техніки – щодо інтелектуальної власності, передачі знань та підприємництва [5, с.144-145].

Основна проблема активізації інноваційної діяльності в Україні на базі посилення ролі інтелектуальної власності полягає в тому, що наукова сфера не націлена на підготовку результату у вигляді, який потрібен виробничій сфері, а виробнича сфера не має оборотних коштів та кадрового потенціалу для впровадження інновацій. Існуючий стан справ у науково-технічній сфері країни зруйнував сполучну ланку між наукою та виробництвом: галузеві НДІ працюють неефективно, зменшили обсяги своєї діяльності дослідні заводи політехнічних університетів, а виробнича сфера недостатньо розвиває свій інноваційний потенціал.

У практиці інноваційної діяльності використовують різні організаційні форми. Розширення наукомістких виробництв, створення робочих місць, формування виробничої і соціальної інфраструктури, підтримка підприємницької діяльності і розвитку науки можуть бути забезпечені співпрацею науково-дослідних закладів із бізнес-структурами, що здійснюються за підтримки влади. До ефективних організаційних форм такого співробітництва належать науково-технічні центри, технопарки і технополіси.

У США найпоширенішою формою інтеграції науки і виробництва є регіональні центри. Це університетсько-промислові центри та інженерні центри при університетах. Університетсько-промислові центри створюють на кошти Національного наукового фонду США при університетах з метою об’єднання ресурсів промислових фірм і наукового потенціалу (кадрового і технічного) університетів. Вони здійснюють переважно фундаментальні дослідження у тих сферах, якими цікавляться фірми-учасниці. Інженерні центри створюють на базі великих університетів за фінансової підтримки уряду для стимулювання розроблення нових технологій. Вони досліджують фундаментальні закономірності, що лежать в основі інженерного проектування принципово нових систем. Такі дослідження дають промисловості розроблену теорію, яка може мати практичне застосування.

Діяльність науково-технічних парків та подібних інноваційних структур спрямовується на:

1. Фінансування та організаційну підтримку інноваційної діяльності підприємницьких структур, стимулювання розробки і виробництва принципово

нових високотехнологічних видів продукції, сприяння впровадженню нових технологій і винаходів.

2. Формування ринкових відносин у науково-технічній сфері, заохочення конкуренції між суб'єктами інноваційної діяльності шляхом залучення фінансових ресурсів для їх цільового використання в межах реалізації програм (проектів) із виробництва наукомістких продуктів

Метою функціонування технопарку є проведення прикладних досліджень і розробок та забезпечення комерціалізації їх результатів шляхом організації виробництва інноваційної продукції за рахунок забезпечення повного циклу інноваційного процесу.

Зразком науково-технічного парку є Кремнієва Долина на базі Стенфордського університету в Каліфорнії (даний парк часто ідентифікують також і як технополіс). До складу технопарків, як правило, входять інноваційно-технологічний, навчальний, консультаційний, інформаційний, маркетинговий, юридичний, фінансовий, економічний центри та промислова зона.

Технополіс представляє об'єднання наукових, інноваційних, технічних парків і бізнес-інкубаторів на певній території для забезпечення ефективного економічного розвитку регіону та держави завдяки виробництву нової прогресивної продукції і розробленню нових наукових технологій на базі тісних відносин з університетами і науково-технічними центрами. У ньому поєднуються наука, техніка і підприємництво, здійснюється тісне співробітництво між академічною наукою, підприємцями, місцевими і центральними органами влади. Технополіси створюють в регіонах за наявністю в них університетів, яким відводиться вирішальна роль у здійсненні й координації наукових розробок, забезпеченні зони технополісу кваліфікованими фахівцями і дослідниками.

Модель інноваційного розвитку наукових організацій України шляхом інтеграції в європейську науково-освітнє середовище передбачає інтеграцію інститутів НАН України та вищих навчальних закладів України як між собою, так і з європейськими університетами, інститутами та науковими центрами, які представляють собою елементи загальної інноваційної системи, де може генеруватися потік технологічних інновацій закритого типу, а також відкриваються перспективи створення спільних інноваційних розробок (відкритих інновацій) [6].

Одним із шляхів реалізації запропонованих моделей є здійснення трансферу технологічних інновацій, що дозволяє сформувати економічний інтерес і потреба в безперервному масштабному інноваційному оновленні виробничих підприємств на основі співпраці з науковими та освітніми організаціями при стимулюючу дію державних інституційних організацій.

Особливо високу інноваційну продуктивність демонструють «креативні кластери», які виникають на базі університетської науки, що об'єднує у творчому процесі вчених-викладачів, студентів і замовників досліджень. Це багато у чому змінило традиційну інституційну модель вищої освіти на користь підприємницьких університетів, які стають організаційними центрами нових науково-виробничих регіональних кластерів [7].

Такий підхід, як свідчить практика, є найбільш вдалим щодо створення умов для ефективного процесу розробки інновацій та їх комерціалізації. Так у свій час у США завдяки Акту Бея-Доула університетам надали право на об'єкти інтелектуальної власності щодо результатів науково-технологічних розробок, які фінансуються з державного бюджету, та виняткове право на ліцензування винаходів. Така зміна законодавства сприяла стрімкому зростанню кількості інновацій як в академічних установах, так і на підприємствах малого і середнього бізнесу. Результатом цього стало також суттєве збільшення кількості центрів трансферу технологій, створення спін-офф компаній і зростаючий інтерес до збільшення витрат на науку.

Підприємницькі університети виконують багато нових корисних функцій, корисних для суспільства за рахунок як реального використання отриманих наукових результатів, так і збільшення інтелектуального капіталу, який здатен приносити велику не тільки економічну, але й суспільну вигоду. У системі зв'язків між учасників моделі «потрійної спіралі» університети все у більшій мірі відіграють центральну роль як інституції, де не лише генерується, але й комерціалізується нове знання.

Таким чином, роль підприємницьких університетів за умов переходу на інноваційних шлях розвитку економіки продовжуватиме зростати, так як вони будуть відігравати основну роль в інноваційному процесі за рахунок як генерації, так і ефективного застосування на практиці нових знань.

Список використаної літератури

1. Академічне підприємництво в Україні /А.Кнут, О.Красовська. Берлін., Фонд Фрідріха Науманна за Свободу. 2015. – 32 с.

2. Dunning J.H. The Internationalization of Corporate R&D: A Review of the Evidence and Some Policy Implications for Home Countries / J.H. Dunning, S.M.Lundan. Review of Policy Research. 2009. 26(1-2), pp.13-33.

3. Інноваційна політика: європейський досвід та рекомендації для України. Том 2. Аналіз законодавства України у сфері досліджень, розробок та інноваційної діяльності та пропозиції щодо доповнень до законодавства (станом на жовтень 2011 року). Проект ЄС «Вдосконалення стратегій, політики та регулювання інновацій в Україні». К.: Фенікс, 2011. – 352 с.

4. Совершенна І.О., Бут С.Ю. Шляхи комерціалізації університетських розробок: проблеми і вирішення /Інноваційна економіка: Всеукраїнський науково-виробничий журнал № 6, 2011. – с.28-34 [Електронний ресурс]. Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/inek/2011_6/28.pdf.

5. Законодавче регулювання інноваційної діяльності в Європейському Союзі та державах-членах ЄС. /за ред. Г.Авігдора, Ю.Капіци. - К.:Фенікс, 2011.- 704 с.

6. Никитин Ю.А. Модели инновационного развития и трансфера технологических инноваций научных организаций / Ю.А. Никитин, В.Г. Рукас-Пасичнюк // Вісн. НАН України. – 2015. – № 3. – С. 84-90.

7. Бажал Ю.М. Розвиток інноваційної діяльності у знаннєвому трикутнику «держава-університети-промисловість» / Економіка і прогнозування. 2015. № 1. – с.76-88

АКАДЕМІЧНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО: ДОСВІД США

Н. Ю. Фіщук
Вінницький національний аграрний університет

«Я думаю, что одно лишь практическое
обучение не дает возможности заниматься
бизнесом. Необходимо культивировать и
развивать воображение»
Лиланд Стэнфорд

Світова економічна система вступила в епоху, яку характеризують небувало жорстка конкуренція, «комодизація» товарів та технологій, стрімкі зміни, швидке старіння технологій, ідей, професій, владне проникнення Інтернету в усі шпарини економіки. У нових умовах глобалізованої світової економіки найважливішим джерелом розвитку країн і регіонів стають інновації. Інновації рухають світ вперед. Не даремно «нову економіку» ще називають «економікою Знань».

Чи актуально це для України? Чи торкнулись ці загальносвітові тенденції нашої країни? На перший погляд здається, що ми залишились осторонь від цих процесів. Так думається, коли аналізуєш стан національної економіки і те, як важко Україна долає кризу. Так, в умовах складних трансформаційних перетворень частка інноваційно активних промислових підприємств усього на рівні 10,7% від загальної кількості, близько 1% наукоємності ВВП, а частка продукції високих технологій в українському експорті ледве дотягує до 8% [2]. І все ж, Україна не є винятком і визначальним чинником її науково-технологічної конкурентоспроможності може і повинне стати підвищення ролі знань у формуванні бізнес-структур, активізація інноваційної діяльності, вирішення проблем генерування та впровадження інновацій у національну економіку.

Світовий досвід переконує, що за таких умов потужним імпульсом до створення та впровадження інновацій стає академічне підприємництво як можливий потужний генератор і накопичувач перспективних ідей і думок, процес комерціалізації наукових розробок, що в результаті стане фактором формування інноваційного потенціалу. Академічне підприємництво дасть змогу подолати розрив між вищою школою, наукою і практичним бізнесом як сферою впровадження інновацій [1; 3, с.436; 4, с.448].

Чимало дослідників академічного підприємництва сходяться на думці, що за нинішнього стану вищої школи навряд чи вдасться швидко імплементувати цю ідею в життя. Підвищується усвідомлення потреби в організаційно-управлінській трансформації навчальних закладів. Як справедливо зазначає С.А. Жуков, необхідно змінити статус університетів та соціальну оцінку їхньої ролі як організацій з виробництва та поширення знань в економіці. Освітнім та науковим закладам надається ключова роль у формуванні інноваційної моделі розвитку, а університетська наука з її

інтелектуальним потенціалом стає базовою умовою для досягнення стратегічних цілей інноваційно-орієнтованої економіки [1].

Безумовним і визнаним лідером розвитку академічного підприємництва у світі є США, де національні університети, такі як Гарвард, Стенфорд і MIT (Массачусетський технологічний інститут), щорічно генерують понад 135 млн. дол. валового прибутку за рахунок одержання роялті від продажу частки у власних старт-ап компаніях [3, с. 436]. Недаремно Й. Шумпетер назвав Стенфорд «бурлящим инновациями питомником», який був і залишається одним із провідних університетів світу за рівнем академічної підприємницької активності та кількістю створених інноваційних підприємств і який відіграв ключову роль у формуванні всесвітньо відомого науково-технологічного парку «Силіконова долина». Завдяки своїм засновникам і, зокрема, так званому «академічному архітектору» Силіконової долини Фредеріку Терману, в університеті панує унікальна атмосфера, активно заохочуються підприємництво серед студентів, викладачів та випускників, партнерські відносини між освітнім, науковим та промисловим секторами. У результаті підвищено як якість освітніх послуг, наукових досліджень, так і сфери впровадження інновацій [3, с.436]. Ці та багато інших потужних дослідницьких університетів стали центрами технологічних інфраструктурних утворень у країні.

Академічне підприємництво в університетах США представлено різними організаціями, що відрізняються джерелами фінансування та способами створення, підходами до втілення інноваційних розробок та отримання на них ліцензій.

Найбільш відомою і поширеною формою академічного підприємництва є створення технопарків і технополісів. До речі, 23 з 25 найбільших університетів США є технопарками. Це надзвичайно ефективна форма академічного підприємництва, коли в результаті організаційних перетворень на базі відокремлених дослідницьких центрів університету формуються науково-технологічні фірми з об’єднаними функціями наукового пошуку та практичною перевіркою і використанням отриманого результату у виробничих процесах. Такий тісний тандем науки і виробництва дозволяє найкращим чином орієнтуватися на потреби ринку, науковцям здійснювати науково-технічні дослідження на замовлення бізнесу, а їхні інноваційні пропозиції відразу мають можливість перевірки і впровадження. Такі організаційні структури могли б вирішити один із основних недоліків вітчизняної науки – її відірваність від реальних потреб бізнесу.

Організаційна структура технопарків досить гнучка, яка забезпечує виконання основної функції – створення і подальше просування у виробництво інноваційної продукції. Вони можуть формуватися навколо науково-дослідних інститутів або на базі великих промислових фірм, які зацікавлені у розробці і впровадженні новітніх технологій. Досить часто в їхньому складі є різноманітні ризикові фірми (венчурні, інжинірингові фірми, бізнес інкубатори). Не дивлячись на певні відмінності у структурі технопарків, вони побудовані таким чином, щоб забезпечувати завершений цикл для інноваційного продукту – від ідеї його створення (або ж конкретне бізнес-замовлення) до реальної перевірки споживацьким попитом. При цьому науково-дослідні установи виконують роль

«мозкового центру», що організовує і координує всі інноваційні процеси; інжинірингові фірми виконують наукові дослідження, розробляючи базові технології; науково-дослідні підрозділи малими партіями випускають наукоємну продукцію, яка направляється до споживача через торгівельні фірми, перевіряючи її затребуваність на ринку. Така система дозволяє не лише впроваджувати нові наукові розробки у виробничу сферу, але й здійснювати науковий супровід і надавати підтримку малим інноваційним підприємствам. Крім цього, весь процес займає мінімум часу, даючи можливість інноваційній продукції чи технології відразу знайти застосування. Як не позаздрити, уявляючи собі наші вітчизняні «хождения по мукам» навіть з гідними науковими розробками.

Здавалось би, досконала організаційна форма технопарків, однак технополіси – це ще один прогресивний крок у формуванні інноваційної інфраструктури. Це цілісні спеціально побудовані наукові містечка з розбудованою соціальною інфраструктурою. Центром технополісу є університет, навколо якого групуються науково-виробничі формування, промислові підприємства. У світі нараховується близько 300 технополісів, а одним із найбільш потужних вважається Силіконова долина (штат Каліфорнія США).

Світовий досвід яскраво демонструє, що академічне підприємництво – це реальна можливість інтегрувати науку, освіту та бізнес, даючи тим самим поштовх для розвитку вітчизняної підприємницької діяльності за інноваційною моделлю. Поділяємо думку, що вітчизняні університети повинні виконувати багатофункціональну місію – освітянську, науково-дослідницьку, інноваційну. За таких умов їхній внесок у соціально-економічний розвиток як регіону, так і країни в цілому стане безцінним [3,с.436; 4, с. 448].

Завдання не просте, одного бажання і зусиль з боку університетів замало. Академічне підприємництво потребує формування сприятливого макро- та мезосередовища, державної підтримки на всіх рівнях. Це завдання національного масштабу, вирішення якого буде запорукою сильної конкурентоспроможної економіки і важливим приводом для загальнонаціональної гордості.

Список використаної літератури

1. Жуков С.А. Академічне підприємництво як фактор підвищення ефективності підприємств і формування інноваційного потенціалу економіки України. REPORTER OF THE PRIAZOVSKYI STATE TECHNICAL UNIVERSITY.Section: Economic sciences 2017, Issue 33.

2. Значення академічного підприємництва у розвитку малого бізнесу. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http: www.nbuv.gov.ua.

3. Литвин І.В. Роль дослідницьких університетів у формуванні інноваційної венчурної інфраструктури / І.В. Литвин // Збірник тез доповідей міжн. наук.-практ. конф. [Проблеми формування та розвитку інноваційної інфраструктури], (Львів, 19-21 травня 2011 р.). / Нац. ун-т «Львівська політехніка». Львів: Вид-во Нац. ун-ту «Львівська політехніка». 2011. С. 436-437.

4. Чухрай Н.І. Академічне підприємництво за кордоном та в Україні. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». 2011. №714: Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. С. 448-458.

УПРАВЛІННЯ В СИСТЕМІ ВИЩОЇ ОСВІТИ ТА РОЗВИТОК АКАДЕМІЧНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УНІВЕРСИТЕТАХ: ДОСВІД США

Л.Т. Гораль, О.С. Яцюк, Н.І. Ящеріцина
Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

Багатоманітність концепцій та практичних шляхів реалізації реформ в сфері освіти у зарубіжних країнах пояснюються різними організаційними структурами систем вищої освіти, нормативно-правовими засадами їхнього функціонування, традиціями. Поява нових успішних моделей закладів вищої освіти (ЗВО), приклади позитивного оновлення системи освіти часто не мають широкого упровадження через відсутність ґрунтовного аналізу успішного досвіду, що викликає потребу його вивчення та узагальнення. Ефективність економіки та перші позиції у світових рейтингах університетів (до Рейтингу кращих університетів світу, тільки до перших 12 включено 8 ЗВО США) [1, с. 252-253], спонукають до вивчення досвіду організації системи освіти в США. У цій країні існує своєрідний культ вищої освіти на основі розуміння кореляції між рівнем освіченості та життєвим добробутом.

Також варто зазначити, що інтеграція України в світовий освітній простір передбачає вивчення зарубіжного досвіду і впровадження найбільш цінних здобутків у вітчизняну систему освіти. Особливо це питання є актуальним сьогодні, коли в системі вищої освіти відбуваються трансформаційні процеси. В цьому плані американський досвід є особливо корисний, оскільки в системі вищої освіти США впродовж останніх десятиріч відбуваються суттєві інституційні перетворення, які варті уваги, – в першу чергу ті, що стосуються активного розвитку академічного підприємництва в американських університетах [2]. На нашу думку, певні новітні елементи та підходи управління в системою вищої освіти США не тільки можуть, але й повинні використовуватися в освітньому просторі України. Результати дослідження особливостей функціонування та управління сфери освіти, розвитку академічного підприємництва в університетах США може стати цінним джерелом для розробки наукових основ трансформаційних процесів в сфері освіти в Україні.

Мета дослідження – здійснити розгляд основних рис управління в системі вищої освіти США та розвитку академічного підприємництва в університетах, охарактеризувати позитивні особливості американського досвіду та обґрунтувати напрями їх імплементації у ЗВО України.

В українській системі вищої освіти традиційними вважаються денна, вечірня й заочна форми навчання, меншою популярністю користується екстернатна і дистанційна форми навчання. У той же час, саме дистанційне навчання, яке характеризується невисокою вартістю і в той же час доступністю та комфортністю освітнього середовища, професійною спрямованістю змісту навчальних предметів, з одного боку, та їх загальноосвітньою цінністю, з іншого, є найбільш затребуваною формою навчання у США. Серед інших форм навчання, поширених у США (навчання на базі досвіду, кооперована освіта та ін.), слід

виділити окремо таку форму, як «університеті без стін». Навчання у відповідності до аналізованої форми будується на принципі участі студента в розробці власних навчальних програм і використанні різноманітних, навіть ексклюзивних засобів, форм і методів навчання як у ЗВО, так і за його межами [3, с. 280].

Особливістю вищої професійної освіти США є тісна співпраця з випускниками. У масштабах країни активно співпрацює Американська рада колишніх студентів, у кожному ЗВО існує відділ роботи з колишніми випускниками, що видає журнали реклами своїх випускників, надає допомогу в отриманні більш престижної роботи.

До головних принципів вищої школи в США можна віднести: принцип комерціалізації, принцип практики, які в загальному передбачають, що "випускник є джерелом прибутку закладу вищої освіти", "усе запропоноване має бути впроваджено". Реалізація на практиці вказаних принципів забезпечує активний розвиток академічного підприємництва в університетах. Престиж університету в США залежить від того, наскільки його випускники будуть влаштовані на ринку праці країни, освіта в США отримала назву «підприємницької», оскільки віддзеркалює підприємницький характер американського суспільства. Так, американські студенти витрачають приблизно у два рази менше часу на навчання, ніж студенти Європи або Японії, тобто використовують менше часу на академічні заняття, але мають можливість працювати практично, набуваючи певні навички (в тому числі, через участи в університетських бізнес-інкубаторах, стартап-центрах та інших осередках розвитку академічного підприємництва) [4, с. 181-184].

Престижна вища освіта у США завжди надавала доступ студентам до численних ресурсів, як у відношенні державного фінансування, так і тісної співпраці з бізнесом, провідними міжнародними компаніями та дослідницькими установами з усього світу. Зокрема в американських вузах вже давно поширена практика отримання замовлень від провідних міжнародних та державних установ на проведення досліджень та спільної проектної роботи. До цього активно залучаються всі студенти, що робить освіту в США професійно орієнтованою та забезпечує застосування отриманих студентами знань на практиці вже з перших місяців навчання.

Висока конкурентоздатність системи вищої освіти США обумовлена ефективною системою управління, зокрема орієнтуванням її на потреби ринку, зокрема очікування роботодавців. Попри забезпечення студента усіма необхідними умовами для ефективного навчання та здобуття нових знань в профільній сфері, американські вузи навчають необхідним навичкам для пошуку роботи та успішної побудови кар’єри.

Обов’язковим структурним підрозділом будь-якого американського ЗВО в є відділ працевлаштування, співробітники якого проводять ознайомчі лекції, семінари та надають консультації з оформлення аплікаційних документів, проходження співбесід та випробувального терміну в комерційних компаніях та державних структурах [5]. Варто зазначити, що в цьому аспекті системи вищої освіти США та України дуже схожі (переважна більшість ЗВО України також мають у своїй структурі вітчизняних відділи працевлаштування чи

зв'язку з виробництвом), проте у вітчизняних закладах аналізована діяльність носить часто формальний характер.

Отже, однією з сутнісних рис вищої освіти США є значна комерціалізація, тісні зв'язки з крупними корпораціями, невеликими фірмами, частина яких заснована закладами вищої освіти. Ця співпраця стала поштовхом для народження у 70-ті роки XX століття ще одного феномену освіти США – корпоративного університету [1, с. 256].

У вищій школі США активно реалізуються новітні освітні технології, застосовуються сучасні технічні засоби та інноваційні способи отримання інформації. Майже всі викладачі використовують різні канали комунікації зі студентами: електронну пошту; месенджери; соціальні мережі; власні web-сторінки, які містять докладну інформацію про викладача, його навчальні курси, навчальні матеріали на допомогу студентам. У багатьох ЗВО США функціонують різноманітні центри, що покликанні допомагати студентам здобувати освіту та вибудовувати власну кар'єру. Це може бути: Мовний центр, мета діяльності якого полягає в допомозі набуття різних навичок, пов'язаних з написанням письмових робіт – доповідей, презентацій, виступів; Центр розвитку кар'єри, де студентам допомагають із працевлаштуванням, сприяють зустрічам з потенційними роботодавцями тощо [6-7].

Сутнісні відмінності між системою управління вищою освітою в США і Україні пов'язані зі ступенем автономії університетів, тому відрізняються ступенем контролю з боку державних інституцій різних рівнів, підходами до процесу акредитації (добровільна у США і обов'язкова в Україні), характером та інтенсивністю взаємодії закладів вищої освіти з ринком праці (високий в США та низький в Україні), джерелами фінансування, зорієнтованістю систем управління, критеріями якості освіти, підходами та ступенем сформованості внутрішньої системи управління якістю освіти, ступенем відкритості інформації про результати діяльності ЗВО [1, с. 265].

Сучасна організація навчального процесу у вищій школі США надає можливість зробити висновки, що модернізація відомих форм і методів навчання є важливим та ефективним засобом підвищення якості освіти і свідчить про прагнення американських ЗВО відповідати вимогам часу. Досвід американських учених у розробці, виборі та застосуванні форм організації і методів активного навчання може бути корисним для української вищої школи, особливо стосовно організації самостійної роботи студентів, проведення міждисциплінарних семінарів. Досвід найкращих ЗВО США свідчить, що ефективність навчання підвищується за умов використання такої організації навчання, зміст якої накладається на контекст майбутньої професійної діяльності студентів та подається в ігровій формі [8].

У сучасних умовах випускник ЗВО повинен мати певні якості особистості, а саме: уміти адаптуватися до життєвих ситуацій, що постійно змінюються; самостійно здобувати знання; критично мислити; уміти опрацьовувати великі обсяги інформації; бути комунікабельним; самостійно працювати над розвитком свого культурного рівня. Вирішення завдань освіти вимагає комплексних зусиль не лише вищої школи, але й всього суспільства.

Процес навчання сучасної людини повинен стати безперервним. Саме тому в США виникла необхідність у дистанційному навчанні на основі сучасних інформаційних технологій та у розвитку академічного підприємництва.

Таким чином, американська вища професійна школа формує свій освітній простір, вирішуючи такі ж питання, що й усі країни Європи: проектування необхідної кількості ЗВО у країні та спеціалістів з вищою освітою; можливості забезпечення загальною вищою освітою взагалі; виокремлення головного завдання вищої школи та його правильного й вчасного оновлення та ін. США характеризується ефективною вищою освітою. Здатність системи вищої освіти США відповідати вимогам часу, задовольняти потреби економіки та широких верст населення може бути гарним прикладом для наслідування у контексті реформування вітчизняної вищої освіти.

Список використаної літератури:

1. Братко М. В. Система освіти США: структура, традиції управління, особливості вищої освіти [Електронний ресурс] / М. В. Братко // Освітологічний дискурс. – 2017. – № 3-4. – С. 252-268. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/osdys_2017_3-4_22

2. Klein J. I., Rice C., Levy J. (2012). U.S. Education Reform and National Security. Independent Task Force Report No. 68. – 103 p. (eng).

3. Стойка О. Я. Вища освіта США та України: відмінні та спільні риси [Текст] / О. Я. Стойка // Науковий вісник Ужгородського національного університету: серія: Педагогіка. Соціальна робота / гол. ред. І. В. Козубовська. – Ужгород: Говерла, 2017. – Вип. 1 (40). – С. 280–283.

4. Вища освіта України і Болонський процес / [заг. ред. В. Г. Кременя]. – Київ-Тернопіль: Богдан, 2004. – 368с.

5. Вища освіта в США. Офіційний сайт освітньої агенції INSA (Independent Student Advisors) http://yourinsa.com/ua/pro-nas/novini/252-vishcha-osvita-v-ssha

6. Ma, J. & Baum, S. (2015). Trends in Community Colleges: Enrollment, Prices, Student Debt, and Completion. New York, USA: The College Board (eng).

7. Delbanco, A. (2012). College: What It Was, Is, and Should Be. Princeton, NJ: Princeton University Press (eng).

8. Дудка, М. І. Вища школа України: стратегія управління і проблеми реформування : монографія / М. І. Дудка. – Харків : Основа, 2002. – 272 с.

РОЗВИТОК АКАДЕМІЧНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В ІННОВАЦІЙНІЙ СИСТЕМІ КНР: ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ

Л.Л. Антонюк, О.В. Дроботюк, О.С. Хлистова
Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана

Одним з визначальних факторів підвищення міжнародної конкурентоспроможності країни є розбудова власної висококонкурентної національної інноваційної системи. В умовах розвитку п'ятого та шостого технологічного укладу кардинально змінюється інноваційна активність країн світу, оскільки лише та держава, яка зможе максимально ефективно використовувати наявні ресурси, постійно підвищувати інвестування в розвиток талантів, освіти та науки, інфраструктури, забезпечить собі високий конкурентний статус у 21 столітті. За останні десятиліття у світі відбулися структурні зрушення на інноваційні мапі світу. Якщо 10 років тому комерціалізація інновацій здійснювалася країнами Тріади (США, ЄС, Японія), то на сьогоднішній день беззаперечними лідерами стали Китай, Індія, Південна Корея.

Безперечно Китай в останні роки перетворився на потужну економіку, ставши глобальним гравцем у сфері науки і техніки. В період 1990-2011 років інвестиції у дослідження і розвиток зросли майже в 7 разів, з 0,23 млн. дол. США до 162 млн. дол. США відповідно [1, с.4]. У 2019 році витрати Китаю на дослідження і розвиток становили 390 млрд. дол. США. Експерти ЮНЕСКО зазначають, що у 2016 році Китай став другою країною у світі за валовими витратами на науку і розвиток, інвестувавши майже 452 млн. дол. США [2, с. 4]. Більш того, за останні 10 років кількість патентних заявок зросла в 8 разів, що дозволило Китаю очолити рейтинг країн за патентною активністю, а частка Китаю у світовому високотехнологічному експорті щорічно зростає та у 2017 році становила 16,7%. В структурі китайського товарного експорту на середньо- та високотехнологічну продукцію припадає 62,7% [3].

Інноваційна система Китаю характеризується тісною співпрацею місцевих органів влади та дослідницьких інститутів. Проте, традиційно спостерігається розрив між фундаментальними та прикладними дослідженнями. Сьогодні, однак, університети все частіше проводять спільні проекти з підприємствами. У професійній та вищій освіті існує все більша кількість перспективних програм, орієнтованих на підприємництво. Деякі великі підприємства мають інкубатори для нових продуктів і послуг. Завдяки своїй гнучкості та потенціалу, МСП є ключовими гравцями в інноваційній системі Китаю (рис.1.).

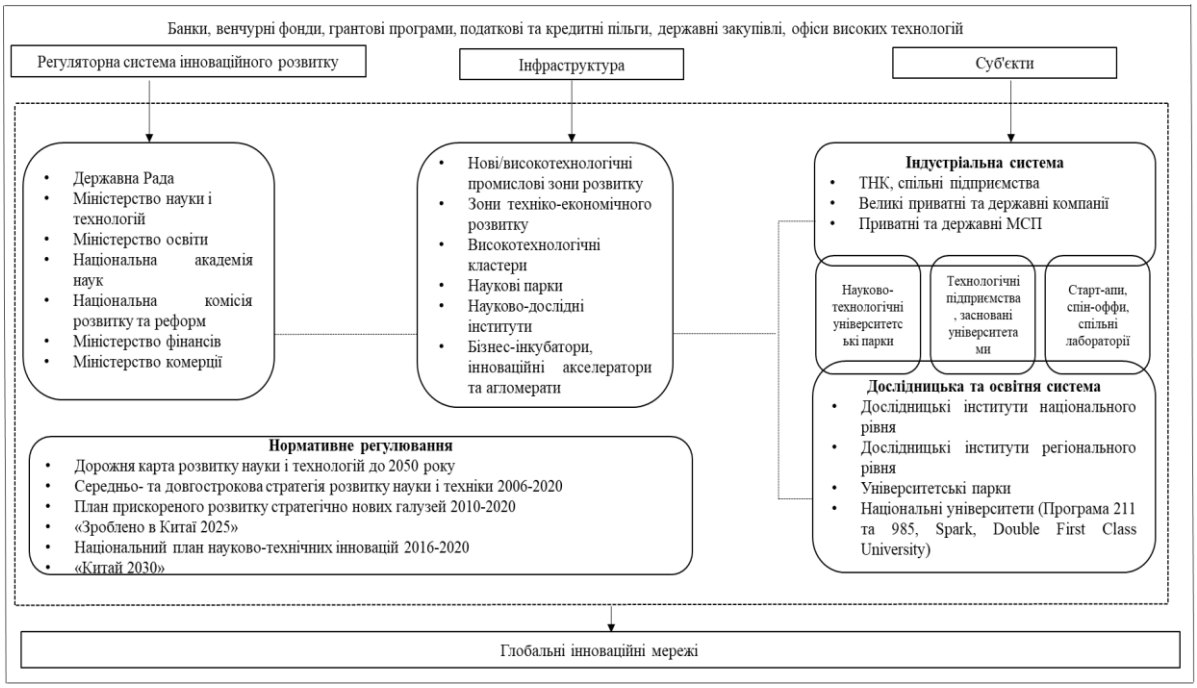

Джерело: складено авторами на основі даних [4, с.5]

Рис.1. Національна інноваційна система КНР

Крім того, важливе значення відіграє розвиток підприємницької діяльності, оскільки це створює нові можливостей для працевлаштування, підвищення продуктивності (Audretsch & Keilbach, 2003; Wong, Ho, & Autio, 2005), зменшення бідності (Van Stel, Storey, & Thurik, 2006). Авторитетні дослідники підтверджують важливість розвитку підприємницьких навичок та їх вплив на економічне зростання Китаю з 1980-х років. Нарощення підприємницького потенціалу у традиційних секторах економіки дозволив Китаю реалізувати свій економічний бум (Zhang et al., 2010). На відміну від швидкого зростання економіки Китаю з 1980-х років, загальний розмір його системи вищої освіти був відносно невеликим порівнюючи з іншими країнами. У 1999 році Китай почав найбільшу та найдовшу експансію у вищій освіті, в результаті чого загальна кількість коледжів перевищувала американську (найбільшу систему вищої освіти того часу) менш ніж за десять років. Як наслідок, кількість випускників університетів різко зросла. Уряд Китаю запровадив низку політик, які заохочують студентів і випускників коледжу до активної участі в підприємницькій діяльності з кінця 1990-х років, очікуючи, що підприємництво стане новою точкою зростання в зайнятості студентів коледжу.

В останні роки система вищої освіти Китаю зазнала значних інституційних змін. Уряд цієї держави докладає значних зусиль та реалізує різноманітні стратегії, програми, плани та проекти розвитку національних освітніх закладів та їх ефективної інтеграції у глобальний науково-освітній простір. Найбільш визначними ініціативами щодо нарощення міжнародної конкурентоспроможності системи вищої освіти КНР слід відзначити програму Spark, програми створення університетів світового класу (Програма 985 та 211 (1996 та 1998 роки), план розвитку університетів світового класу (Double First Class University Plan) (2017-2022). Головною метою цих ініціатив є створення ефективного середовища для проведення фундаментальних та прикладних

досліджень, всебічного розвитку підприємницької освіти, комерціалізації інновацій в університетах та їх тісній співпраці з бізнесом [5; 6].

У розбудові національної інноваційної та підприємницької системи слід відзначити наймасштабнішу та найуспішнішу програму – «Spark», головні завдання якої зосереджені на розбудові індустрій для поглибленого розвитку науки та техніки в регіонах, а також розвитку підприємництва через освіту. Слоган цієї програми – «наука та технології дорівнюють продуктивності». Ініціатива тривала майже тридцять років (1986-2015). Щороку Міністерство науки та технологій Китаю оголошувало основні напрямки підтримки та оприлюднювала конкурсні пропозиції для підприємств та науково-дослідних установ. Для фахової оцінки та відбору найкращих проектів обиралися спеціальні експертні групи. Розмір фіксованого щорічного фінансування проектів складав 250 млн. юанів (майже 70 млн. дол. США), проте за необхідності надавати додаткове фінансування могли органи місцевого самоврядування, приватні фонди, банківські кредити тощо. Основними механізмами реалізації цього масштабного проекту були:

- навчальні тренінги формування нових знань і навичок підприємців та фермерів у провінціях. Тренінги фінансувалися за рахунок бюджету програми і організовувалися відділами науки та технологій міністерства на національному, регіональному, локальному та мікро рівнях;
- система підтримки проектів, які практично використовують науку та технології і здатні вирішити локальні технологічні проблеми та підвищити продуктивність праці у сільських місцевостях. Такі проекти включали в себе технічні демонстрації, розробку продукції та методів контролю за якістю;
- створення спеціальних зон, де зосереджувалися підприємства, які брали найбільш активну участь в проекті;
- розподіл індустрій, які були обрані для розвитку в рамках програми відповідно до спеціалізації кожної провінції.

У 2012 році в рамках програми «Spark» було реалізовано майже 1,5 тисячі проектів, загальною вартістю 200 млн. юанів (56,7 млн. дол. США). У програмі створено більше 5 тисяч навчальних баз та 3 тисячі Spark шкіл. Загальна вартість всіх тренінгів склала 4,279 млрд. юанів (1,2 млрд. дол. США), які успішно пройшли 11,83 млн. осіб [7, с. 2-3; 8, с.3].

Ще однією важливою ініціативою у розвитку підприємницької екосистеми держави є стратегія «Зроблено в Китаї 2025», головним пріоритетом якої є розвиток масового підприємництва та інновацій з метою підвищення зайнятості, сприяння технологічними інноваціям, а також стимулювання зростання промисловості (табл.1).

Таблиця 1

Характеристика плану «Зроблено в Китаї 2025»

Пріоритети	Ключові сектори розвитку	Шляхи реалізації плану
Розбудова інноваційних центрів	Нові передові інформаційні технології, інформаційні системи та спеціальне обладнання, телекомунікаційне та аерокосмічне обладнання, промислове програмне забезпечення, автоматизовані машини та робототехніка, проектування хай-тек кораблів, інновації у сфері альтернативної енергетики та сільськогосподарській техніці, нові матеріали, біофармацевтичні та передові медичні продукти.	Збільшення витрат на дослідження і розробки, налагодження зв'язків з іншими країнами-інноваторами, створення бізнес – інкубаторів, агломерацій, консорціумів, реформи у податковій сфері, освіті, науці, допомога малому та середньому бізнесу, створення справедливого та конкурентного ринку.
Інтелектуальне виробництво		
Конкурентоспроможна інфраструктура		
Виробництво екологічно чистої продукції		
Виробництво продукції високої якості		

Джерело: складено авторами на основі даних [9, с. 17-19; 10, с. 1-2]

За майже 4 роки реалізації стратегії було створено сприятливе середовище для венчурного інвестування та стартапів. Серед ключових кроків, які були здійснені для формування сприятливого підприємницького середовища наступні: полегшення започаткування нових підприємств та спрощення процедури закриття компаній, стимули для заохочення дослідників до відкриття власного бізнесу.

За даними Hurun Greater China Unicorn Index, у 2018 році майже кожен 4 день в КНР створювався новий стартап-«єдиноріг», оціночна вартість якого перевищує $1 млрд. («unicorn»). У 2018 році було засновано 97 таких стартапів. Ринкова вартість найбільшого китайського «єдинорогу» Alipay Ant Financial Services перевищила 1 трлн юанів ($157 млн). У 2019 році в КНР успішно функціонує 186 стартапів-«єдинорогів», загальною вартістю $736 млрд. Найбільше стартапів засновано в Пекіні (79), Шанхаї (42) та Ханчжоу (18) [11; 12].

В умовах загостреної конкурентної боротьби за таланти провідні китайські університети активізують розвиток підприємницької освіти, розробку дисциплін світового класу, запроваджують програми залучення талантів шляхом надання грантів на навчання і дослідження. Крім того, всебічна підтримка уряду та заохочення проведення досліджень і розвитку підприємництва отримала міжнародне визнання. В контексті розвитку концепції «new normal» уряд Китаю у 2015 році запровадив політику «масового підприємництва та інновацій», основною метою якої є популяризація та просування підприємницької діяльності. Оскільки ключем до успішного розвитку підприємництва є молоді таланти, уряд КНР очікує, що саме студенти

університетів виступатимуть локомотивом розвитку підприємництва. І тому невипадково осередком стратегії розвитку масового підприємництва стають університети. В межах наукових парків та підприємницьких хабів активно розвивається академічне підприємництво [13].

Університетські спін-офф компанії створюються як академічними підприємцями з метою комерціалізації фундаментальних та прикладних досліджень, так і спільно з бізнесом. Спін-офф компанії дозволяють створити робочі місця як для студентів, так і для академічного персоналу, а також сприяють регіональному економічному розвитку та підвищенню конкурентоспроможності країни. До чинників, які обумовлюють виокремлення спін-офф компаній з університетів належать: науково-технологічний потенціал закладів вищої освіти; галузі досліджень, кількість та джерела фонду досліджень, місце розташування, відносини між університетом та урядом.

Одним із прикладів стимулювання масового підприємництва в академічному середовищі є Університет Чжецзян, в якому створено університетський науковий парк та інноваційний хаб. Університетський науковий парк Чжецзян являє собою національну базу для студентів університету, науково-технологічного підприємництва та стажування, яка містить 3 наукові суб-парки. В межах парку функціонує понад 1000 спін-офф компаній, 560 технологічних спін-оффів, передано більше 400 технологій.

Інноваційний хаб Університету Чжецзян складається з трьох ключових платформ: промислово-технологічні дослідження та розробки, бізнес стартапи, інноваційний та підприємницький табір. Платформа обслуговування бізнес-стартапів передбачає обмін інтелектуальною власністю, надання послуг з інкубації, передачі технологій та індустріалізації. Інноваційний та підприємницький табір покликаний забезпечити цілеспрямоване навчання для тих, хто готується розпочати бізнес або створили бізнес. Університет Чжецзян досягнув вагомих результатів у розбудові висококонкурентної екосистеми академічного підприємництва: понад 1500 спін-оффів, більше 300 викладацько-студентських стартап проектів, передача 5000 технологій, запуск 100 провідних міжнародних високотехнологічних промислових проектів [14].

Таким чином, стратегічна мета китайського уряду – формування інноваційної нації та суспільства середнього класу. Тому важливим завданням для Державної Ради КНР є стимулювання розвитку інноваційної економіки через ефективне функціонування національної інноваційної системи, в межах якої відбувається поглиблення взаємодії бізнесу, університетів та науково-дослідницьких інституцій. Майданчиком такої кооперації стали наукові, індустріальні парки, інноваційні хаби та бізнес інкубатори, в яких виникає академічне підприємництво та здійснюється комерціалізація фундаментальних та прикладних досліджень, а також створюється додана вартість.

На нашу думку, доцільним є запровадження китайського досвіду для України в контексті розвитку інноваційної економіки, а також стимулювання

масового підприємництва, особливо, академічного. По-перше, на рівні держави – розробка та впровадження Стратегія конкурентного лідерства у Індустрії 4.0 до 2050 року, у якій визначаються фінансовий та управлінський механізми розбудови національної інноваційної та підприємницької систем. Тактичні плани довгострокової стратегії 2050 року можуть охоплювати наступні кроки: до 2030 – нарощення витрат на дослідження і розробки (ДіР) до 1,5% ВВП, формування національної інноваційної системи, створення високотехнологічних зон та кластерів та стимулювання розвитку університетів світового класу; до 2040 – збільшення витрат на ДіР до 2,5% ВВП, інтеграція національної інноваційної системи у глобальну; формування та розвиток галузевих інноваційних систем; до 2050 – зростання витрат на ДіР до 3,5% ВВП, розвиток технологічних кластерів світового рівня.

По-друге, на рівні університетів – створення екосистеми для навчання, досліджень та розвитку підприємницької діяльності студентів та викладачів із залученням венчурного капіталу з метою комерціалізації результатів фундаментальної та прикладної науки.

По-третє, стимулювання академічного підприємництва через податкові та фінансові інструменти для університетських компаній (спін-офф): податкові пільги (звільнення від податків на прибуток та з доходів фізичних осіб, ПДВ), преференції, податкові кредити, гранти та надання відпуски для створення академічного стартапу.

Список використаної літератури:

1. Science And Technology [Електронний Ресурс] // OECD. – 2013. – Режим Доступу До Ресурсу: Http://Www.Oecd.Org/Sdd/08_Science_And_Technology.Pdf. – 17с.
2. Global Investments In R&D [Електронний Ресурс] // UNESCO. – 2018. – Режим Доступу До Ресурсу: Http://Uis.Unesco.Org/Sites/Default/Files/Documents/Fs50-Global-Investments-Rd-2018-En.Pdf. – 10с.
3. Антонюк Л.Л. Дроботюк О.В., Хлистова О.С. Стратегії інноваційного розвитку КНР: 1978-2018 рр. // Україна-Китай - №14. – 2018. - С. 38-47.
4. China’s Innovation Ecosystem [Електронний ресурс] // World Economic Forum. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: http://www3.weforum.org/docs/WEF_GAC_On_China_Innovation_WhitePaper_2016.pdf. – 24с.
5. Project 211 and 985 [Електронний ресурс] // China Educational Center. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: https://www.chinaeducenter.com/en/cedu/ceduproject211.php.
6. New Chinese Double First Class University Plan Released [Електронний ресурс] // Chrlesworth Author Services. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: https://cwauthors.com/article/double-first-class-list.
7. Innovative Policies for Inclusiveness: Spark Plan [Електронний ресурс] // OECD. – 2017. – Режим доступу до ресурсу:

https://www.innovationpolicyplatform.org/sites/default/files/China_SparkPlan_0.pdf. – 4с.
8. Assessing China's Spark Plan for Rural Development [Електронний ресурс] // Central Intellgence Agency. – 1987. – Режим доступу до ресурсу: https://www.cia.gov/library/readingroom/docs/CIA-RDP04T00907R000300750001-8.pdf. – 12с.
9. Strategic vision and outlook of Made in China 2025 (part 1) 2015 July Edition [Електронний ресурс] // Mizuho Bank. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: https://www.mizuhobank.com/service/global/cndb/economics/monthly/pdf/R512-0070-XF-0105.pdf. -30с.
10. Strategic vision and outlook of Made in China 2025 (part 2) \\2015 July Edition [Електронний ресурс] // Mizuho Bank. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: https://www.mizuhobank.com/service/global/cndb/economics/monthly/pdf/R512-0072-XF-0102.pdf. -35с.
11. China to upgrade mass entrepreneurship and innovation [Електронний ресурс] // China.org. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: http://www.china.org.cn/business/2018-09/07/content_62698666.htm.
12. China created a unicorn every 3.8 days in 2018 [Електронний ресурс] // South China Monitoring Post. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: https://www.scmp.com/tech/start-ups/article/2183717/china-created-unicorn-every-38-days-2018?fbclid=IwAR3Pqo3U1ZeONI9uallW5wWjIJc-vlMyiLwkGmdYvYvGMgvU17wFpbESbTM.
13. Feifei Zhu. College Student Entrepreneurship in China: Results from a National Survey of Directors of Career Services in Chinese Higher Education Institutions [Електронний ресурс] / Feifei Zhu // Current Issues in Comparative Education (CICE) Volume 19, Issue 2, Spring 2017. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1144808.pdf. – 20с.
14. Yang D. An analysis on influence factors of the firm-spin-off of Chinese universities / De-ling Yang. // Studies in Science of Science. – 2007. – №3.
15. Антонюк Л. Л., Хоменко О. В. Технологічна конкурентоспроможність Китаю у Четвертій промисловій революції // Україна–Китай -N1(7). - 2017. - С. 102-107.
16. Хоменко О.В. Формування інноваційної конкурентоспроможності економіки Китаю [Текст] : автореф. дис. на здоб.наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.02 "Світове господарство і міжнародні екон. відносини" / Хоменко Ольга Володимирівна ; МОН України, ДЗВО "Київ. нац. екон. ун-т імені В. Гетьмана". - К., 2014. - 20 с.

ПЕРСПЕКТИВИ СОЦІОЛОГІЇ У СФЕРІ АКАДЕМІЧНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

М.М. Чаплик
Донецький державний університет управління

У наш час особливого значення набуває академічне підприємництво як спосіб передачі ідей та розробок, знань та технологій від науки до сфери бізнесу. Соціологія як наука про суспільство також має певні переваги на шляху у даному напрямку. Спробуємо розглянути у чому полягають перспективи соціологічної науки у сфері академічного підприємництва більш детально.

Потенціал соціології у сфері академічного підприємництва та комерціалізації наукових інновацій.

Для початку варто зосередити увагу на розгляді потенціалу соціології з точки зору генерування нових ідей та отримання нових даних та знань. В першу чергу, варто зазначити, що соціологія не лише теоретична, а й прикладна наука, яка володіє широким набором методів для дослідження навколишньої соціальної реальності. Частина з цих методів активно використовується й у рамках інших наук, у тому числі пов'язаних із економічною або управлінською діяльністю.

Серед соціологічних методів варто відзначити найбільш популярний у соціології метод опитування, до якого відносять: анкетування (self-administered), інтерв'ю (face-to-face), глибинні інтерв'ю, фокусовані групові інтерв'ю (фокус-групи), телефонні опитування, інтернет-опитування, тестові опитування тощо [1; 2].

Соціологічні методи зазвичай використовуються у маркетингових дослідженнях, наприклад, у вигляді таких методів, як лабораторне опитування (hall-test), домашній тест (home-test) тощо [2, с. 470–474].

Соціологія активно використовує та вдосконалює метод експертного опитування та експертних оцінок (наприклад, метод Делфі тощо) [1, с. 296–314]. Соціометричний метод може бути використаний у роботі із персоналом на рівні дослідження системи управління персоналом (human research).

Кабінетні дослідження (desk research) також є невід'ємною частиною соціології, наприклад, метод аналізу документів (формалізований аналіз документів та контент-аналіз), вторинний аналіз даних. Перспективним методом у соціології та в інших науках виступає кейс-метод (case method) або аналіз випадку (case study).

У соціології використовуються також методи політичних досліджень (наприклад, екзит-пол) [1, с. 274–295], метод action research [2, с. 607–626] тощо. Крім того, соціологію не можна уявити без таких методів загальнонаукового характеру, як метод спостереження, метод соціального (наукового) експерименту тощо.

Отже соціологія має широкий набір методів для розв'язання проблем, які постають у різних сферах людської життєдіяльності, у тому числі й у сфері бізнесу.

Можливості соціології у сфері академічного підприємництва.

Широке коло методів надає можливість генерувати нові ідеї, отримувати нові знання та впроваджувати їх у практичну сферу, а відтак і змогу використовувати можливості соціології у сфері академічного підприємництва. Такі можливості можна розглядати за декількома напрямками.

По-перше, у рамках співробітництва соціології із іншими науками, наприклад, із високотехнологічними видами наукової діяльності та наукових інновацій. Зокрема надзвичайно перспективною є співпраця соціології та ІТ-сфери. Сучасне суспільство віртуалізується і тому фактично мова йде про паралельне існування двох світів: реального та віртуального. Дослідження обох світів одночасно надає змогу більш чітко розуміти оточуючу реальність. Саме тому сучасні соціологи приділяють увагу аналізу великих даних (Big Data), із віртуальної мережі [3, с. 28–34]. Важливість співробітництва полягає в тому, що соціологія та ІТ-сфера в силу специфіки даних видів наукової діяльності не можуть повністю замінити одна одну. Водночас вони взаємодоповнюють та перекривають проблемні місця одна одної. Крім того, дане співробітництво надає поштовх як для подальшого розвитку науки, так і для її комерціалізації. Подібне співробітництво можливе у форматі венчурної діяльності у вигляді досліджень та експериментальних розробок як у рамках власне соціологічної науки, так і на міждисциплінарному рівні із іншими, переважно високо технологічними науками.

По-друге, на рівні співпраці соціології із сферою бізнесу. У даній площині соціологія може перетинатися із іншими науками, перш за все із маркетингом, який фактично є практично-орієнтованим відгалуженням соціології у ринково-комерційній сфері. У даному випадку ми ототожнюємо обидва поняття через те, що і соціологія, і маркетинг користуються однаковим набором методів. Соціологія надає можливість займатися дослідженням кон'юнктури та потенціалу ринку, інформованістю споживачів щодо певної продукції та її просуванням, популярності окремих товарів та послуг, купівельних звичок споживачів і т. ін. з метою сприяння збуту та розроблення нових видів товарів та послуг тощо [4; 5; 6]. Наприклад, перспективним є співробітництво соціології та бізнес-структур у сфері брендінгу тощо.

На окрему увагу заслуговує власне соціологічний бізнес. Соціологічний стартап є одним із високоінтелектуальних різновидів бізнесу, мета якого полягає у наданні замовнику інформації на основі збору та аналізу даних, аудиту та прогнозуванні розвитку бізнесу. У даному разі можливе фінансування венчурного соціологічного бізнесу великими підприємствами і спостереження за венчурною діяльністю зі сторони з метою мінімізації ризиків для власного підприємства. Також можливим є здійснення соціологічного аутсорсингу для бізнес-структур фірмами, які займаються соціологічними (маркетинговими, консалтинговими тощо) дослідженнями. Створення соціологічного бізнесу та стартапів у вигляді соціологічних фірм та кампаній надає можливість співпраці із бізнесом за схемою b2b (business to business).

По-третє, на рівні співробітництва із сферою управління та надання консалтингових послуг. Зокрема соціологія займає важливе місце під час соціального моделювання та соціального прогнозування, при побудові

соціальних моделей за допомогою використання соціологічних методів та інструментарію. Як і у випадку із бізнесом доцільним є залучення практичної соціології до побудови управлінських моделей ноу-хау на рівні венчурної діяльності, соціологічний супровід прийняття управлінських рішень, підвищення їхньої ефективності тощо. Наприклад, використання соціологічних методів при побудові PR (public relations). Співпраця соціологічних фірм із управлінськими структурами можлива у форматі b2g (business-to-government).

По-четверте, на рівні співробітництва із «третім сектором» [7]. В умовах розвитку громадянського суспільства структури «третього сектору» (неурядові організації) активно досліджують суспільство та будь-які актуальні суспільні процеси, соціальні явища та проблеми, які мають місце в ньому, зокрема у таких сферах, як економіка, політика, соціальна сфера тощо. Відтак подібна діяльність потребує залучення спеціалістів-соціологів та здійснення соціологічного аутсорсингу на замовлення громадських організацій, благодійних фондів тощо.

По-п'яте, на рівні міжнародних недержавних організацій. Активність міжнародних неурядових структур в українському суспільстві постійно зростає. Це пояснюється низкою причин, зокрема реформами, які відбуваються в українському суспільстві, військовим конфліктом, різноманітними соціальними проблемами, такими як корупція тощо. Зокрема впровадження реформ потребує моніторингу суспільних процесів та явищ. Так само і проблеми, які постали перед суспільством внаслідок війни потребують соціологічного супроводу, наприклад, на рівні моніторингу за переміщенням людей через лінію розмежування або вивчення потреб населення, яке постраждало внаслідок бойових дій тощо.

У даному разі соціологія може бути використана на рівні інноваційних моделей та підходів. Залучення соціологів можливе як на рівні експертів, так і на рівні інноваційних стартапів, венчурних підприємств, соціологічного аутсорсингу.

У цілому роль соціології у будь-яких із перелічених сфер діяльності полягає в наступних кроках: 1) опис існуючої реальності; 2) її пояснення; 3) прогнозування соціальних процесів та явищ; 4) управління ними.

Висновки. Таким чином, соціологічна наука завдяки широкому набору методів, евристичний та науково-практичний рівень яких постійно вдосконалюється, має значні перспективи у сфері академічного підприємництва та здатна зайняти власну нішу в умовах комерціалізації наукових інновацій, у процесі трансформації наукових знань у технологічні розробки, бізнес-проекти та управлінські моделі.

Список використаної літератури:

1. Паніотто В., Харченко Н. Методи опитування: підручник. К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2017. 342 с.
2. Добреньков В.И., Кравченко А.И. Методы социологического исследования: учебник. М.: ИНФРА-М, 2011. 768 с.

3. Бакіров В., Жолткевич Г. Big data як інструмент соціологічного дослідження. Методологія і методи соціологічних досліджень в Україні: історія та сучасні проблеми. До 70-річчя Володимира Паніотто: збірник статей за матеріалами конференцій, 22 січня, м. Київ / за наук. ред. В.С. Бакірова та Є.І. Головахи. К.: Інститут соціології НАН України, ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2017. 208 с. С. 28–34.
4. Хэмилтон Дж. Что такое маркетинговое исследование? Социологические исследования. 1994. №3. С. 109–120.
5. Хэмилтон Дж. Что такое маркетинговое исследование? Социологические исследования. 1994. С. №5. С. 135–140.
6. Хэмилтон Дж. Что такое маркетинговое исследование? Социологические исследования. 1994. №8-9. С. 155–165.
7. Богдан О. Що варто знати про соціологію та соціальні дослідження? Посібник-довідник для громадських активістів та всіх зацікавлених. К.: Дух і літера, 2015. 380 с.

БРЕНДИНГ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ ЯК ОДИН ІЗ НАПРЯМІВ АКАДЕМІЧНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ

І.О. Термоса
Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка

На сьогодні вітчизняна економіка потребує досить кардинальних перетворень, щоб в майбутньому зайняти нішу серед інноваційних економік світу. В першу чергу слід наголосити на тому, що держава Україна задекларувала та прийняла до виконання Концепцію сталого розвитку, яка передбачає розвиток трьох рівнозначних напрямів розвитку – економічного, соціального та екологічного. Але забезпечення такого розвитку, особливо в соціальній та екологічній його частині не можливий без потужної, модернізованої, фінансово стабільної економічної платформи.

Звичайно ж, в контексті сталого розвитку, розвиток вітчизняної економіки повинен базуватися на новітніх, ресурсоощадливих технологіях, але найбільшим драйвером сталого розвитку повинне стати підприємництво.

Підтримка та розвиток підприємництва – це платформа сталого розвитку України.

Але стимулювання розвитку підприємництва не повинне обмежуватися лише окремими програмами, секторами чи якимось його поділом на пріоритетні та першочергові напрямки, а повинне розвиватися та підтримуватися будь-яке підприємництво, яке в майбутньому буде забезпечувати нові робочі місця, підвищувати рівень життя населення, здійснювати природоохоронні заходи та захист навколишнього середовища.

Звичайно ж сьогодні, коли вже відбулися реформи з децентралізації та адміністративно-територіального устрою, з’явилися об’єднані територіальні громади з більш потужними фінансовими бюджетами, та які націлені на власний розвиток та підтримку будь-яких напрямів підприємництва, досить актуальним є включення до власних підприємницьких проектів і фахівців та науковців вищих навчальних закладів. Така співпраця на сьогодні лише починає набирати обертів, але, як свідчить міжнародний досвід, є досить ефективною для обох сторін – як для замовника, в нашому випадку ним може бути сільська територія чи об’єднана територіальна громада, так і для виконавця – вищого навчального закладу, і має назву «академічне підприємництво».

Академічне підприємництво є способом передачі знань і технологій від наукової та освітньої сфер до приватного бізнесу, що, у свою чергу, сприяє підвищенню інноваційності та конкурентоспроможності економіки, особливо в секторі малих і середніх підприємств (МСП) [1].

Підприємницька діяльність ЗВО може проявлятися у його активній участі у фінансуванні різного роду проектів з дослідження та комерціалізації технологій, інтелектуальній підтримці різного виду проектів через регіональні та державні фонди розвитку та приватні фінансові інвестиції.

Слід зазначити, що до основних проблем національного розвитку слід віднести досить значне технологічне відставання приватного сектору економіки від світового рівня, відсутність розвинутої інформаційної підтримки сільських територій, відсутність доступу до сучасних наукових баз даних, провідних інформаційних джерел. Особливо характерною така ситуація є для сектору малих і середніх підприємств. А якщо згадати вкрай кричущу ситуацію з витоком кадрів і не лише з сільських територій, тобто молоді, кваліфіковані, талановиті та енергійні люди залишають країну, тоді практично єдиним джерелом інноваційних досліджень та наукових знань є вищий навчальний заклад. ЗВО має стати осередком інноваційного розвитку, в т. ч. і сільських територій.

Але, звичайно ж, будь-який ЗВО України не зможе навколо себе створити нову вітчизняну Силіконову долину, а тому необхідно в залежності від профілю навчально-наукової установи визначатися із сегментами тих послуг, які він зможе надавати найбільш ефективно для визначеного кола споживачів таких послуг.

Так, наприклад, Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка розміщений на значній відстані як від обласного центру м. Суми, так і від столиці України – Києва, тобто через університет не проходять значні інвестиційно-інноваційні канали і співпраця з місцевими підприємницькими структурами лише розпочинається через госпдоговірну тематику. Але, як ми раніше зазначали, вже сформовані об’єднані територіальні громади з досить потужними бюджетами розвитку. А тому, ми можемо говорити про практично сформований попит на інноваційні послуги для сільських територій, які в майбутньому дадуть поштовх для розвитку малого підприємництва на цих сільських територіях, забезпечать створення нових робочих місць, підвищать рівень життя сільського населення.

На наше глибоке переконання Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка має змогу стати досить потужним драйвером брендингу сільських територій.

Для сільських територій України на даний час характерним є наявність цілої низки соціально-економічних проблем. Такими є несприятливий демографічний стан населення, масове безробіття, відсутність робочих місць для молоді, значно нижчий рівень якості життя і т. ін. Причини зазначеного обумовлені наслідками втілення моделі ринкових відносин в країні та галузі з початку 90-х рр. XX ст., які і визначили наявні дисфункції. Слід окремо підкреслити, що загальне економічне піднесення у вітчизняному сільському господарстві, що має місце із початку 2000-х рр., практично жодним чином не вплинуло на стан аграрного соціуму, а відповідні державні програми були щонайменше мало ефективними. Реальністю останнього періоду стало і те, що сільські громади все більше розглядаються як окремий соціально-економічний об’єкт без прив’язки із безпосередньо традиційним сільськогосподарським виробництвом, як це було традиційно до цього часу. Це обумовлює необхідність пошуку та обґрунтування нових факторів розвитку. Одним із таких слід розглядати брендинг сільських територій, який залишається скоріше екзотичним явищем в Україні [2, с. 2].

Як і у будь-якому брендингу, основними питаннями створення бренду сільських територій в Україні є: 1) здійснення попередніх маркетингових досліджень; 2) розроблення концепту торгової марки, бренду (тобто адекватно економічно оціненої торгової марки); 3) вірний вибір назви торгової марки, позиціонування та спрямованості такої на певний сегмент [2, с. 6].

Для формування бренду сільської території важливими є такі фактори, які в повному обсязі можуть дослідити та сформувати у необхідний інформаційний продукт фахівці Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка:

1) особливості заснування сільської території чи окремого села;
2) наявність архітектурних та релігійних пам’яток історії;
3) зв'язок із легендарними, відомими особистостями;
4) особливості господарсько-економічної історії;
5) співзвучність назв місцевості.

Наприклад, до брендингу Глухівської територіальної громади звичайно ж необхідно віднести досить відому історичну постать – родину Терещенків, видатних підприємців та меценатів, які довгі часи забезпечували розвиток України. Їх нащадок – Мішель Терещенко – який народився у Парижі й був французько-українським підприємцем, з 2015 року є міським головою міста Глухів на Сумщині і займається відродженням льонарства [3].

Навіть маючи лише такі наявні факти про видатних вітчизняних особистостей можна сформувати відомий світовий бренд як сільської територій, так і супутніх продуктів, які на ній можуть вироблятися. Але для цього необхідно провести досить значну науково-дослідну роботу, її результати оформити у сучасний інформаційний продукт та постійно здійснювати роботу по популяризації та розповсюдженню цієї інформації.

Так, брендинг є процесом управління, створення, захисту, просування, розвитку життєвим циклом торгової марки з врахуванням її особливостей та необхідності забезпечення функціонального ефекту на основі соціокультурного та ментального змісту. Особливістю брендингу територій є орієнтування на фактори конкурентних переваг, що обумовлені саме приналежністю до конкретної території (регіону).

Брендинг сільських територій може спиратися на таких формах просування товарів як селебреті (від англ. celebrity – знаменитість) або на авторитеті відомих (легендарних) особистостей, наявності архітектурних, канонічних та ін. пам’яток історії, унікальних фактів із господарської історії та ін.; перелік даних факторів може бути продовженим у кожній конкретній місцевості [2, с. 8].

Отже, академічне підприємництво у вигляді брендингу сільських територій може розглядатися як передовий та інноваційний напрям співпраці наукової установи та сільської території, що здатне забезпечити соціально-економічний розвиток сільської території та підвищення рівня життя сільського населення.

Список використаної літератури:

1. Академічне підприємництво в Україні. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://fnst.org/sites/default/files/uploads/2016/08/08/aeinukraineukr4web.pdf
2. Мороз О.В. Брендингові основи розвитку сільських територій / О.В. Мороз, Н.П. Карачина, Т.В. Вакар // Економічний простір: Збірник наукових праць. – № 102. – Дніпропетровськ: ПДАБА, 2015. – С. 71-83.
3. Мішель Терещенко: Якщо коноплі допоможуть впоратись з пияцтвом – це буде національне досягнення. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://life.pravda.com.ua/health/2017/03/29/223409/

СИНЕРГЕТИЧНИЙ ЕФЕКТ АКАДЕМІЧНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА ДЛЯ УКРАЇНИ

Л.А. Слатвінська
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

Академічне підприємництво – одна з найбільш актуальних тематик останнього часу в галузі розвитку інноваційно-орієнтованої економіки і додаткових інструментів системи вищої освіти. Воно дає змогу подолати академічний розрив між вищою школою і практикою впровадження інновацій, виділити найбільш активних представників і дати їм плацдарм для здійснення найсміливіших ідей. Досвід розвинених зарубіжних країн свідчить, що академічне підприємництво в перспективі обіцяє стати особливою сферою інтеграції науки та економіки для розвитку вітчизняного підприємництва, одним із ключових методів реалізації інноваційної моделі розвитку економіки України. Академічне підприємництво є способом передачі знань і технологій від наукової та освітньої сфер до приватного бізнесу, що, у свою чергу, сприяє підвищенню інноваційності та конкурентоспроможності економіки, особливо в секторі малих і середніх підприємств [1].

Академічне підприємництво, як синтез наукових розробок, освітніх технологій, інновацій, підприємницького середовища, бізнесу та факторів ринку, визначають по-різному. У американській і британській практиці підприємництва у галузі науки, освіти та регіону підприємництво передбачає створення фірм із залученням працівників навчального закладу, коли навчальні заклади розраховують на зростання власного престижу, залучення абітурієнтів, подальші контакти і замовлення.

Так, у Польщі поняття академічного підприємництва визначено як підприємництво академічного середовища студентів, докторантів, науково-педагогічного персоналу, в інших європейських країнах таке підприємництво здійснюють навчальні заклади, використовуючи комерційні фірми або управлінські агентства. Спільними ознаками всіх підходів є те, що академічне підприємництво дає змогу формувати серед студентів та працівників ЗВО ініціативних, самостійних, професійних економічно активних підприємців, сприяє розвитку знань для прийняття управлінських, технологічних, організаційних рішень на вимогу ринкового середовища, попиту і пропозиції, попиту малого та середнього бізнесу, виступає фактором інтеграції та партнерства між наукою, освітою та бізнесом, що надає переваги кожному із цих суб'єктів.

Закономірно у своєму розвитку українське суспільство пройшло етапи, які послідовно в міру розвитку людської цивілізації приходили на зміну один одному, а саме аграрний, індустріальний і постіндустріальний.

Головним завданням сьогодення є сприяння трансформації українського суспільства з постіндустріального в інформаційне, тобто суспільства, де головним продуктом виробництва є інформація та знання, і одним з напрямів такої трансформації є стимулювання розвитку академічного підприємництва, як

потужної детермінанти розвитку інноваційного процесу, і сприяння впровадженню його результатів на вітчизняних підприємствах [2].

Головними завданнями інноваційного академічного підприємництва є:

- продукування і капіталізація нових знань;
- широке розповсюдження (трансфер) нових знань і прогресивних технологій;
- розвиток інноваційної діяльності ЗВО;
- розробка, реалізація концепцій і впровадження методів, технологій і прийомів інноваційного економічного та соціального розвитку місцевих громад, регіонів, країни;
- внесок у національне економічне зростання, національний ВВП і конкурентоспроможність економік країн;
- розвинення і розповсюдження нового типу підприємницької діяльності в інтелектуальній галузі – академічного підприємництва у ЗВО;
- сприяння ефективному навчанню підприємців і розвитку підприємницької освіти;
- сприяння фінансовій самодостатності і незалежності ЗВО, підвищенню рівня матеріального забезпечення професорсько-викладацького складу та інших співробітників ЗВО.

Активізація зусиль у сфері академічного підприємництва позитивно впливає на розвиток регіону. Це проявляється у зростанні кількості робочих місць та зайнятості населення, розвитку регіональної інфраструктури, підвищенні рівня життя населення, зменшенні витрат місцевого бюджету, пов'язаних з безробіттям; збільшенні надходжень в місцевий бюджет [3].

Академічне підприємництво сприяє розвитку підприємств, підвищенню інноваційності країни та формуванню її конкурентних переваг. Значну роль у національному розвитку академічного підприємництва відіграє держава, яка формує законодавчу базу, регламентує процес формування наукомістких технологій та їхню комерціалізацію. Для підвищення ефективності комерціалізації результатів науково-дослідної роботи в Україні необхідною є державна законодавча підтримка патентно-ліцензійної діяльності та трансферу технологій вітчизняних ЗВО і науково-дослідницьких інститутів (установ), створення спеціалізованих загальноукраїнських і галузевих організацій із трансферу технологій, посилення мотивації науково-педагогічного персоналу до розробки інноваційних технологій, здійснення винаходів, патентування і ліцензування важливих для народного господарства результатів науково-дослідної роботи. Таким чином, активізація зусиль у галузі академічного підприємництва позитивно впливатиме на розвиток країни, що виявляється в такому: зростанні кількості робочих місць та зайнятості населення; розвитку регіональної інфраструктури; підвищенні рівня життя населення; зменшенні витрат державного бюджету, пов’язаних із безробіттям; збільшенні надходжень до державного бюджету.

Ряд вчених [4] пропонують підхід до сутності академічного підприємництва, заснований на підходах та точках зору, які довели свою

ефективність у багатьох країнах, зокрема в Німеччині. Академічне підприємництво це:

- Спосіб розвивати особистий талант та самостійно визначати свій життєвий шлях і кар'єру.
- Міжнародний рух людей, які прагнуть використовувати науку й технології для прогресу людства та захисту навколишнього середовища.
- Шлях до свободи й автономії у сфері досліджень та освіти.
- Внесок до розвитку країни та суспільства.
- Чесна та справедлива конкуренція всіх ідей та підходів, спрямованих на покращення країни і світу.
- Заснування власного бізнесу для втілення в життя своїх ідей та бачень.

Коли справа доходить до технічних термінів, зазвичай, розрізняють три форми академічного підприємництва:

- Академічні спінофи – нові корпорації, які засновують свій бізнес на безпосередньому трансфері наукових знань та технологій від державних науково-дослідних інститутів та вищих навчальних закладів.
- Академічні стартапи – нові корпорації, засновані студентами, випускниками або вченими, які використовують знання або результати досліджень державних науково-дослідних інститутів та вищих навчальних закладів.
- Академічні підприємці – студенти, випускники та вчені, які стають підприємцями в сферах бізнесу, які вимагають академічних знань.

Україна має достатній рівень розвитку людського капіталу, належний рівень знань, ресурси та наснагу, необхідні для суттєвого стрибку в напрямку розвитку академічного підприємництва. Але для цього необхідні спільні зусилля інституцій та людей. При деяких українських вищих навчальних закладах та державних науково-дослідних інститутах існують наукові парки, бізнес-інкубатори та інші аналогічні структури, однак жодна з них не має достатніх ресурсів та спроможностей для повноцінного функціонування. Саме тому результати їх діяльності є доволі скромними. Та зважаючи на всі обставини, ми високо оцінюємо їхні досягнення.

Створення інноваційної культури в сучасній Україні є однією з основних цілей національного економічного розвитку та євроінтеграції. Крім того, наявність ефективного середовища для інновацій в умовах глобалізації економіки фактично є однією з умов для існування і розвитку будь-якої компанії в цілому.

На думку дослідників [5] основною метою державної інноваційної політики є створення соціально-економічних, організаційних і правових умов для ефективного відтворення, розвитку й використання науково-технічного потенціалу, впровадження передових, екологічно чистих, безпечних, енерго та ресурсозберігаючих технологій, виробництво і просування нових конкурентоспроможних продуктів.

Україна переживає економічну кризу в даний час, так що уряду довелося зменшити фінансування дослідницьких груп та центрів технічної творчості молоді. Проте існує досвід західних університетів – професори які працюють в науково-дослідних інститутах співпрацюють з приватними фірмами. Тому, науково-дослідні інститути, метою яких є передача технологій, повинні

підтримувати тісні стосунки як з університетами так і з промисловістю. У Європейських університетах професорам дозволено владою університету створювати приватні науково-дослідні центри, які є незалежними юридичними особами на території університету. В Україні, незважаючи на високий науково-технічний потенціал науково-дослідних організацій та університетів, найважливішим питанням є створення інноваційної культури саме на цьому рівні. Університетам потрібна чітка політика роботи зі студентами та їх залучення на всіх стадіях інноваційного проекту, формування базових знань про підготовку та реалізацію інноваційних проектів та ін. Автономія університетів повинна диверсифікувати джерела фінансування наукових досліджень, замінити державне фінансування. Для досягнення цієї мети, університети повинні бути переведені в новий стан для передачі наукових ідей в промисловість і суспільство у реалізації інновацій.

Список використаної літератури:

1. Жуков С. А. Академічне підприємництво як фактор підвищення ефективності підприємств і формування інноваційного потенціалу економіки України / С. А. Жуков // Вісник Приазовського державного технічного університету. Серія : Економічні науки. - 2017. - Вип. 33. - С. 65-74. - Режим доступу:http://nbuv.gov.ua/UJRN/VPDTU_ek_2017_33_10
2. М. Бець Розвиток академічного підприємництва як складової інноваційного потенціалу регіону (на прикладі Львівської області). [Електронний ресурс]. – Режим доступу:*ena.lp.edu.ua/bitstream/.../4_16-*
3. Федорова Ю. Академічне підприємництво у Харківському регіоні. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.sworld.com.ua/konfer41/171.pdf
4. Академічне підприємництво в Україні. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:https://fnst.org/sites/default/files/uploads/2016/08/08/aeinukraineukr4web.pdf
5. Інновації-та-підприємництво-в-університетах. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://tempus.nung.edu.ua/uk/news/

ACADEMIC ENTREPRENEURSHIP BY RESEARCH COMMERCIALIZATION IN UKRAINE

M. Belitsky
Henley Business School, University of Reading, UK
N.I. Cherkas
Kyiv National Economic University named by Vadym Hetman, UA

The role of contemporary universities has become multifaceted and encompasses teaching, research and entrepreneurship function. Policy-makers received their mandate to foster regional economic development and improve national systems of innovation (Acs et al. 2014). Strong institutions, the presence of skilled labour, access to sources of financing contribute to the development of successful business.

Institutions consist of the formal and informal «rules of the game». Entrepreneurs act within a context determined by these rules, which create payoffs that make certain entrepreneurial opportunities more attractive than others. To understand the link between the institutional context and entrepreneurship, institutional economics and entrepreneurial literature can be helpful (Baumol, 1993; Whitley, 1999; Acs et al. (2014) as well as the recent literature on entrepreneurship ecosystems framework conditions (Stam, 2015; Audretsch and Belitski, 2017) and stakeholder theory of entrepreneurial university (Miller et al. 2017).

Recent studies emphasize an importance of stronger focus on the multilevel analysis (Guerrero & Urbano, 2017) – on entrepreneurial university and new challenges to academic entrepreneurship bridging a micro-macro divide. Of course, what individuals perceive as opportunities varies from place to place, but this does not neglect the fact that people act in a purposeful manner driven by their perception of opportunities (entrepreneurial cognition) to achieve their desired outcomes. Where institutions are able to produce benefits to «productive opportunities» (Baumol, 1993), entrepreneurs will exploit those opportunities resulting in the creation of wealth. Likewise, when there is a perceived high benefit to engaging in productive activities (knowledge commercialization), entrepreneurs will take advantage of those opportunities.

We define a regime change as a change in institutions, both the formal and informal rules governing human behaviour resulting in the knowledge spillover of academic entrepreneurship (Audretsch and Lehmann, 2005). The regime change analysis offers an additional explanation to the purely cultural or resource-based explanation for differences in entrepreneurship activity and entrepreneurial action within the institutional context where individuals are embedded (Acs, Autio, & Szerb, 2014). We combined insights from institutional and regime theories to develop a theoretical framework and understand: 1) how perceptions of knowledge commercialization opportunities driven by a regime change, are associated with knowledge commercialization; 2) what is the role of external stakeholders (industry, technology transfer office) in this relationship.

The main hypotheses of the study:

H1a: An increase in scientist's perception related to knowledge commercialization opportunities in a country (due to regime change) will increase academic entrepreneurship.

H1b: An increase in scientist's perception related to knowledge commercialization opportunities in the West (due to regime change) will increase academic entrepreneurship.

H2a: Direct industrial funding will positively moderate the relationship between scientist's perception of knowledge commercialization opportunities (due to regime change) and academic entrepreneurship.

H2b: TTO will positively moderate the relationship between scientist's perception of knowledge commercialization opportunities (due to regime change) and academic entrepreneurship.

Research method included an online survey (since November 2018 – ongoing) of 391 scientists from various universities across the country, academic positions, faculties, age and regions. It covered 32 Ukrainian universities (private and public). The final sample after cleaning consist of 279 scientists. Tobit estimation was used because of censored dependent variable (% of commercialization income in total income). At the next stage we plan to conduct interviews with experts (scientists; corporates, investors). Table 1 shows the descriptive statistics.

Table 1

Descriptive statistics of the database

Variables	Mean	St. dev.	Min	Max
DV: Commercialization share	7.81	16.93	0	100
IV: opportunities Ukraine (H1a)	1.63	1.51	0	5
IV: opportunities West (H1b)	2.15	1.74	0	5
Age	40.45	9.34	24	71
Foreign experience (months)	3.37	9.91	0	120
Years in academia	18.37	9.96	3	52
Assistant Prof.	0.15	0.36	0	1
Associate Prof.	0.48	0.50	0	1
Full Professor	0.13	0.34	0	1
Social sciences	0.27	0.45	0	1
Physics & math	0.03	0.16	0	1
Medicine	0.10	0.30	0	1
Engineering	0.08	0.28	0	1
Chemistry	0.03	0.18	0	1
Biosciences	0.07	0.25	0	1
Published woks	15.39	14.00	0	125
Foreign partner	0.24	0.43	0	1
IV: Industry partner (H2a)	0.10	0.30	0	1
Academic partner	0.54	0.50	0	1
Non-for-profit partner	0.16	0.37	0	1
Public Partner	0.19	0.39	0	1

VC partner	0.01	0.08	0	1
IV: TTO at University (H2b)	0.40	0.49	0	1
TTO awareness+ region controls	0.28	0.45	0	1

Calculated by authors

The main results of the study:

H1a: An increase in scientist's perception related to knowledge commercialization opportunities in a country (due to regime change) will increase academic entrepreneurship (supported). Beta =3.41 - 5.42, $p<0.05$. Moving from 1 to 5 on perceptions increases scientist's commercialization share between 17-27%.

H1b: An increase in scientist's perception related to knowledge commercialization opportunities in the West (due to regime change) will increase academic entrepreneurship (not supported).

H2a: Direct industrial funding will positively moderate the relationship between scientist's perception of knowledge commercialization opportunities and academic entrepreneurship (partly supported). Collaboration with industry partner increases commercialization (Ukraine focus) by 10.19** and decreases by -10.43** (West focus).

H2b: Technology transfer offices will positively moderate the relationship between scientist's perception of knowledge commercialization opportunities and academic entrepreneurship (not supported). Scientists with universities where technology transfer office is established have higher commercialization rates (on average by 15%). However, scientists who have higher perception of knowledge commercialization opportunities in Ukraine bypass technology transfer office.

Out of all external stakeholders only direct industrial funding is positive and significant. The direct industrial funding facilitates commercialization for those seeing opportunities in Ukraine, and discourages commercialization by scientists who see opportunities in the West. Very likely that direct industrial funding is the only channel which works in the transition economies and how university knowledge gets abroad, if at all. Direct industry funding has important advantages: first, industrial property rights on the invention belong to the funder; second, industry knows better what's required and can raise funding easier than scientists (universities); third, industry has its own finance and absorptive capacity. Venture capitalists will not invest in university knowledge directly that could be explained by limited equity funding or still week institutions. The results of this study have major implications for industry, scientists, university and policy-makers regarding facilitating research commercialization and enhancing knowledge transfers and spillover from various scientific fields in transition economies.

References

1. Baumol, W. J. (1993). Formal entrepreneurship theory in economics: Existence and bounds. *Journal of business venturing*, *8*(3), 197-210.

2. Acs, Z. J., Autio, E., & Szerb, L. (2014). National systems of entrepreneurship: measurement issues and policy implications. Research Policy, 43(1), 476–494.

3. Stam, E. (2015). Entrepreneurial ecosystems and regional policy: a sympathetic critique. European Planning Studies. 1–11.

4. Whitley, R. (1999). *Divergent capitalisms: The social structuring and change of business systems*. OUP Oxford.

5. Audretsch, D. B., & Belitski, M. (2017). Entrepreneurial ecosystems in cities: establishing the framework conditions. The Journal of Technology Transfer, 42(5), 1030-1051.

6. Miller, D. J., & Acs, Z. J. (2017). The campus as entrepreneurial ecosystem: the University of Chicago. Small Business Economics, 1-21.

7. Guerrero, M., & Urbano, D. (2017). The impact of Triple Helix agents on entrepreneurial innovations' performance: An inside look at enterprises located in an emerging economy. Technological Forecasting and Social Change, 119, 294-309.

8. Audretsch, D. B., & Lehmann, E. E. (2005). Does the knowledge spillover theory of entrepreneurship hold for regions?. *Research policy*, *34*(8), 1191-1202.

9. Acs, Z. J., Autio, E., & Szerb, L. (2014). National systems of entrepreneurship: measurement issues and policy implications. Research Policy, 43(1), 476–494.

За підтримки:

Генеральні партнери

ТОРГОВО-ПРОМИСЛОВА ПАЛАТА УКРАЇНИ

КИЇВСТАР

EEN-Ukraine consortium

enterprise europe network

European Commission

Офіційні партнери

HUB404

GCIP Global Cleantech Innovation Programme Ukraine

SIGMA SOFTWARE UNIVERSITY

Науковий парк
Київський університет імені Тараса Шевченка

МІНІСТЕРСТВО ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

BioUkraine
an initiative of the US Ukraine Foundation

МІНІСТЕРСТВО ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ І ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ

innovation market
ЗАКОН СУСПІЛЬСТВО БІЗНЕС ВЛАДА НАУКА

POLISH – UKRAINIAN STARTUP BRIDGE
#by COFUND

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА 1906

HORIZON 2020

yep!

kyiv ITcluster

НДІ інтелектуальної власності НАПрНУ

Up to FUTURE
Public asssociation
Technology transfer office

Startup Network

УКРПОШТА
ГОЛОВНА ПОШТА КРАЇНИ

green cubator

RE:

АЛФАВІТНИЙ ПОКАЖЧИК

Belitsky M. …… 123
Cherkas N.I. …… 123
Антонюк Л.Л.…… 104
Бай С.І. …….. 39
Баніт Ю.С..…… 70
Бережницька У.Б..…… 63
Бондаревська К.В.…… 10
Васильєв М.Л. …… 42
Гарбар Ж.В. …… 58
Герасименко Ю.В.…… 82
Гонтарук Я.В.…… 46
Гораль Л.Т.…… 100
Данилова О.І. …… 55
Довбенко В.І. …… 89
Дроботюк О.В.…….. 104
Дроздовська Л.О. …….. 22
Ковальчук Г.О. …… 70
Коробчанський В.О. …… 51
Кохан В.П..…… 67
Кубай О.Г..…… 31
Кульчицький І.І.…… 5
Кульчицький О.І.…… 5
Лушнікова О.Ю.…… 27
Мазур К.В..…… 14
Михайличенко Н.М.…… 78
Нежива М.О. ……19
Нечволода Л.В. …… 78
Плотнікова М.Ф....…… 42
Пономаренко Н.В.…… 86
Поварова Н.М. …… 55
Слатвінська Л.А. …… 119
Термоса І.О. …… 115
Фіщук Н.Ю. …… 96
Хлистова О.С.……104
Чаплик М.М..…… 111
Щегель С.М. …… 36
Якобчук В.П..…… 42
Яцюк О.С. …… 100
Ящеріцина Н.І. …… 100